

KARDELEN OLMAK...

Arama kurtarma görevlileri Hz. İbrahim'e su taşıyan karınca misaliydi o günlerde. Yusuf'u kuyudan çıkaran, kuşları fillere galip getiren yüce bir el, yüce bir güç var iken umutsuz olunmaması gerektiğini biliyorlardı. Umut etmek bize yakışır, umulanı vermek O'na diyorlardı içten içe... Sırtlarında dağlar, yüreklerinde sonsuz bir umut...

Bir umudu olmalı insanın ilkbahar güneşi gibi, Umut var oldukça yeni başlayan her gün güzeldir.

Depremden 65 saat sonra Elif bebek'i, 91 saat sonra da Ayda bebek'i çıkarabildiler... Herkesin içinde umut, içinde mavi, içinde samimiyet, içinde sevinç. Acılar öldürmüyor insanı. Hayat devam etmez sanırsın ama devam eder. Yeni bir ihtimal her zaman bulunuyor. En azından yeni bir umut. "Geceye yenilmeyen her insana,

ödül olarak bir sabah, bir gündüz ve bir güneş vardır" der Sezai Karakoç...

Umut umutsuzluğun az ötesindedir sadece. Ayda'nın 91 saat, Elif bebek'in ise 65 saat boyunca yaptığı şey bu zindan karanlıkta hala ışığı beklemek, en acı gerçeği yaşarken bile umudu diri tutmak, buzun içinde başkaldıran kardelen olmaktı...

Erkan ÖZKAYA
Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı

ADALET İZMİR

İZMİR ADLİYESİ DERGİSİ • SAYI 2

Sosyal güven(siz)lik

Finlandiya'da hukuk

FETÖ'NÜN ASKERİ
OKUL SINAVLARINDA
KODLAMA SİSTEMİ

Urla Tahaffuzhanesi

Yargıtay'ın ilk adımı:
Meclis-i Vâlâ-yı
Ahkâm-ı Adliye

DARİO
MORENO
100 YAŞINDA

ZOR KULLANMA
YETKİSİ ÜZERİNE
DEĞERLENDİRME

HALDUN
DORMEN:
"Ben tiyatrocunun
olarak doğdum"

Mistik bir ortaçağ kenti

BİRGİ

CEZA İNFAZ KURUMLARI
ARAMA KURTARMA TİMİ

CEKUT

Kararlılık ve ekip ruhu
gerektiren CEKUT
eğitim programına
Adalet Bakanlığı
tarafından büyük önem
atfedilmektedir. Uzun
soluklu bu eğitim
programı zor olduğu
kadar manevi tatmin
de sağlamaktadır.

Şimdi umut
olalım,
Bir can'da
hayat
bulalım!

Dijital Sanatlar Mustafa Uslu Sunar

k e s i ş m e

iyi ki varsın

e r e n

bülbül

yönetmen
Özer Feyzioğlu

EKİM'DE SİNEMALARDA

TRT

DS
Dijital Sanatlar

2. sayıda neler var?

Değerli okurlarımız;

İzmir Adliye dergimizin ikinci sayısında sizlerle beraberiz. Çok çalıştık ve siz değerli okurlarımıza içeriği dolu dolu bir dergi hazırladık...

Fetullahçı terör örgütü mensuplarının Türk Silahlı Kuvvetlerine sızma yöntemlerinden biri olarak: "askeri okul mülakat sınavlarında aday numarası içinde kodlama yapılması" Cumhuriyet Savcısı Can Tuncay'ın incelemesi....

Dergimizin "Dünyadan Hukuk" başlıklı köşesinde ilk olarak Finlandiya yargı sistemini tanıtıyor İzmir Hakimi İpek Aksaray...

Urla Tahaffuzhanesi 1865-1869 yıllarında inşa edildi. Dönemin sağlık uygulamalarına iyi bir örnek olan tesisin hikayesini Cumhuriyet Savcısı Tuncay Çelik yazdı.

28 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7251 sayılı Kanun ile, özellikle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerin hukuk yargılamasına getirdiği yenilikleri, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi Üyesi Yusuf Demirci inceledi...

Adliye girişlerindeki uygulamaların kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında değerlendirilmesi Hakim Adayı Şerife Çeri'nin incelemesi...

Yaşayan bir müze kent: Birgi'nin tanıtımı Ödemiş Cumhuriyet Başsavcısı Tuğan Sarıca'nın kaleminden geliyor.

İnsan hakları hassasiyetinin günden güne geliştiği günümüz dünyasında zor kullanma yetkisinin kullanımı ve düzenlenmesi üzerine kısa bir değerlendirmeyi Manisa Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Abdullah Köşşekoğlu yazdı.

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi Başkanı Ercan Turan,

Sosyal Güven(siz)lik yazısında, insanın en büyük kaygısının gelecek güvencesi olduğuna dikkat çekiyor.

Yargıtay'ın ilk adımı olan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin kuruluşunu Koruma Şubesi polis memuru Sami Demiray kaleme aldı.

Tiyatro tarihimizin önemli dönemeçlerinden biri olan Haldun Dormen ile keyiflenerek okuyacağınız söyleşiyi İzmir Hakimi Kamuran Kaya yaptı.

Yamaç Evler, Efes antik kentinde, üç teras üzerine inşa edilmiş ve içinde altı oturma birimi var. Selçuk Cumhuriyet Savcısı Diler Ayhan'ın kaleminden okuyacaksınız.

Fotoğraf çekmek ve yaşamın güzelliklerini anda yaşamak... İzmir Hakimi Mustafa Utku Şanlı herkesi fotoğraf çekmeye çağırıyor.

İzmir denince akla ilk gelen ismin bu sene doğumunun 100. yılı olan Dario Moreno olması boşuna mı dersiniz...

İnsanı insana anlatan sanat dalı Ebru'nun tasavvufa uzanan tanımını İzmir Hakimi Neslihan Dinç yazdı.

Futbol ve sinema... "Bu müthiş ikili, yaşam denen oyunu kavramanın en eğlenceli yoludur" diyor İzmir Hakimi Namık Kemal Yaşar.

Kesişme -İyi Ki Varsın Eren; PKK terör örgütü mensuplarının yerlerini göstermeye çalışırken şehit düşen Eren Bülbül ve Astsubay Ferhat Gedik'in gerçek öykülerinin sinema filmi...

Ceza İnfaz Kurumları Arama Kurtarma Timi (CEKUT) eğitim çalışmaları tüm hızıyla sürüyor. İzmir adliyesindeki etkinlikler ve okurlarımız için yaptığımız kitap seçkisi ile bu sayımız tamamlanıyor. Yeni sayımızda buluşmak üzere sağlıklı günler...

Dayanışmayı Sürdüreceğiz

İzmir Adliyesi dergisinin saygıdeğer okurları, kıymetli meslektaşlarım,

Dergimizin 2021 yılında yayınlanan ilk sayısı ile sizlerle buluşmanın mutluluğu içindeyiz. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi sebebiyle, geçtiğimiz yıldan bu yana adliyemizde alınan tedbirler ile hizmetlerimize kesintisiz olarak devam etmekteyiz.

Pandemi koşullarının yanında 30 Ekim 2020 tarihinde İzmir ilinde yaşanan deprem ve 2021 yılı şubat ayında da yine ilimizde yaşanan sel felaketi ile yaşadığımız zor günlerin birlik, beraberlik ve dayanışma ruhu ile üstesinden gelmiş bulunmaktayız.

Covid-19, deprem ve sel felaketleri sebebiyle hayatını kaybeden meslektaşlarımıza, adliye personelimize ve tüm vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına sabır ve başsağlığı diliyorum. Bu vesileyle tüm bu zorluklara rağmen canla başla çalışan sağlık çalışanlarımız başta olmak üzere, adalet hizmetlerini yürütürken üstün gayret ve özverili çalışmaları sebebiyle adliyemizde çalışan tüm meslektaşlarıma ve adliye personelimize teşekkürlerimi sunuyorum. 2020 yılının sonunda yaş

haddi sebebiyle emekliye ayrılan İzmir Adalet Komisyonu Başkanı Sayın İbrahim Korkmaz'a mesleğimize katkıları için teşekkür eder, emekliliğinde sağlıklı ve mutlu günler dilerim.

2021 yılı Adli Yargı Müstemir Yetki Kararnamesi ile İzmir Adalet Komisyonu Başkanı olarak atanan Sayın Oktay Tabur'u ve yine aynı kararname ile İzmir Adalet Komisyonu Üyesi olarak atanan Sayın Gökberk Sunal'ı tebrik eder, yeni görevlerinin hayırlı olmasını temenni ederim.

Yargı teşkilatımızın geniş katılımıyla hukuk camiasına katkı sağlayacak makalelerin yanı sıra, İzmir'in tarihi kimliğini ve dokusunu okurlarına aktaran dergimizin bu sayısında yazı, şiir ve görselleriyle katkı sağlayan hâkim, Cumhuriyet savcısı ve adliye personelimize teşekkürlerimi sunarım. Bir sonraki sayımızda sizlerle buluşurken pandemi koşullarının ortadan kalkmasını temenni ederim. Dergimizin yayınlanmasında emeği geçen yayın kurulumuza, bizi destekleyen tüm paydaşlarımıza ve siz değerli okurlarımıza teşekkür eder, saygılar sunarım.

Kamil Erkut GÜRE

İzmir Cumhuriyet Başsavcısı

- 8 FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ (FETÖ) MENSUPLARININ
TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNE SIZMA YÖNTEMLERİNDEN
BİRİ OLARAK: "ASKERİ OKUL MÜLAKAT SINAVLARINDA
ADAY NUMARASI İÇİNDE KODLAMA YAPILMASI"

CAN TUNCAY
İzmir Cumhuriyet Savcısı

- 18 DÜNYADA HUKUK
FİNLANDİYA HUKUK SİSTEMİ

İPEK AKSARAY
İzmir Hakimi

- 22 KARANTİNADA GECELEYENLER
URLA TAHAFFUZHANESİ

TUNCAY ÇELİK
İzmir Cumhuriyet Savcısı

- 28 7251 SAYILI KANUNUN HUKUK
YARGILAMASINA GETİRDİKLERİ

YUSUF DEMİRCİ
Ankara Bölge Adliye Mahkemesi
Hukuk Dairesi Üyesi

- 32 ADLİYE GİRİŞLERİNDEKİ
UYGULAMALARIN KİŞİSEL
VERİLERİN KORUNMASI
KANUNU KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ

ŞERİFE ÇERİ
Hakim Adayı

İmtiyaz Sahibi
Kamil Erkut Güre
İzmir Adliyesi adına
Cumhuriyet Başsavcısı

Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Barış Duman
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

YAYIN KURULU

Oktay Tabur
Adalet Komisyonu Başkanı

Hasan Onur Dinç
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

İpek Aksaray
Hakim

Kamuran Kaya
Hakim

Erkan Özkaya
Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ersin Sinan Tanrıverdi
Zabıt Katibi

Editör
Aslı Tuna
Zabıt Katibi

Kapak Fotoğrafi
Enes Erkut

Tasarım
Shift-İzmir
Şehit Fethibey Cad. 55/091
Heris Tower, Pasaport İzmir
Tel. 532.234-6956

Baskı
Metro Matbaacılık Ltd.
Yahya Kemal Beyatlı Cad. No:94,
Begos 3. Bölge Buca İzmir
Tel. 232.290-3311

Yönetim Yeri • İletişim
İzmir Adliyesi
Cumhuriyet Başsavcılık Ofisi
Şehit Polis Fethi Sekin Cad. 11A,
Çınarlı İzmir
Telefon 232.411-2000

İzmir Adliyesi Dergisi
T.C. yasalarına uygun yayınlanır.
Dergide yayınlanan yazı ve fotoğrafların
her hakkı saklıdır. İzinsiz alıntı yapılamaz.
10 Mayıs 2021 tarihinde basılmıştır.
Yerel süreli olarak yılda 2 kere yayınlanır.

Bu derginin basımında, tasarımında ve
dağıtım hizmetlerinde hiçbir kamu
harcaması yapılmamıştır.
Tüm giderler reklam veren
kurumlarca karşılanmaktadır.

Zor Günlerin Getirdikleri

Dergimizin ikinci sayısı ile başta değerli yargı camiamıza ve tüm okurlarımıza bir kez daha merhaba diyoruz.

İlk sayımızın yayınlanmasının hemen ardından ülkemizle birlikte tüm dünyayı saran ve katastrofik etkileri halen devam eden pandemi nedeniyle yeni bir dünya düzenin eşiğinden geçmekteyiz. Biyokimya profesörü ve ünlü yazarı Isaac Asimov'un "...problemler ve felaketler kaçınılmaz olsa da çözümler kaçınılmaz değildir" sözünü hatırlayarak tüm tarih sürecinde olduğu gibi insanlığın bu zorluklarından üstesinden geleceğini umuyor ve diliyoruz.

Bu açıdan bakıldığında sözkonusu toplumsal devinimin endişe edildiği gibi bizi daha geriye değil bilhassa yalnızca alışkanlıklarımızın değiştiği daha ileri bir bilim ve yeni sosyo kültürel düzeye taşıyacağını ümit ediyoruz. Öyle ki birçok bilim adamının, yazarın, düşünürün, klasik ve modern sanat icracısının eski düzende toplumsal ve bireysel uyarıları nedeniyle zaman bulamadıkları üretkenliklerinin bu dönemde artarak birçok yenilik ve eserin ortaya çıkartılmış olması bir olgudur. Her bireyin kendine zaman ayırabileceği bir fırsatı beraberinde getiren sürecin değiştirdikleri kadar getirdiklerini fark ederek umutvar olmaktan daha öteye bir gerçek olduğunu düşünüyoruz.

30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan deprem sonrası milletimiz ve idarecilerimizin desteği ile tüm İzmir'de olduğu gibi Adliyemizde de önemli etkileri görülen depremin yaraları sarılmış ve yargısal faaliyetler mümkün olan en kısa sürede normal işleyişine dönmüştür.

Bunun gerçekleşmesinde büyük katkıları olan başta Bakanlığımız olmak üzere tüm idareci ve yargı faaliyetlerindeki paydaşlarımıza şükranlarımızı iletiyoruz.

Böyle bir süreç içinde hazırlanan yeni dergimizin yazarlarının ve yayın kurulunun da sizlere daha iyiyi sunmak gayretinde olduklarını bilmenizi isteriz.

Bu yılın ilk çeyreğinde Adalet Bakanlığımız tarafından deklare edilen Yeni Yargı Reformu'nun ülkemiz ve yargı camiamızın hak ettiği ve ihtiyaç duyduğu hukukun evrensel ilkelerine, daha ilerici bir demokrasi ve insan haklarına duyarlı, yargının bağımsızlığı ve hakimlik mesleğinin saygınlığını artıracı düzenlemeleri getireceğine inanıyoruz.

Bu ön söz vesilesiyle bir dahaki sayıda sizlerle tekrar buluşmak ümit ve hevesiyle tüm okurlarımıza selam ve sevgilerimizi sunuyoruz.

Oktay TABUR

İzmir Adalat Komisyonu Başkanı

38 BİRGİ; ZAMAN ORTAÇAĞDA DURMUŞ GİBİ YAŞAYAN MÜZE KENTTEN SÖZ EDİYORUZ.

TUĞAN SARICA
Ödemiş Cumhuriyet Başsavcısı

52 SOSYAL GÜVEN(SİZ)LİK

ERCAN TURAN
İzmir Bölge Adliye Mahkemesi
Hukuk Dairesi Başkanı

58 YARGITAY'IN İLK ADIMI:
MECLİS-İ VÂLÂ-YI
AHKÂM-I ADLİYE

SAMİ DEMİRAY
İzmir İl Emniyet Müdürlüğü
Koruma Şube Müdürlüğü
Polis Memuru

78 FOTOĞRAF ÇEKMEK VE
YAŞAMIN GÜZELLİKLERİNİ
ANDA YAŞAMAK

MUSTAFA UTKU ŞANLI
İzmir Hakimi

106 CEKUT ARAMA KURTARMA
EKİBİ EĞİTİM ÇALIŞMALARI

110 İZMİR ADLİYESİNDE
ETKİNLİKLER

114 OKURA KİTAP ÖNERİLERİ

62 HALDUN DORMEN:
"BEN TİYATROCU
OLARAK DOĞDUM"

KAMURAN KAYA
İzmir Hakimi

86 İZMİR'İN MÜZİKAL MELTEMİ:
DARİO MORENO
100 YAŞINDA

KAMURAN KAYA
İzmir Hakimi

94 FUTBOL VE SİNEMA
BENZERLİKLERİ
O KADAR ÇOK Kİ...

NAMİK KEMAL YAŞAR
İzmir Hakimi

48 ZOR KULLANMA YETKİSİ
ÜZERİNE KISA BİR
DEĞERLENDİRME

ABDULLAH KÖŞŞEKOĞLU
Manisa Cumhuriyet Başsavcı Vekili

70 ANTİK KENTİN LÜKS
VİLLALARI: YAMAÇ
EVLER

DİLER AYHAN
Selçuk Cumhuriyet Savcısı

94 İNSANI İNSANA
ANLATAN SANAT DALI:
EBRU VE TASAVVUF

NESLİHAN DİNÇ
İzmir Hakimi

104 KESİŞME -İYİ Kİ VARSIN EREN;
TERÖR ÖRGÜTÜ MENSUPLARININ
YERLERİNİ GÖSTERMEYE
ÇALIŞIRKEN ŞEHİT DÜŞEN EREN
BÜLBÜL VE ASTSUBAY FERHAT
GEDİK'İN GERÇEK ÖYKÜLERİNİN
SİNEMA FİLMİ...

**CAN
TUNCAY**
İzmir
Cumhuriyet
Savcısı

FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ (FETÖ) MENSUPLARININ TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNE SIZMA YÖNTEMLERİNDEN BİRİ OLARAK: "ASKERİ OKUL MÜLAKAT SINAVLARINDA ADAY NUMARASI İÇİNDE KODLAMA YAPILMASI"

GENEL OLARAK FETÖ'NÜN TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ İÇİNDEKİ YAPILANMASI

15/07/2016 tarihli darbe girişimini Türk Silahlı Kuvvetleri içine sızdırdığı ve birebir/ 2-3'lü gruplar halinde örgütsel tabirle ve hiyerarşik sırasıyla "öğretmen/ müdür yardımcısı/ müdür/ bölge temsilcisi/ kuvvet sözde imamı" olarak isimlendirilen sivil unsurlara bağlılık yoluyla, birbirini tanımayan hücreler şeklinde örgütlediği mensuplarına; terör örgütü lideri Kaptan (Kod) Fetullah Gülen ve örgütün sözde TSK sorumlusu Namık (Kod) Adil Öksüz tarafından aşağıya doğru silsile yoluyla bir kısım hücrelere talimat verilmesi ve örgüt mensubu asker şahısların fiilen katılması yoluyla gerçekleştiren FETÖ'nün Türk Silahlı Kuvvetleri içine sızması, darbe girişimi sonrası deşifre edilebilen ve halen deşifre edilemeyen mensuplarının sayıca darbe girişimine katılanlara oranla daha fazla olduğu, bu

Türk Silahlı Kuvvetlerine sızan elemanların korunması, burada tutunabilmesi ve arkadan gelenlerin önünün açılabilmesi için milletimizin çalışkan ve vatansever evlatlarının emeklerinin zayi edilmesi pahasına her türlü yol ve yöntemin “mübah” görülerek uygulandığı anlaşılmıştır.

yönüyle ayrıca casusluk amacıyla sızdırıldıkları bilinen terör örgütü mensuplarının Devletimizin Anayasal düzeni ve bekası açısından halen en büyük tehlikeyi ihtiva eden terör örgütü konumunda bulunmaktadır.

Ülke genelindeki adli birimlerce yürütülen ve asker şahıs örgüt mensuplarının deşifre edilmesine yönelik en etkili sonuç veren örgüt içi iletişim yöntemlerinden biri olarak örgüt mensubu asker şahıslardan sorumlu sivil şahısların asker şahıslarla örgütsel irtibat amacıyla kullandığı büfe, market, fatura ödeme merkezi vb. yerlerde kurulu kontrollü hatlar ile kamuya açık yerlerde kurulu ankesörlü hatlardan örgütsel iletişim tarzına uygun şekilde irtibat sağlanması konulu soruşturmalar ön plana çıkmakla birlikte inceleme konumuzda Silahlı Kuvvetler içine sızmış terör örgütü mensuplarının deşifre edilmesinde diğer bir soruşturma yöntemi olan “askeri okul mülakat sınavlarında aday numarası içinde kodlama yapılması (formül uygulanması)” ele alınacaktır.

FETÖ'nün diğer terör örgütleriyle mukayese edilemeyecek ölçüde gizliliğe büyük önem vermesi, yasadışı faaliyetlerinin bilinmesinin önüne geçmek ve meçhulde kalmasını sağlamak, örgüt mensuplarının güvenliğini sağlamak, kriptolanmasıyla deşifre olmasını engellemek, yapılması planlanan eylemin veya yasadışı faaliyetin başarıyla gerçekleştirilmesini temin etmek, yasadışı faaliyetlerin akabinde mümkün olduğunca az iz ve emare bırakmak amacına yönelik kod adı kullanılmakta ve yine başta silahlı kuvvetler içine yerleştirdiği ve “mahrem hizmetler” olarak isimlendirilen örgütlenmesinde kullanılan evlere yerleştirilen öğrencilere özellikle kod isim verilerek özel derslere tabi tutulmaktadır.

Terör örgütün neredeyse tüm uygulamalarında olduğu gibi gizlilik de istismar edilen dini kavramlarla “tedbir” adı altında kamufle edilmektedir.

Böylelikle, askeri öğrenci olarak Türk Silahlı Kuvvetlerine yerleştirdiği mensuplarını ikişer üçer kişiden oluşan, birbirinden ayrı ve habersiz hücreler halinde sözde sivil mahrem imamların sorumluluğuna vermiş, kod adı vererek gerçek isimlerini gizlediği bu örgüt üyelerinin, hiçbir hücre diğer bir hücreden haberdar olmayacak şekilde, ayda sadece bir-iki kez örgüt evlerine gitmelerini sağlayarak ya da dışarıda yüz yüze görüşerek deşifre olmalarının önüne geçmeye çalışmıştır. Türk Silahlı Kuvvetlerine sızan elemanların korunması, burada tutunabilmesi ve arkadan gelenlerin önünün açılabilmesi için milletimizin çalışkan ve vatansever evlatlarının emeklerinin zayi edilmesi pahasına her türlü yol ve yöntemin “mübah” görülerek uygulandığı anlaşılmıştır.

terör örgütüne sunulması, Devlet hiyerarşisi yerine örgüt hiyerarşisinin konulması ve emirlerin sivil örgüt imamlarından alınması olup bu durum birçok somut olayda görülmektedir.

Terör örgütünün özellikle Askeri Mahrem Yapılanmada özel olarak seçip yetiştirdiği elemanlarını askeri okullara sokarak dikey büyüme stratejisini takip ettiği anlaşılmaktadır. Konu hakkında alınan birçok itirafçı ifadesinden de anlaşılabileceği üzere Türk Silahlı Kuvvetleri'nin eğitim birimlerine sivil iken girmek için bir kod adı alarak ankesörlü/kontrollü sabit hat örgütsel iletişim ağına dahil olan ve terör örgütü tarafından tahsis edilen özel evlerde hazırlanan öğrencilerin örgütsel görevi hedef askeri okula girmekle sonlanmamakta, öğrenci sınavı kazandıktan

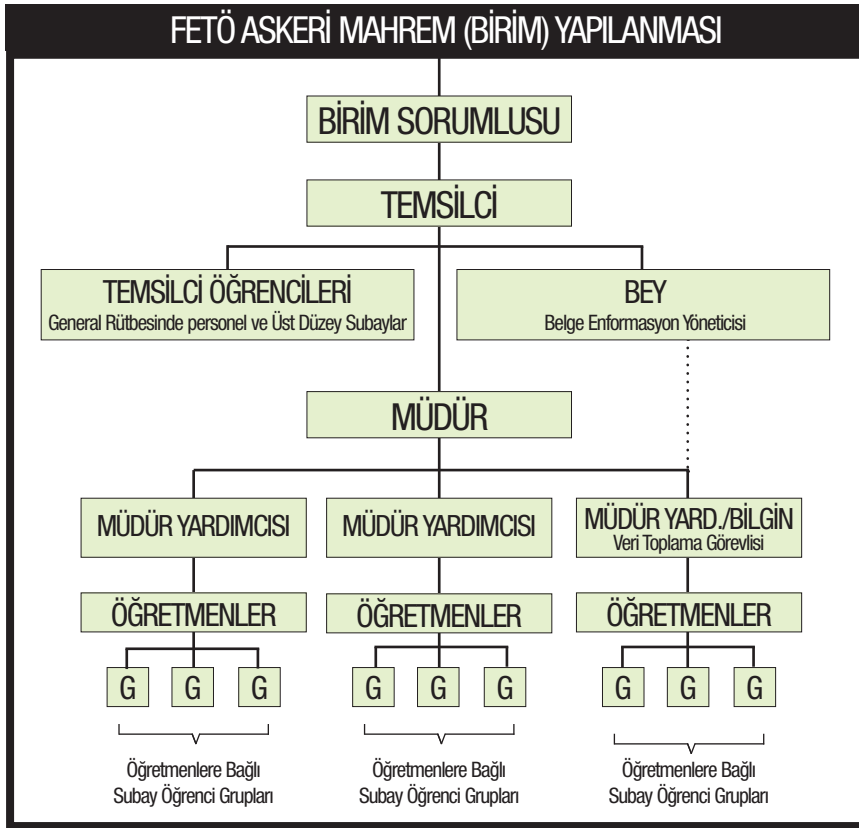
Kamu kurumlarına yerleşme, her vatandaşın hakkı olarak görülse ve Fetullah Gülen tarafından bu hak “kılıf” olarak kullanılmaya çalışılsa da gizlenmeye çalışılan bir gerçek vardır. Bu gerçek; FETÖ'nün sınav sorularını çalması, kumpas davalarıyla örgüt mensubu olmayanları tasfiye etmesi ve örgütün devlette monopol olmaya çalışması, örgüt mensuplarının “sözde hizmet” aidiyetini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından üstün görmesi, sadakatlerin devlete değil

sonra, kendisini hazırlayan mahrem sözde imamı ya da onun yerine görevlendirilen ve “öğretmen” olarak isimlendirilen başka bir mahrem imamla takibi yapılmakta, irtibatın hiçbir zaman koparılmadığı terör örgütü mensuplarının sadakatlerine göre gruplara ayrılarak eğitim hayatları boyunca bir an olsun boş bırakılmadan verilen görevleri yerine getirmesi istenmekte ve öğrenci okulu bitirene kadar bu işlemler, bu şekilde büyük bir gizlilikle devam etmektedir.

Terör örgütün gerek 17-25 Aralık 2013 dönemi öncesi ve sürecinde yapılan operasyonel faaliyetleri, gerekse de 15 Temmuz darbe girişiminin planlama ve uygulamalarının “Özel Hizmet Birimleri” tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Mahrem yapı tarafından kontrol altında tutulan ve yönetilen sözde TSK, Emniyet ve MİT yapılanmalarının terör örgütün Silahlı Kanadını oluşturduğu ve asıl operasyonel gücünün Devlet gücünü kullanan bu birimler olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kadrolaşma süreci; öğrencinin/elemanın bulunması, mahrem yapıya seçilmesi, hazırlanması, sınava sokulması ve kazandırılması, subay ve astsubay yetiştiren eğitim birimlerinde irtibatının ve ideolojik eğitiminin devam ettirilmesi, meslek hayatına geçtikinde örgüt elemanı olarak örgütsel faaliyetlere iştirak etmesi ve hayatının örgütün hedefleri doğrultusunda sürdürmesini kapsamaktadır.

FETÖ'nün askeri yapılanmasının adı örgüt tarafından BİRİM olarak adlandırılmaktadır.

Örgütün TSK içinde farklı bir yapılanmaya gittiği, tamamen hücre tipi, birbirinden habersiz ve bağımsız üniteler oluşturduğu, bu ünitelerin sivil abilerin/imamların sorumluluğunda üst düzey komutanlar (General, Albay, Yarbay, Binbaşı), alt rütbede subaylar (Teğmen, Üsteğmen, Yüzbaşı) ve astsubay gruplarından oluştuğu tespit edilmiştir.

Örgütün yüksek gizlilik seviyesinde örgütlendiği TSK içerisindeki kadrolaşma süreci stratejik noktaların işgali ile başlayıp, belirlenen öncelik sırasına göre zamanla bütün birimlerin ele geçirilmesini kapsamaktadır. Çok öncelikli hedeflerden daha az öncelikli hedeflere doğru, elde edilmesine dayanan bir planlamaya göre yapılmaktadır.

Her askeri kuvvetin (Kara, Hava, Deniz, Jandarma) başında bir sorumlunun bulunduğu, onların altında Türkiye'nin coğrafi bölgelerine / birimin bulunduğu yerlere göre ayarlanmış olan Bölge Temsilcilerinin yani bölge sorumlularının bulunduğu, Temsilcilerin altında Müdürlerin bulunduğu, personel (öğrenci) sayısına veya bölgenin büyüklüğüne göre müdürlerin sayısının da değiştiği, Müdürlerin altında Müdür Yardımcılarının bulunduğu, Müdür yardımcılarının altında Öğretmenlerin bulunduğu, bu şekilde isimlerin kullanılma amacının ise dikkat çekmemek için olduğu, Öğretmenlerin onların altında bulunan askeri personel ile ilgilendikleri, askeri personelin ortak adının “öğrenci” olduğu anlaşılmaktadır.

Örgütün yönetim modelinde alınan kararların ve verilen talimatların emir-komuta zinciri içerisinde tepeden en alt hücreye kadar ulaştırılması ve aşağıdan yukarıya doğru raporların verilmesi söz konusudur. Bu çerçevede Müdür Yardımcıları tarafından, öğretmenler ile yapılan toplantı sonucu oluşan gündem ve raporlar Müdür pozisyonundaki örgüt mensuplarına, Müdürler ile yapılan toplantı sonucu oluşan talimat ve gündemler öğretmenlere aktarılmaktadır.

ASKERİ OKUL MÜLAKAT SINAVLARINDA ADAY NUMARASI İÇİNDE KODLAMA YAPILMASI

İTİRAFÇI BEYANLARI

Konuya ilişkin bir kısım etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebiyle açılmalarda bulunan terör örgütü mensuplarının ifadelerinin ilgili kısımları aşağıda yer verilmiştir.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı 2013 yılı Deniz Harp Okulu (DHO) ve Deniz Astsubay Meslek Yüksekokulu (DAMYO) Öğrenci Seçim Mülakat komisyonlarında görev alan bir asker şahsın Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Dairesi Başkanlığı'na alınan ifadesinde “... 2012 yılında Deniz Harp Okuluna tayinim çıktıktan sonra Samsun'lu olan 35-45 yaşlarında olarak çalıştığını bildiğim bir şahısla 1 yıl kadar görüştim. Bu şahıstan sonra İstanbul'da Müdürlüğünde çalıştığını ve daha öncesinde Bank Asya'da çalıştığını bildiğim 30-40 yaşlarında olan civarında oturan şahısla 3 yıl kadar bu şahsın evinde görüştim. Bu görüşmeleri belirlemek amacıyla ayrıca haberleşmiyorduk. Bir önceki görüşmede sonraki görüşme zamanını belirleyerek bu şekilde sohbetlere devam ediyorduk. Sohbetlerde genellikle Fetullah GÜLEN'in kitapları, risale ve kuran-ı kerim okuyarak namaz kılıyorduk. Hiçbir şekilde telefon ile irtibata geçmiyorduk. Ben 2013 - 2014 yıllarında Deniz Okulları İkinci Aşama Öğrenci Seçim Mülakatlarında Muharip Üye sıfatıyla komisyon üyesi idim. Yazılı sınavda başarılı olup, ön sağlık ve fiziki yeterlilik testlerinden geçen adayların mülakatlarını yapardık. Bu komisyonda bir psikolog, bir istihbarat subayı, bir muharip üye, bir öğretmen subay ve birde başkan bulunmaktaydı. Bu mülakatların çalışma şekli şu şekilde idi: Öncelikle istihbarat subayının olumsuz dediği kişiler mülakattan bilinçli bir şekilde

eleniyordu. Bu kişiler hakkında istihbarat subayına herhangi bir soru sorulmazdı. İstihbarat subayının herhangi bir olumsuzluk bildirmediği şahıslarda ise 2013 yılında aday numarasının 2. ve 3. Hanesinin sayı değeri toplamının 9-10-11-12 ettiği adayları biz cemaat referansı ile sınava katıldığını anlar ve ona göre not verirdik. 2014’ de isi bu hesaplama da TCKN numaralarından da bir hane de katıldı ancak bunun detaylarını tam olarak hatırlamıyorum. Bu kodlamayı bana yukarıda ismini verdiğim N... .. ve H... ..’nin evlerinde sadece bir kez gördüğüm ve herhangi bir bilgisini hatırlamadığım bir şahıs söylemişti.” şeklinde,

Aynı sınavda İstihbarat Binbaşı olarak görev yapan başka bir asker şahsın alınan ifadesinde “2013 yılında öğrenci alım mülakat komisyonunda görev aldım. Ben benden sorumlu cemaat abisi S... ..’e bir görüşmemizde mülakat komisyonuna seçildiğini söyledim. Kendisi bu konuya çok sevindi ve öğrenci alımları bizim için çok önemli ben abilerle konuşup sana döneceğim dedi. Sonraki görüşmemizde bana öğrenci alımları ile ilgili bilgi verdi ve sizin gibi iyi insanların bu okullara girmesini istiyoruz dedi. Sonra bana aday öğrenci numaralarından ve kodlamalardan bahsederek hesaplama yöntemini öğretti. YÖNTEM, ADAY ÖĞRENCİ NUMARASININ 2. ve 3. HANESİNİN TOPLAMI 9, 10, 11 ve 12 OLAN ADAYLARIN CEMAATİN ALINMASINI İSTEDİĞİ ADAYLAR OLDUĞUNU SÖYLEDİ. Bu komisyonda benim birebir öğrenci eleme yetkim yoktu. Bu komisyonda psikolog, iki tane Deniz Sınıfı Subay, 1 Öğretmen Sınıfı Subay Başkan ve İstihbarat üyesi olarak ben vardım. Benden sorumlu örgüt abisi S... .. bana ASKERİ PERSONELİN ÇOCUKLARININ ADAY NUMARALARI DÜŞÜK OLDUĞU İÇİN OTOMATİK OLARAK ELENECEKLER DEDİ. Bu kurulun üzerinde İstihbarat üst kurulu vardı bu kurulun görevi aday öğrencinin güvenlik soruşturması, terör bağlantısı, irticai faaliyetleri ve siyasi bağlantısı olup olmadığının incelemesi ve istihbarat üyesine bunun bildirilmesi idi. İstihbarat üst kurulunun bana bildirdiği elenecek adayları kontrol ettiğimde bana verilen eleme kodlamasına uyduğunu gördüm ve bu adayların Fetullah Gülen cemaatine yakın olmadığı için kastıtlı elendiğini söyleyebilirim. Benim tespitlerime göre o zaman ki istihbarat üst kurulu da kodlama sistemini biliyor ve ona göre hareket ediyordu.” şeklinde beyanda bulundukları anlaşılmıştır.

BİLİRKİŞİ RAPORU

Yukarıda anlatılan itirafçı örgüt mensuplarının beyanları üzerine soruşturma makamınca yapılan araştırma kapsamında beyanda geçen 2013 yılı DHO ve DAMYO giriş sınavlarında mülakata girecek adaylara verilen aday numaralarının belli bir formüle göre düzenlenmesi sonucu terör örgütü mensubu mülakat komisyonu üyelerinin örgüt mensubu adayları bu şekilde belirleyerek mülakattan geçmelerini temin ettiği iddiasına ilişkin döneme ait mülakat aday numaraları temin edilerek kriptoloji uzmanlarından oluşan bilirkişi heyetine teslimle; aday numaralarının rakamlarıyla oluşturulan formülün, formüle uyan adayların, formüle uyan kazanan adayların, formüle uymayan kazanan adayların, mülakatı geçenlerden formüle uyanların mülakatı geçenlerin tümüne oranının (yüzdelik şekilde) tespit edilmesinin istenmekle Orta Doğu Teknik Üniversitesi Matematik bölümü öğretim görevlilerinden oluşan bilirkişi heyetince soruşturma makamı tarafından teslim edilen listelerin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar hakkında düzenlenen bilirkişi raporunun özetine aşağıda yer verilmiştir:

Mevzubahis sınavlarda mülakatlara girecek adaylara verilen aday numaralarının, ikinci ve üçüncü basamaklarındaki rakamların sayı değerlerinin toplanması suretiyle hesaplanan formüle göre düzenlenerek atandığı ve mülakatı kazanan adayların hemen hemen tamamını, formül değeri 9,10,11 veya 12 olan adayların teşkil ettiği, toplam 18.465 adayın 5.326’sının formüle uymakta olduğu, formüle uyan adayların sayısının tüm adayların sayısına oranının %28,86 olduğu, formüle uyan ve kazanan adayların sayısının 2.391 olduğu. (kazanan tüm adayların sayısının 2.539 olduğu), formüle uymayan ve kazanan adayların sayısının 148 olduğu, mülakatı geçenlerden formüle uyanların, mülakatı geçenlerin tümüne oranının ise %94,17 olduğu tespitiyle mülakata girecek adaylara verilen aday numaraları ile kazanan adaylar arasındaki ilişkinin ayrıntılı incelenmesinde;

Bir topluluktaki elemanların numaralandırılması için kullanılacak sayılar şu farklı biçimlerde üretilebileceği, bunların; herhangi bir düzen gözetilmeksizin, tesadüfi sayı üretici kullanarak, aşıkâr ve doğal bir düzen gözeterek (sıra numarası takip etmek, düzgün aralıklarla seçmek, sadece belirli tür sayıları kullanmak v.b.), aşıkâr olmayan özel bir formül gözeterek (belli basamak değerleri arasında ilişki tanımlamak, belli basamaklarda bazı değerleri hiç kullanmamak v.b.) şeklinde sayılabileceği, topluluktaki elemanlar arasında bir ayrışma gözetilip bu ayrışma numaralandırmaya da yansıtılmışsa, elemanların numaralandırılmaktan öte kodlandığından bahsedilebileceği, bu amaç için yukarıdaki yöntemlerin ilk ikisinin genellikle çok elverişli olmadığı, kodlama için üçüncü yöntem izlendiğinde seçilen formülün numaralandırma yapanın amacına bağlı olarak açık veya gizli tutulabileceği ki, gizli tutulması durumunda numaralandırmanın bir kodlama bilgisi taşıdığından anlaşılmasının çok müşkül olabileceği, aday numaralandırma sisteminin bir kodlama için elverişli olup olmadığının belirlenmesi ve numaralandırma sisteminin kodlamaya uygun olduğu tespit edilebilirse, farklı nitelikteki adayların işaretleme için bu kodlama yönteminin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi amacıyla aday numaralarının oluşturduğu kümenin adaylarla ilişkilerinden bağımsız, sadece bir sayı kümesi olarak ele alınması ve yukarıda değinilen yöntemlerden üçüncüsüne uyacak şekilde üretildikleri ispat edilmesi, ve birinci bölümde varlığı gösterilen formül vasıtasıyla adayların nasıl bir ayrışmaya tâbi tutulduklarının belirlenmesi sonucunda çıkan sonuç aşağıda ayrıntılı olarak aynısıyla anlatılmıştır:

İncelenen sayı kümesi **altı** basamaklı

18,465 adet sayıdan oluşmaktadır.

Kümedeki sayılar küçükten büyüğe dizildiğinde aradaki farkların düzensizliği, sayıların üretilmesi için aşıkâr bir kodlama yöntemi kullanılmadığını göstermektedir.

Aday numaralarındaki her bir basamağın tesadüflik testi başlığı altında;

Sayıların tesadüf bir süreçle üretilip üretilmediğini belirlemek için öncelikle her basamakta kullanılan rakamların sıklığı hesaplanmıştır. Aday numaralarındaki basamak değerlerinin frekans dağılımı ve görünme sıklığı oranları aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

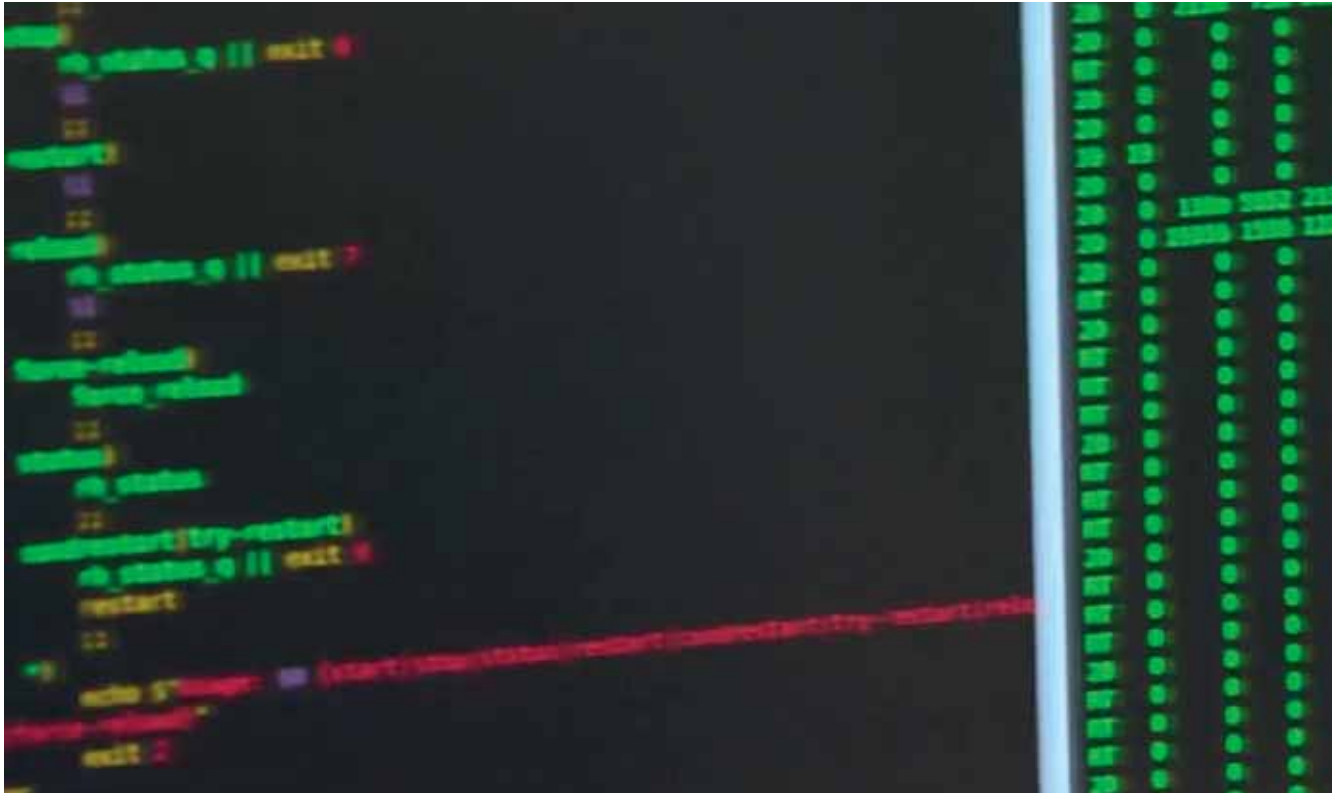
		BASAMAKLAR							BASAMAKLAR					
		1	2	3	4	5	6		1	2	3	4	5	6
Basamak Sayı Değerleri Frekansları	0	0	2256	2269	0	1825	1807	Basamak Sayı Değerleri Frekansları	0.000	0.122	0.123	0.000	0.099	0.098
	1	2078	2205	2177	2014	1852	1888		0.113	0.119	0.118	0.109	0.100	0.102
	2	2047	2085	2082	2038	1828	1839		0.111	0.113	0.113	0.110	0.099	0.100
	3	2018	2047	1995	2038	1843	1861		0.109	0.111	0.108	0.110	0.100	0.101
	4	2081	1775	1938	2039	1905	1848		0.113	0.096	0.105	0.110	0.103	0.100
	5	2049	1593	1765	2099	1865	1881		0.111	0.086	0.096	0.114	0.101	0.102
	6	2049	1600	1588	2124	1815	1795		0.111	0.087	0.086	0.115	0.098	0.097
	7	2089	1561	1495	2087	1887	1843		0.113	0.085	0.081	0.113	0.102	0.100
	8	2057	1681	1617	1994	1795	1833		0.111	0.091	0.088	0.108	0.097	0.099
	9	1997	1662	1539	2032	1850	1870		0.108	0.090	0.083	0.110	0.100	0.101

Gözlem 1. Basamakta 0 rakamı kullanılmamış. Aday numaralarının 6 haneli olması gözetildiğinde bu gözlemin beklenen bir sonuç olduğu kabul edilebilir.

Gözlem 2. Basamakta 0 rakamı kullanılmamış. Sayıların seçiminde rastgelelikten sapma olarak değerlendirilebilir.

Gözlem 3. Basamakta 0, 1, 2 ve 3 rakamları, diğer rakamlara göre daha fazla kullanılmış. Bu rakamların toplam olarak 7386 kez kullanılması beklenirken, 8593 kez kullanıldığı görülüyor. Beklenen değerden %16,34 oranındaki bu sapma incelemeye değer bir buluşu olarak kabul edilebilir.

Gözlem 4. Basamakta 0, 1, 2 ve 3 rakamları, diğer rakamlara göre daha fazla kullanılmış. Bu rakamların toplam olarak 7386 kez kullanılması beklenirken, 8523 kez kullanıldığı görülüyor. Beklenen değerden %15,39 oranındaki bu sapma incelemeye değer bir buluşu olarak kabul edilebilir.

Basamak sayı değerlerinin tesadüfîlik ölçüsünü belirlemek için bu değerlerin dağılımı x2 uygunluk testi ile sinanmıştır. Sınama sonucunda elde edilen p-değerleri şöyledir:

Basamak	P-değeri
1	0,900954
2	0,000000
3	0,000000
4	0,535354
5	0,801299
6	0,882523

Gözlem 5. X2-uygunluk testi sonuçlarına göre 1., 4., 5. ve 6. basamaklardaki sayı değerlerinin rastgele dağıldığı; 2. ve 3. Sütun basamaklarında bir düzen gözlemlenmiş olduğu değerlendirilebilir.

Aday numaralarındaki basamakların ikiyeşerli korelasyon analizi

Her basamak ayrı ayrı değerlendirildikten sonra, basamakların ikiyeşer ikiyeşer korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analiz için Pearson Korelasyon ölçüsü kullanılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Basamak		Korelasyon	Basamak		Korelasyon	Basamak		Korelasyon
1	2	0.00279	2	3	0.06894	3	5	0.00719
1	3	0.00395	2	4	-0.00079	3	6	-0.00509
1	4	0.00126	2	5	0.00212	4	5	-0.00152
1	5	0.01840	2	6	0.00507	4	6	-0.01103
1	6	0.00390	2	4	0.00835	5	6	0.00029

Gözlem 6. Pearson korelasyon test sonuçlarına göre 2. ve 3. Basamaklar arasında bir korelasyon mevcut olup, bunun dışında basamaklar arasında daha başka ikili bir ilişki belirlenememiştir.

Basamak değerlerinin toplamalarının tesadüfîlik analizi

Basamak değerleri arasında toplama işlemi ile gerçekleştirilebilmesi mümkün 57 farklı ilişkinin tümü incelenmiş ve hesaplanan toplam değerleri, x2-uygunluk testi ile beklenen teorik değerlerle karşılaştırılmıştır. Aşağıdaki beş tabloda ikişerli, üçerli, dörderli, beşerli ve altılı toplama işlemine tâbi tutulan basamaklar ve x2-uygunluk testi sonucu elde edilen p-değerleri yer almaktadır.

Sayı değerleri toplanan basamaklar		p-değeri
1	2	0,000000
1	3	0,000000
1	4	0,000000
1	5	0,707173
1	6	0,995994
2	3	0,000000
2	4	0,000000
2	5	0,000000
2	6	0,000000
3	4	0,000000
3	5	0,000000
3	6	0,000000
4	5	0,455375
4	6	0,668726
5	6	0,877021

Gözlem 7. Basamaklardaki sayı değerlerinin ikişerli toplamalarında yüksek p- değerine sahip kombinasyonların tümü 2. ve 3. basamakları içermemektedir.

Yukarıdaki gözlemin daha detaylı incelenmesi için ikişerli toplam değerlerinin grafikleri ele alındı. Aşağıdaki grafiklerin her birinde belirli iki basamağın sayı değerlerinin toplamalarının dağılımı mavi renkli çizgi ile gösterilmiştir. Portakal rengi olan çizgi ise, tesadüfî seçimlerin benzerlik göstermesi beklenen teorik dağılımdır.

Gözlem 8. 2. ve 3. Basamakların sayı değerlerinin toplanması ile elde edilen değerlerin dağılımı teorik dağılımdan önemli ölçüde farklılık taşımaktadır. Diğer ikişerli toplamaların hepsi teorik dağılımla uyum içindedir.

Gözlem 9. Çoklu basamak toplamalarında p-değeri yüksek çıkan kombinasyonların tümünde 2. ve 3. basamaklar bir arada yer almamaktadır.

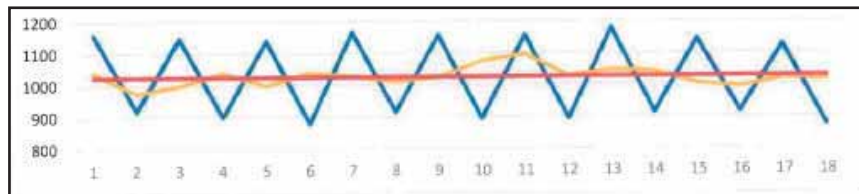
Dördüncü Basamakta 0 Rakamının Kullanılmaması Olması Durumunun Analizi

Gözlem 2'de, hiçbir aday numarasının dördüncü basamağında 0 rakamının yer almadığı

belirtilmişti. Bu durumun birçok açıklaması olabileceği aşikârdır. Düşünülebilecek sebeplerden bir tanesi, altı basamaklı aday numaralarının aslında üç basamaklı iki sayının birleştirilerek elde edilmiş olmasıdır.

Bu gözlemden yola çıkarak, aday numaraları ilk üç ve son üç basamaklarına ayrılıp, ilk üç basamaktakiler kendi aralarında; son üç basamaktakiler de kendi aralarında tesadüfîlik açısından değerlendirilmeye alınmıştır. x2-uygunluk testi kullanıldığında ilk üç basamaktaki sayılardan oluşan kümeye isabet eden p- değeri sıfır kabul edilebilecek bir değer ($2,9 \times 10^{-50}$) iken son üç basamak için 0,651254 değeri elde edilmiştir.

Gözlem 10. Aday numaralarının son üç basamaklarının dağılımı için elde edilen p-değeri bu basamakların tesadüfî üretildiği savını desteklemektedir. İlk üç basamak için hesaplanan p-değeri, bu basamakların belirli bir yöntem ile üretildiği savını kuvvetle desteklemektedir. Bu gözlemin grafik karşılığı aşağıda verilmiştir. Grafikte kırmızı renkteki çizgi, teorik düzgün dağılıma aittir. **İlk üç basamaktaki sayıların dağılımı** mavi; son üç basamaktaki sayıları dağılımı da sarı renkli çizgiyle gösterilmiştir.

Adaylara atanan altı basamaklı numaraların aşık bir düzene sahip olmadığı ve rastgele sayılar üreten bir yöntemle de üretilmediği sabittir.

Altı basamaklı sayıların, belirli bir formüle göre üretilen üç basamaklı bir sayı ile rastgele üretilen üç basamaklı bir başka sayının yan yana yazılarak oluşturulmasına denk bir yöntemle elde edildikleri tespit edilmiştir. Son üç basamaktaki sayıların düzgün dağılımı, formül arama işlemi için ilk üç basamaktaki rakamların kendi aralarında ve/veya ilk üç basamaktaki rakamların son üç basamaktaki rakamlarla olması muhtemel ilişkilerinin incelenmesinin yeterli olacağını göstermektedir.

Tüm basamaklardaki rakamların dağılımı tek tek ve çoklu ilişkiler açısından değerlendirilmiş ve muhtelif basamakların toplanması ile oluşturulabilecek yegâne ilişkinin, ikinci ve üçüncü basamaklar için mevcut olduğu ispatlanmıştır.

Aday numaralarının ikinci ve üçüncü basamaklarındaki rakamların sayı değerlerinin toplanması ile elde edilen değerlerin rastgele dağılımadığı, uygulaması aşağıda özetlenen hipotez testi ile tespit edilmiştir.

Bu hipotez testinin yaklaşımı temel olarak şöyledir. İkinci ve üçüncü basamaklardaki rakamların sayı değerleri toplamı, 0 ile 18 arasında bir tam sayıya eşit olabilir.

İhtimaller teorisi yöntemleri ile aday numaralarının rastgele dağıtılması durumunda, bu toplamın alabileceği her değer hangi sıklıkta gerçekleşmesi gerektiğini [beklenen

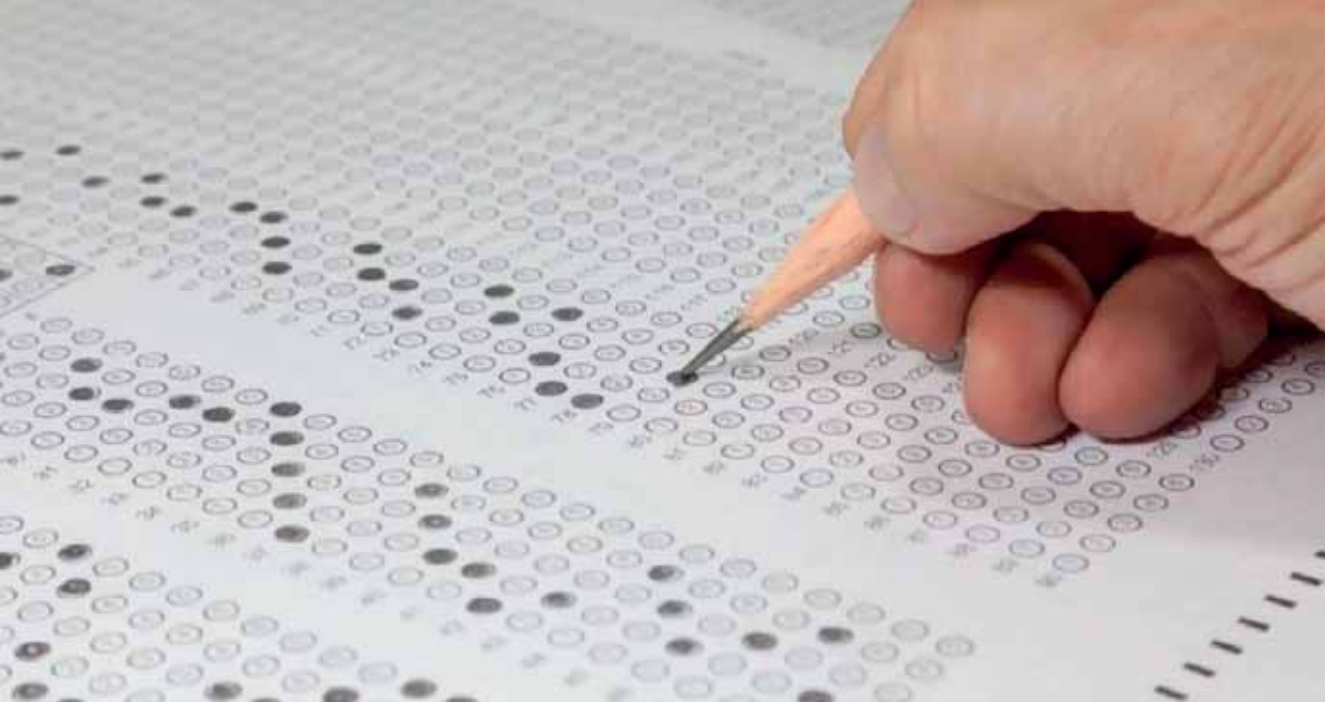
değer] hesaplamak mümkündür. Aday numaralarının atamasının rastgele olmaktan ne kadar uzaklaştığının ölçüsü, gözlenen değerler ile beklenen değerler arasındaki farkın büyüklüğüne bağlıdır. x^2 -uygunluk testi, bu farkın büyüklüğüne bağlı olarak 0 ile 1 arasında, p-değeri adı verilen bir sonuç üretir ve p değerin 0'a yakınlığı ölçüsünde atamanın rastgelelikten uzaklaştığına hükmedilir. Uygulamalarda genellikle 0,01'den küçük p-değeri elde edildiğinde atamanın rastgele yapıldığı iddiası reddedilir.

Aday numaralarının rastgele dağıldığını kabul eden hipotez, hem tüm adaylar için hem de DAMYO ve DHO adayları için ayrı ayrı test edilmiştir. DAMYO adayları için elde edilen p-değeri $4,06 \times 10^{-211}$; diğer ikisi için elde edilen p-değeri de, hesaplamaların yapıldığı işlemcilerin sıfırdan ayırt edemeyeceği ölçüde küçüktür (sıfıra yakındır). Bu durumda, hipotez her üç durumda da reddedilir.

Hipotez testinde ulaşılan sonucun hatalı olma olasılığı, bir başka deyişle tespit edilen durumun tesadüf eseri olma olasılığı, atılan 269 tane tavlara zarının tümünün 6 gelme olasılığından daha küçüktür.

Sonuç olarak; aday numaralarının, ikinci ve üçüncü basamaklarındaki rakamların sayı değerlerinin toplanması ile elde edilen değerlerin dağılımı yönünden, rastgele seçilmediği tespit edilmiştir.

“İtirafçı beyanından; “Bu kurulun üzerinde İstihbarat üst kurulu vardı bu kurulun görevi aday öğrencinin güvenlik soruşturması, terör bağlantısı, irticai faaliyetleri ve siyasi bağlantısı olup olmadığının incelemesi ve istihbarat üyesine bunun bildirilmesi idi. İstihbarat üst kurulunun bana bildirdiği elenecek adayları kontrol ettiğimde bana verilen eleme kodlamasına uyduğunu gördüm ve bu adayların Fetullah Gülen cemaatine yakın olmadığı için kasıtlı elendiğini söyleyebilirim. Benim tespitlerime göre o zaman ki istihbarat üst kurulu da kodlama sistemini biliyor ve ona göre hareket ediyordu.”

Aday numaralarındaki ikinci ve üçüncü basamaklardaki yapısal özelliğin, adayların belli bir amaçla sınıflandırılması için kullanılmadığına hükmedebilmek için tablonun 3., 4., ve 5. kolonlardaki her değer, ilk kolonun aynı satırındaki değerine yakın olması beklenir. Yukarıdaki tabloda, bilhassa 4. ve 5. kolonlardaki değerlerin, 2. kolondaki değerlerden çok büyük ölçüde saptığı aşikârdır. Sapma miktarının, bilhassa aday numaralarındaki ikinci ve üçüncü basamakların toplamı 9, 10, 11 ve 12 olan adaylar olduğu görülmektedir. Sözgelimi, tüm adayların %28,84'lük bölümünü, aday numaralarındaki ikinci ve üçüncü basamakların toplamı 9, 10, 11 ve 12 olan adaylar teşkil ederken, mülakatı kazanan adayların %94,17'lik bölümünün aday numaraları aynı özelliğe sahiptir.

Gerek tüm adaylar için düzenlenen tabloda; gerekse DAMYO ve DHO giriş sınavı mülakatları için ayrı ayrı tanzim edilen tabloların 3., 4., ve 5. kolonlarındaki dağılımların dengesizlik, herhangi bir işleme mahal bırakmayacak kadar açık olmakla birlikte, x2-uygunluk testi ile de teyit edilmiştir. Sonuç olarak, adaylara atanan aday numaralarında, ikinci ve üçüncü basamaklardaki rakamların sayı değerlerinin toplanması olarak tanımlanan bir 'formül' uygulandığı belirlenmiştir. DAMYO mülakatını kazanan adayların hemen hemen tamamının, bu formül değeri 9,10,11 veya 12 olan adaylardan oluştuğu; DHO mülakatını kazanan adayla-

rının da hemen hemen tamamının, bu formül değeri 9 veya 10 olan adaylardan oluştuğu tespit edilmiştir.

DAMYO sınavı için aday numaralarının formül değeri 9, 10, 11 veya 12 olan adayları, DHO sınavı için de aday numaralarının formül değeri 9 veya 10 olan adayları 'formüle uyan'; diğer adayları da 'formüle uymayan' aday olarak tanımlamak üzere, mülakatı kazanan adayların %94,17'si formüle uyan adaylardır.

2013 yılı DHO ve DAMYO giriş sınavlarında mülakata girecek adaylara verilen aday numaralarının, ikinci ve üçüncü basamaklarındaki rakamların sayı değerlerinin toplanması suretiyle hesaplanan formüle göre düzenlenerek atandığı ve mülakatı kazanan adayların hemen hemen tamamını bu formül değeri 9,10,11 ve 12 olan adayların teşkil ettiği belirlenmiştir.

DHO ve DAMYO sınav mülakatına giren, mülakattan geçen ve kesin kayıt yaptıran adayların sayıları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

DAMYO/DHO	Tüm Adaylar	Mülakatı Geçen	Kesin Kayıt Yaptıran
Formüle Uyan	5.326	2.391	667
Formüle Uymayan	13.139	148	5
TOPLAM	18.465	2.539	672

Mülakatı geçenlerden formüle uyanların, tüm mülakattan geçenlere oranı (yüzdelik şekilde) % 94,17'tir

Kesin kayıt yaptıranlardan formüle uyanların, tüm kesin kayıt yaptıranlara oranı (yüzdelik olarak) % 99,26'dır.

SONUÇ

İtirafçı beyanlarıyla uyumlu yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan teknik bilirkişi heyeti raporunda da açıklandığı üzere terör örgütünün sözde Silahlı Kuvvetler mahrem yapılanmasında asker şahıslardan sorumlu "mahrem imam" tabir edilen sivil şahısların talimatı doğrultusunda yine terör örgütü mensuplarının inceleme konusu sınavlarda mülakat aday numaraları üzerinde örgüt mensubu askeri öğrencileri diğerlerinden ayrıştırıcı şekilde belirlenen formül uygulandığı, bu şekilde 2013 yılında DHO ve DAMYO'na %99,26 oranında terör örgütü mensubunun yerleştirilmesinin sağlandığı, bu durumun tesadüf olması olasılığının "atılan 269 tane tavra zarının tümünün 6 gelme olasılığından daha küçük olması" şeklinde dikkat çekici bir ibareyle tespit edildiği,

Yine itirafçı beyanlarından anlaşılacağı üzere **aday numaraları içerisine örgütsel formül yerleştirilmesi yönteminin münhasıran inceleme konusu sınavlarda değil; diğer bir kısım askeri okul sınavlarında da uygulandığının anlaşıldığı, bu nedenle Silahlı Kuvvetlerimize sızmış örgüt mensuplarının deşifre edilmesi açısından diğer askeri okul sınavlarına ilişkin geçmişe yönelik verilerin mümkün olduğunca temin edilerek örgütsel formüllerinin tespit edilmesinin hayati önem arz ettiği, ayrıca 15/07/2016 tarihli terör örgütüncü gerçekleştirilen darbe girişimi ardından mevcut askeri okullarda eğitim gören öğrencilerin ilişkilerinin kesilmesi kararının ne derece isabetli olduğu, ilişkileri kesilen öğrenciler üzerinden yaratılmaya çalışılan mağduriyet algısının terör örgütsel bir propagandadan ibaret olduğu** bir kez daha açıkça anlaşılmıştır. İnceleme konumuz olan 2013 yılı DHO ve DAMYO mülakat sınavlarındaki usulsüzlüklere ilişkin adli soruşturma İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı koordinesinde Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından yürütülerek süreci tamamlanmıştır.

Tarihi sayısız şan ve zaferlerle dolu, misyonu ülkemizi dıştan gelebilecek olan her türlü tehdide karşı savunma görevi üstlenmek olan ve yaptırım gücünü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndan alan Türk Silahlı Kuvvetlerimiz bünyesine diğer devlet kurumları gibi yıllar süren bir süreçte, terör

örgütü lideri Kaptan (K) Fetullah GÜLEN (GÜLEN)'in 80'li yıllarda örgüt mensubu Hava Harp Okulu öğrencileriyle yaptığı bir sohbet toplantısında "bizim işimiz çok uzun soluklu bir iş, acele etmeyin ve kendinizi belli etmeyin. Askeriyede, maarifte, emniyette, yargıda ve bunların en etkin yerlerinde yerimizi alacağız. En az 20-30 sene sonra harekete geçtiğimizde kimsenin yapacak bir şeyi kalmayacak zaten" şeklindeki söyleminde ifadesini bulan talimatlarıyla sızmış ve faaliyetini devam ettirmiş terör örgütü nihayetinde mevcut yönetimi devirme amacı doğrultusunda; bilinen başat örneklerden olarak yargı ve emniyet kurumları içerisine yerleştirdiği mensupları eliyle 07/02/2012 tarihli Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı Hakan Fidan'a yönelik kurgu delillerle ve usule aykırı yöntemle soruşturmaya girilerek tutuklanmaya çalışılması, 2013 yılı Haziran ayında gerçekleşen ve kamu düzenini tehdit eden Gezi Parkı eylemlerinin provoke edilmesi ve şiddetinin artırılması, güvenlik ve istihbarat birimlerini hedef alan ve kamuoyunda (sözde) "Selam Tevhid Örgütü" adıyla bilinen soruşturma süreci ve doğrudan dönemin Hükümet görevlilerini hedef alan 17/25 Aralık 2013 tarihli sözde yolsuzluk soruşturmaları eylemlerini gerçekleştirmiş, başarısızlıkla sonuçlanması üzerine en geniş çaplı silahlı eylemi olan 15/07/2016 tarihli darbeye katılmıştır. Bu haliyle Devletimizin bekası, Milletimizin refahı ve huzuru açısından tek bir FETÖ mensubu kalmayınca kadar tespit edilerek haklarında yasal gereğine tevessül edilmesi elzemdir.

“

Yine itirafçı

beyanlarından anlaşılacağı üzere aday numaraları içerisine örgütsel formül yerleştirilmesi yönteminin münhasıran inceleme konusu sınavlarda değil; diğer bir kısım askeri okul sınavlarında da uygulandığının anlaşıldığı, bu nedenle Silahlı Kuvvetlerimize sızmış örgüt mensuplarının deşifre edilmesi açısından diğer askeri okul sınavlarına ilişkin geçmişe yönelik verilerin mümkün olduğunca temin edilerek örgütsel formüllerinin tespit edilmesinin hayati önem arz ettiği, ayrıca 15/07/2016 tarihli terör örgütüncü gerçekleştirilen darbe girişimi ardından mevcut askeri okullarda eğitim gören öğrencilerin ilişkilerinin kesilmesi kararının ne derece isabetli olduğu, ilişkileri kesilen öğrenciler üzerinden yaratılmaya çalışılan mağduriyet algısının terör örgütsel bir propagandadan ibaret olduğu bir kez daha açıkça anlaşılmıştır.

”

DÜNYADA HUKUK

Finlandiya

İPEK
AKSARAY
İzmir
Hâkimi

Çağlar boyunca, toplumdan topluma değişen yöntem ve ilkelerle gerçekleştirilen yargılama faaliyeti, günümüzde genel olarak en yaygın iki hukuk düzeni temelinde yapılmaktadır.

Birincisi; temellerini Roma Hukukundan alan ve ülkemizdeki yargı sisteminin de kaynağını oluşturan “Civil Law” olarak bilinen Kara Avrupası Hukuk Düzeni’dir. Diğeri ise, “Common Law” olarak da anılan ve Anglo-Sakson Hukuku temelli Ortak Hukuk Düzeni’dir.

Dünya küreselleşirken yargılama faaliyeti de bundan nasibini almaktadır. Nitekim bir yanda Avrupa Birliği mahkeme yönetim sistemlerini düzenlemekte iken öte yanda

Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin yaygınlaştırılması için ciddi bir çaba sarf etmektedir.

Gün gelip de Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri, geleneksel yargı faaliyetinin yerini tamamen alır mı bilinmez. Bununla birlikte, yapay zekânın kendine yargı faaliyetinde yer aramaya başladığı günümüzde alternatiflerin geleneksel olanın yerine geçme ihtimali çok da uzak değildir. Farklı ülkelerin yargı sistemleri ile ilgili güncel bilgiler paylaşmayı amaçladığımız İzmir Adliyesi Dergisi’nin “Dünyadan Hukuk” başlıklı bu köşesinde ilk olarak Finlandiya mahkemeleri ve yargı sistemini tanımaya çalışacağız.

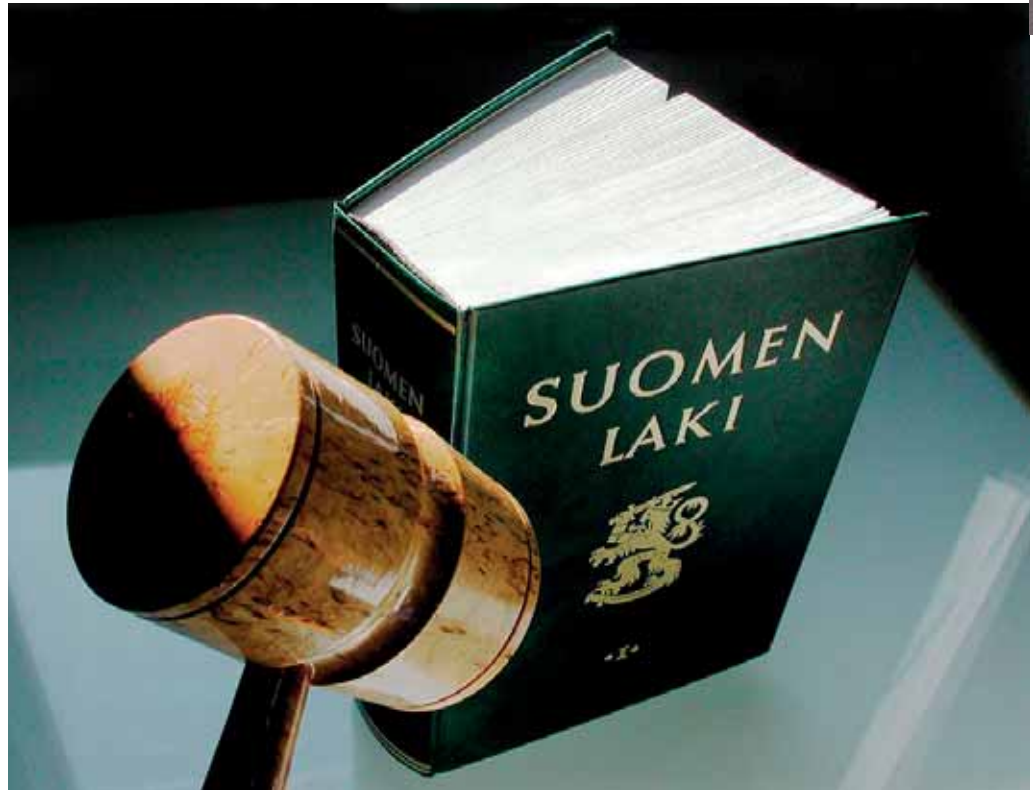
FİNLANDIYA’DA YARGI

Finlandiya, temsili parlamenter demokrasi ile yönetilen bir cumhuriyettir. Devletin başı cumhurbaşkanı, hükümetin başı ise başbakanıdır. Yargı faaliyeti adli ve idari mahkemelerce yürütülmekte, ayrıca Anayasa Mahkemesi bulunmaktadır.

Finlandiya mahkemelerinde hâkim olarak görev yapabilmek için yüksek lisans derecesine sahip üniversite mezunu olmak gereklidir. Hâkimler, cumhurbaşkanı tarafından atanır, atandıktan sonra, ancak bir suç işlemleri halinde ve mahkeme kararı ile görevden alınabilirler. İlk derece mahkemelerinde yerel olarak seçilmiş “lay judge” olarak adlandırılan halktan kişiler de görev alırlar.

Finlandiya mahkemelerinde hâkim olarak görev yapabilmek için yüksek lisans derecesine sahip üniversite mezunu olmak gereklidir. Hâkimler, cumhurbaşkanı tarafından atanır, atandıktan sonra, ancak bir suç işlemleri halinde ve mahkeme kararı ile görevden alınabilirler.

Finlandiya
Kanunu

Yüzölçümü ve nüfus yoğunluğuna göre birden fazla yargı bölgesine ayrılan ülkenin yargılama faaliyeti; ilk derecede 27 adet Bölge Mahkemesi (District Court), ikinci derece 6 adet İstinaf Mahkemesi (Court of Appeal) ve nihai karar mercii olarak Yüksek Mahkemenin (Supreme Court) oluşturduğu bağımsız mahkemelerce yürütülür.

İlk derecedeki her bölge mahkemesinde, bir başkan ve yeterli sayıda uzman hâkim görev yapmaktadır. Hukuk yargılamasına ön inceleme aşaması ile başlanmakta, sonrasında tahkikatın yapıldığı asıl duruşma aşaması ile devam edilmektedir.

Ceza yargılamasında, sözlü yargılama (orality), yüz yüzelik (directedness) ve tek celsede hüküm (concentration of the trial) ilkele-ri hâkimdir.

Tahkikat aşamasında tarafların iddia ve savunmaları sunulur, deliller toplanır.

Ceza yargılamasında, şüpheli haklarını teminat alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri titizlikle gözetilmektedir. Ceza yargılaması sırasında mağdur, zararının tazminini mahkemeden talep edebilmekte, bazı özel hallerde de bu talep mağdur adına savcı tarafından yapılmaktadır. Genel hukuki uyuşmazlıklarda üç uzman hâkimden oluşan bir heyet tarafından yargılama yapılmakta, ön inceleme aşaması tek hâkim tarafından yürütülmekte, ceza davalarında ve aile hukukuna ilişkin bazı davalarda ise bir uzman hâkim ile birlikte, yerel meclis tarafından halktan seçilmiş "lay judge" olarak adlandırılan üç üye görev almaktadır.

Bölge Mahkemelerinde görülmekte olan davalar ağırlıklı olarak boşanma, taşınmaz tescil davaları, iflas davaları, gerçek kişilerin borçlarının tasfiyesi gibi dava dilekçesi ile açılan davalar olup genelde duruşma yapılmaksızın dosya üzerinde çözülebilmektedir.

İSTİNAF MAHKEMESİ

İstinaf Mahkemelerinde ceza ve hukuk davalarına ilişkin itirazlar görülmektedir. Bölge Mahkemelerinin verdiği kararların neredeyse tamamına itiraz yolu açıktır. İtiraz yolu kapalı olan basit ceza davaları ve sadece alacağa ilişkin hukuk davalarına karşı İstinaf Mahkemesine başvurabilmek için özel izin gereklidir. Bölge Mahkemesinin kararının hatalı yahut kanuna aykırı olması halinde itiraz için özel izin verilir. Tarafların delillerin hatalı değerlendirildiği ve hukukun yanlış uygulandığı iddiasını birlikte ileri sürme hakkı vardır.

Üst derece mahkemelerinde davalar üç hâkimden oluşan bir heyet tarafından görülür. Hukuk ve ceza davalarına itiraz usulü benzerdir. Ön hazırlıktan sonra dava, duruşmalı görülebileceği gibi dosya üzerinde inceleme yapılarak duruşmasız sonuçlandırılabilir. Delillerin yeniden toplanması

gerekli ise yahut taraflardan biri talep etmişse, İstinaf Mahkemesi duruşmalı yargılama yapmak zorundadır.

Üçüncü ve son derece mahkemesi olan Yüksek Mahkeme, başkent Helsinki'dedir. En önemli görevi alt derecedeki mahkemelere hukuk uygulanmasında emsal teşkil edecek içtihatlar yaratmaktır.

Yüksek Mahkemeye itiraz yoluyla götürülebilecek hukuk ve ceza davalarının belli koşulları taşıması gerekmektedir. Alt derece mahkemesi tarafından yargılama sırasında

esaslı bir hata yapılmış yahut kanunun doğru uygulanması için bir içtihat vazedilmesi gerekli ise başvuru kabul edilir. Başvurunun kabul edilebilirliğine iki üye tarafından karar verilir. Başvurunun kabulü halinde inceleme beş üyeden oluşan heyet tarafından gerçekleştirilir. Eğer uyuşmazlık kural olarak önemli ve etkili sonuçlara yol açacak bir uyuşmazlık ise 11 üyenin katıldığı genel kurul tarafından incelenir.

Genelde davalar dosya üzerinde incelenir, ancak Yüksek Mahkeme duruşma ve tahkikat incelemesi de yapabilir.

MAHKEMELER

Özel Mahkemeler ise; İş Mahkemesi (The Labour Court), Sigorta Mahkemesi (The Insurance Court), Yüce Divan (The High Court of Impeachment) ve Ticaret Mahkemeleridir (The Market Court).

İdare Mahkemelerinde, üç hakim görev alır ve idarenin işlemlerine yönelik davaların yargılaması genel olarak dosya üzerinde yapılır.

Sekiz adet İdare Mahkemesi vardır ve kararlarına karşı Yüksek İdare Mahkemesine müracaat edilebilir.

SAVCILIK MAKAMI

Finlandiya'da savcılık makamının başında, cumhurbaşkanı tarafından seçilen başsavcı (Prosecutor General) vardır. Savcılık hizmetinin sevk ve idaresi başsavcı tarafından yürütülür. Başsavcılık ofisinde görev yapacak savcılar hükümet tarafından atanır. Tüm ülke çapında delil toplama, soruşturma yapma, dava açma yetkileri bulunmaktadır. Yerel savcılık birimi olan bölge savcıları ise başsavcı tarafından atanmaktadır. Savcıların görevi, polis tarafından yürütülen ön soruşturmada toplanan delilleri değerlendirmek ve gerekli görürlerse dava açmaktır.

YARGILAMA HIZI

Hedef süreler söz konusu olduğunda Finlandiya mahkemeleri oldukça hızlı kabul edilebilir. İlk derece hukuk mahkemelerinde, itiraz yolu kapalı olan düşük meblağlı alacak davalarının ortalama yargılama süresi iki aydır. Daha büyük davalarda ise ortalama sekiz aydır.

Ceza davalarında ortalama yargılama süresi üç aydır. Üst derece mahkemesinde itirazların incelenmesi ortalama olarak yedi ayda sonuçlandırılmaktadır. Duruşmalı inceleme gerekiyorsa bu süre uzayabilmektedir.

Yüksek Mahkemede, itirazın kabul edilebilir olmadığına dair kararlar dört ay içinde verilmekte iken itirazın kabul edilir olduğuna

karar verilmesi üzerine yapılacak inceleme on yedi ay içinde sonuçlandırılmaktadır. 2010 yılı verilerine göre İdare Mahkemelerinde davaların görülme süresi sekiz ayın altında, Yüksek İdare Mahkemesinde ise on bir ayın altında gerçekleşmiştir. Sigorta Mahkemelerinde on ay, İş Mahkemelerinde dört buçuk ay ve Ticaret Mahkemelerinde dokuz ay içinde davalar sonuçlandırılmaktadır.

Finlandiya mahkemelerinin, birçok Avrupa Birliği ülkesine nazaran daha hızlı bir yargılama gerçekleştirmekte olduğu söylenebilir. Yine de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce makul süre ihlali gerekçesiyle Finlandiya aleyhine kararlar verilebilmektedir.

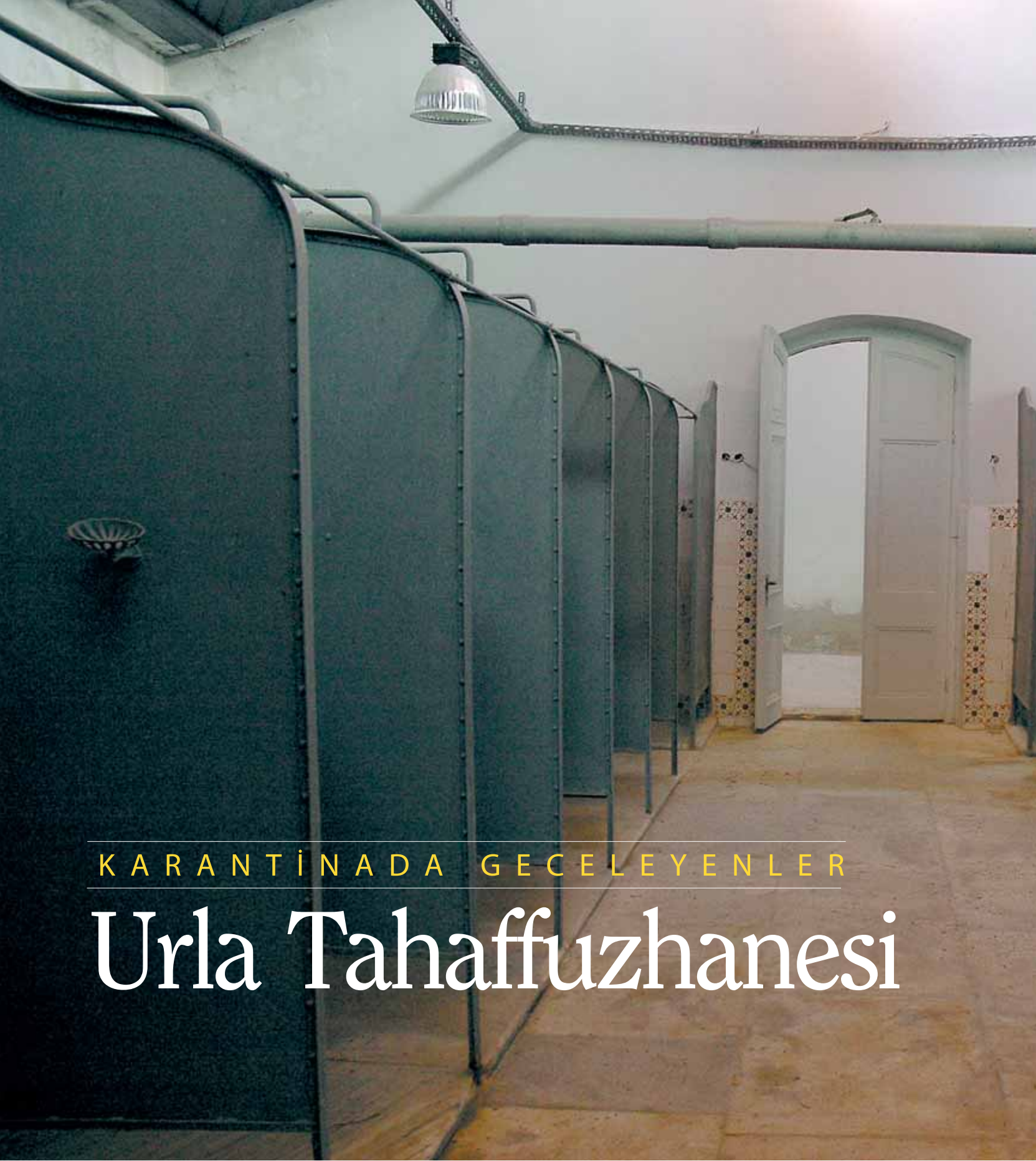
İlk olarak 1998 yılında Adalet Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında bir çalışma grubu tarafından hazırlanan bir rapor ile başlayan yargıda kalite yönetimi çalışmalarının titizlikle yürütüldüğü ülkede, anket çalışmalarına göre; halkın %68'inin mahkemeleri yargılama faaliyetinde başarılı bulurken, %17'si ise aksi kanaattedir.

Kaynakça

Finlandiya yargısı ile ilgili bu bilgiler [HYPERLINK "https://rm.coe.int/ministry-of-justice-department-of-judicial-administration-the-finnish/168078f3d2"](https://rm.coe.int/ministry-of-justice-department-of-judicial-administration-the-finnish/168078f3d2) <https://rm.coe.int/ministry-of-justice-department-of-judicial-administration-the-finnish/168078f3d2> sayfasından derlenmiştir.

Finlandiya'daki anket çalışmalarına göre; halkın %68'i mahkemeleri yargılama faaliyetinde başarılı bulurken, %17'si ise aksi kanaatte...

KARANTİNADA GECELEYENLER

Urla Tahaffuzhanesi

**TUNÇAY
ÇELİK**
İzmir
Cumhuriyet
Savcısı

Taşradaki karantina uygulamalarına model olarak tasarlanan İzmir Karantina Teşkilatı 1840 yılında kuruldu. Urla Tahaffuzhanesi ise 1865-1869 yıllarında inşa edilerek karantina uygulamalarına başladı. Dönemin sağlık uygulamalarına çok iyi bir örnek olan tahaffuzhanenin hikayesi...

Karantina Adası'nda bulunan Urla Tahaffuzhanesi'ne gelen gemilerin yolcuları, eşyaları ile birlikte temizlenir ve misafir edilirdi.

Cin Halk Cumhuriyeti'nde başlayan ve kısa bir süre içinde tüm dünyaya yayılan koronavirüs (Covid-19) salgını ile birlikte hemen hemen tüm ülkelerde çeşitli önlemler alınmaya ve karantina uygulamaları faaliyete sokulmaya başlandı.

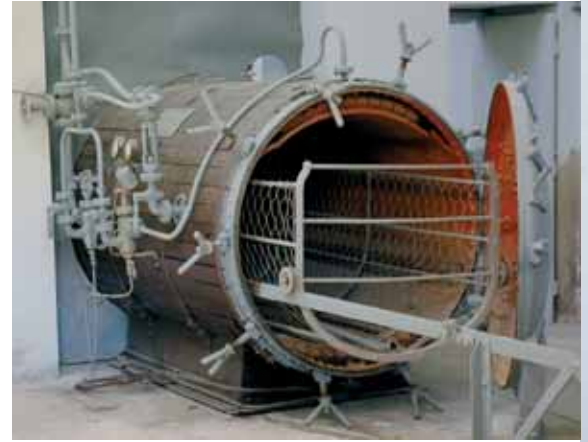
Ülkemizde de sürecin başından itibaren hızlıca alınan ve başarıyla uygulamaya konulan önlemler sayesinde salgının olumsuz etkileri minimum düzeye indirgenmiştir.

Tarih boyunca insanlığın başına bela olan salgın hastalıklar ve bu hastalıklarla mücadele için alınması gereken önlemler pandemi süreci ile birlikte bir kez daha gündeme geldi. Bu yazımızda Osmanlı Devleti'nde karantina teşkilatının kuruluşuna kısaca değindikten sonra Urla Karantina Adası üzerinde bulunan Urla Tahaffuzhanesi'nden bahsedeceğiz.

Osmanlı Devleti'nin karantina ile tanışması II. Mahmud Dönemi'nde olmuştur. 1831 yılında İstanbul'da etkili olan kolera salgını sırasında ilk kez Karadeniz'den gelen gemilere karantina uygulanmıştır. Ancak bu durum Müslüman halk tarafından şeriata aykırı görülerek hoşnutsuzlukla karşılanmıştır. Bunun üzerine Şeyhülislam Mekkizâde Mustafa Asım Efendi 1838 yılında karantinanın caiz olduğuna bir fetva vermiştir. Bu fetvadan sonra ülke genelinde karantina teşkilatı kurulmasına karar verilmiştir. Başkent İstanbul'dan sonra taşrada kurulan ilk karantina teşkilatlarından biri de İzmir Karantina Teşkilatıdır. 1840 yılında kurulan İzmir Karantina Teşkilatı aynı zamanda taşradaki karantina uygulamalarına model olarak tasarlanmıştır.

İzmir Karantina Teşkilatının devamı niteliğindeki Urla Tahaffuzhanesi 1865-1869 yıllarında inşa edilerek faaliyete sokulmuştur.

Tahaffuzhane binası, Urla'da bulunan ve adını da bulaşıcı hastalıklarla mücadelede adeta anahtar olarak kullanılan "Karantina" kavramından alan Karantina Adası üzerine inşa edilmiş olup, günümüzde de tüm ihtişamıyla dimdik ayakta. ABD ve Hırvatistan'daki emsallerine göre çok daha iyi korunmuş olan bu tarihi yapı aynı zamanda ülkemize kalan çok önemli bir mirastır.

Bir sağlık tesisi bünyesinde bulunan Urla tahaffuzhanesi günümüze çok iyi korunmuş olarak ulaştı ve müze olarak hizmet vermeye hazırlanıyor.

Deniz yoluyla gelen gemiler Karantina Adası açıklarında bekletilip, içinde bulunan yolcu ve eşyalar filikalarla karaya çıkarıldıktan sonra, gemilerde temizlik ve ilaçlama işlemleri gerçekleştirilmekteydi. Filikalarla karaya çıkarılan yolcuların tahaffuzhane binasına getirilip kayıt işlemleri yapıldıktan sonra, üzerlerindeki tüm kıyafetlerden arındırılarak, banyo kabinlerinde yıkanıp temizlenmeleri sağlanmaktaydı.

Ölümcül nitelikteki kolera, veba, tifo gibi bulaşıcı hastalıkların ülkeye girmesini ve yayılmasını engellemek amacıyla inşa edilen tahaffuzhane binasında dönemin ileri teknoloji kullanılmıştır. Deniz yoluyla ülkeye gelen gemilerdeki yolcuların ve bunların beraberlerinde getirdikleri eşyaların, bulaşıcı hastalık taşıyıp taşımadığının tespiti amacıyla kullanılan tahaffuzhane binası adeta Karantina Adası'nın sembolü hâline gelmiştir.

Deniz yoluyla gelen gemiler Karantina Adası açıklarında bekletilip, içinde bulunan yolcu ve eşyalar filikalarla karaya çıkarıldıktan sonra, gemilerde temizlik ve ilaçlama işlemleri gerçekleştirilmekteydi. Filikalarla karaya çıkarılan yolcuların tahaffuzhane binasına getirilip kayıt işlemleri yapıldıktan sonra, üzerlerindeki tüm kıyafetlerden arındırılarak, banyo kabinlerinde yıkanıp temizlenmeleri sağlanmaktaydı. Akabinde de yolcular sağlık kontrolünden geçirilmekteydi. Yolcuların banyoya girmeden önce çıkarmış oldukları kıyafetleri de özel olarak hazırlanan filelere doldurularak, dönme dolaplar vasıtasıyla, tahaffuzhanedeki buhar kazanlarına konulmak suretiyle dezenfekte edilmekteydi. Dezenfekte edilen kıyafetler tekrar dönme dolaplar vasıtasıyla banyodan çıkan yolculara ulaştırılmaktaydı. Bu şekilde temizlenmeleri sağlanan ve sağlık kontrolünden geçirilen yolcular karantina süresini geçirmek üzere Karantina Adası'nda bulunan yapılar veya çadırlara intikal ettirilmekteydi.

Karantina süresi başlangıçta 40 gün olarak uygulanırken, 1851 tarihli Paris Konferansı ile 18-30 güne indirilmiş, son olarak 1866 tarihli İstanbul Konferansı ile bu süre 10 gün olarak kabul edilip uygulanmıştır. Bu süreler

belirlenirken bulaşıcı hastalıkların kuluçka süreleri dikkate alınmıştır.

Karantina süresini dolduran sağlıklı yolcuların ülkeye girişine izin verilirken, bulaşıcı hastalık taşıyanların ülkelerine geri gönderilmeleri sağlanmaktaydı. Yolculuk sırasında veya karantina sürecinde ölenlere ait cesetler de ülkeye sokulmayıp, Karantina Adası'ndaki mezarlığa defnedilmekteydi.

Yolcuların beraberlerinde getirdikleri eşyalar ise, filikalarla karaya ulaştıktan sonra, raylı sistem vasıtasıyla tahaffuzhane binasına getirilip, etüv kazanlarında dezenfekte edildikten sonra ülkeye sokulabilmekteydi.

Tahaffuzhane binasında bulunan ve dezenfekte işleminde kullanılan etüv makinası II. Abdulhamit döneminde Avrupa'dan getirtilmiştir. Yolcuların beraberlerinde getirdikleri eşyaları ve giysileri etüv kazanlarında basınçlı su buharıyla dezenfekte edilmekteydi. İpekli kumaşlar için ayrı bir kazan kullanılmış olup, bitki özlerinden yapılan özel bir solüsyonla bu tür kumaşların buhar basıncından zarar görmeden dezenfekte edilmeleri sağlanmaktaydı.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadelede 155 yıllık geçmişi bulunan Karantina Adası ile Urla arasındaki ulaşım kara bağlantı yolu ile sağlanmaktadır. Bu yolun ilk olarak Büyük İskender tarafından yaptırıldığı bilinmektedir.

Yakın bir gelecekte başlaması planlanan restorasyondan sonra ziyarete açılacak olan tahaffuzhane binası ve eklentileri mutlaka görülmesi gereken ata yadigarı yapılarımızdandır.

7251 sayılı Kanunun hukuk yargılamasına getirdikleri

YUSUF
DEMİRCİ

Ankara Bölge Adliye
Mahkemesi
Hukuk Dairesi Üyesi

Kamuoyunda üçüncü yargı paketi olarak adlandırılan ve 28 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7251 sayılı Kanun ile, özellikle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) önemli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu Kanun ile HMK ile birlikte Tüketici Kanunu, Türk Ticaret Kanunu gibi bazı kanunlarda da değişikliğe gidilerek hukuk uyuşmazlıklarının daha kısa sürede ve etkili şekilde çözülmesi amaçlanmıştır.

1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren HMK, 7251 sayılı Kanun'a kadar yaklaşık yirmi kadar Kanun ve Olağanüstü Hal döneminde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile değişikliğe uğramıştır. Yaklaşık on yıllık yürürlük süresinde uygulama

ma ile ortaya çıkan sorunlara çözüm arayan 7251 sayılı Kanun bu anlamda en geniş düzenlemeleri içermektedir. Tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk uygulamasının getirildiği, ticari davalarda basit yargılama usulünün uygulanmasının sınırlarını genişleten Kanun HMK'da 47. maddede değişiklik yapmıştır.

Bununla birlikte HMK'nın Beşinci Bölümünün altında Yedinci Ayrım -Toplu Mahkemelerde Tahkikat- eklenerek 183/A maddesi ile Beşinci Kısımın İkinci Bölümünün başlığı değiştirilerek -Hükmün Tashihi, Tavzihi ve Tamamlanması- 305/A maddesi getirilmiştir. Bu yazıda Kanun ile yeni getirilen ve önemli nitelikte olan değişiklikler kısaca anlatılmaya çalışılacaktır.

1- DURUŞMALARIN GİZLİ YAPILMASI HALLERİNİN GENİŞLETİLMESİ

HMK'nın 28. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılması halleri arasına **"yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunması"** halinin eklenmesiyle duruşmaların gizli yapılmasına gerek duyulan haller genişletilmiştir. Buna göre mahkeme, yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunduğunu tespit ederse duruşmanın bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına karar verebilecektir.

2- KESİN SÜRENİN NİTELİĞİ

Aslında Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarıyla açıklığa kavuşan kesin sürenin nasıl verilmesi gerektiği hususu bu düzenlemeyle kanun hükmü haline gelmiştir. Maddenin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, kesin süreye konu olan işlemin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklanması ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarının ihtar edilmesi düzenlenmiştir. Kanun'un aradığı şartlara uyularak verilen kesin süre içinde kesin süreye konu işlem, kendisine kesin süre verilen tarafça yerine getirilmezse bu kişiye aynı işlemi yerine getirmesi için hâkim tarafından bir daha süre verilmeyecektir.

3- BELİRSİZ ALACAK DAVASINDA TALEBİN ARTIRILMASI

Uygulamada oldukça sorun yaşanan belirsiz alacak davasında dava değerinin artırılması zamanının ne olduğu hususu yapılan değişiklikle açıklığa kavuşturulmuştur. 107. maddenin ikinci fıkrasındaki düzenleme gereğince belirsiz alacak davasında davacının, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğu "an"da talebini artırması gerekmektedir. Bu an yapılan değişiklikle mahkemece tespit edilecektir. Hâkim, alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin "mümkün olduğu anda" talebini tam ve kesin olarak belirlemesi için davacıya iki haftalık kesin süre verecektir. Bu süre verme işlemi tahkikat aşaması sona ermeden yapılacaktır. Bu hüküm bölge adliye mahkemesince tahkikat yapıldığı hallerde de uygulanabilecektir.

Yine yapılan değişiklikle davacının talep artırımını tam ve kesin olarak belirlemesi gerekmektedir. Aksi durumda ise yani hâkim tarafından verilen kesin süreye rağmen alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmemesi durumunda fıkraya eklenen son cümle ile davanın talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanacağı düzenlenmiştir.

4- İŞ BÖLÜMÜ İTİRAZININ İLK İTİRAZLARDAN ÇIKARILMASI

11. maddede yer alan ve ilk itirazlardan sayılan iş bölümü itirazı yapılan düzenlemeyle ilk itirazlardan çıkarılmıştır. 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla asliye ticaret mahkemesi ve asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki "iş bölümü" ilişkisi olarak belirlenmişti. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrası, 2012 yılında 6335 sayılı Kanun ile değiştirilerek asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olmaktan çıkarılmış ve görev ilişkisi haline getirilmiştir. Dolayısıyla iş bölümü itirazının pratikte uygulanma olasılığı kalmamıştır.

5- CEVAP DİLEKÇESİ VERME SÜRESİNİN UZATILMASI

Uygulamada davalı tarafça cevap süresinin uzatılmasının talep edilip mahkemece kabul edilmesi durumunda bu sürenin ne zaman başlayacağı konusundaki tereddütler 127. maddeye eklenen ek sürenin iki haftalık cevap süresinin bitiminden itibaren işleme-ye başlayacağı hükmü ile giderilmiştir.

6- ÖN İNCELEME DURUŞMASI DAVETİYESİNİN İÇERİĞİ

139. maddede yapılan değişiklikle ön inceleme duruşması için taraflara çıkarılacak davetiye içeriğine yazılacak hususlar yeniden belirlenmiş, buna göre davetiyede yer alan unsurlardan biri kaldırılarak bunun yerine yeni bir unsur ilave edilmiştir.

7251 sayılı Kanun'la HMK'nın 141. maddesinde de değişiklik yapılmış ve dilekçeler aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunmanın genişletilemeyeceği veya değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Bu değişiklikle uyumlu olarak, çıkarılacak davetiyede yer alan ve ön inceleme duruşmasına gelmeyen tarafın yokluğunda onun muvafakati

7251 sayılı Kanun'la HMK'nın 141. maddesinde de değişiklik yapılmış ve dilekçeler aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunmanın genişletilemeyeceği veya değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Bu değişiklikle uyumlu olarak, çıkarılacak davetiyede yer alan ve ön inceleme duruşmasına gelmeyen tarafın yokluğunda onun muvafakati iddia ve savunmanın genişletilebilmesine veya değiştirilebilmesine imkân veren ihtarât madde metninden çıkarılmıştır.

olmadan iddia ve savunmanın genişletilebilmesine, değiştirilebilmesine imkân veren ihtarat madde metninden çıkarılmıştır.

Ön inceleme duruşmasına davet için gönderilecek ihtarata eklenen unsur ise 140. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan husus olmuştur. Buna göre davetiyede, davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği ihtar edilecektir.

7-İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ ZAMANIN BELİRLENMESİ

141. maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, ön inceleme duruşmasına katılmayan tarafın yokluğunda, onun muvafakati olmaksızın iddia veya savunma genişletilebilmekte veya değiştirilebilme imkânı ortadan kaldırılmıştır. Buna göre dilekçeler aşaması tamamlandıktan sonra, ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hariç olmak üzere, iddia veya savunma genişletilemeyecek veya değiştirilemeyecektir.

8- DURUŞMA İÇİN GÖNDERİLECEK DAVETİYENİN İÇERİĞİ

147. maddede yapılan değişiklikle tarafların duruşmaya davetine ilişkin usul yeniden düzenlenmiştir. Buna göre 186. maddede yapılan değişikliğe paralel olarak tahkikat duruşmasından sonra sözlü yargılamaya geçilmesi kural haline getirilmiş ve ancak taraflardan birinin talebi üzerine iki haftadan az olmamak üzere duruşmanın ertelenebileceği, bu durumda da taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla bu değişikliğin gereği olarak 147. maddenin birinci fıkrasına ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra, tarafların sadece tahkikat için değil sözlü yargılama için de duruşmaya davet edileceğine ilişkin ibare de davetiyeye eklenmiştir.

186. maddede yapılan değişiklikle, sözlü yargılama aşaması için taraflara davetiye teb-

liğ edilmesi zorunluluğu ortadan kaldırıldığından maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle tahkikatın sona erdiği duruşmada kural olarak sözlü yargılamaya geçileceği, ancak sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde ayrıca taraflara davetiye gönderilmeyeceği, tarafların sözlü yargılama için belirlenen duruşmaya gelmemesi halinde yokluklarında hüküm verileceği hususlarının davet yazısında ihtar edileceği de hüküm altına alınmıştır.

9-DURUŞMANIN UZAKTAN SES VE GÖRÜNTÜ YOLUYLA YAPILABİLMESİ

149. maddenin değiştirilmesiyle ses veya görüntü nakli yoluyla duruşmanın yapılması usulü yeniden düzenlenmekte ve kolaylaştırılmaktadır. Özellikle Covid-19 pandemisinin etkisini yoğun bir şekilde hissettiğimiz bugünlerde getirilen düzenlemeler oldukça önemlidir. Buna göre birinci fıkra yapılan değişiklikle, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulunduğu yerden duruşmaya katılması ve usuli işlemleri yapabilmesi, ikinci fıkra yapılan değişiklikle ise mahkemenin resen ya da taraflardan birinin talebi üzerine tanığın, bilirkişinin veya uzmanın ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla dinlenilebilmesine olanak sağlanmıştır. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemedikleri dava ve işlerde mahkemenin resen tüm ilgilileri aynı usulle dinleyebilmesine maddenin üçüncü fıkrasıyla imkân tanınmıştır.

10-BOZMA KARARINDAN SONRA ISLAH YAPILABİLMESİ

Bilindiği gibi Yargıtay'ın 4/2/1948 tarihli ve 10/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile bozma ilamından sonra ıslahın yapılamayacağına ilişkin verdiği karar 6/5/2016 tarihli ve 1/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla da değişmemiştir. Yargıtay'ın söz konusu son kararında mevcut düzenlemeler itibarıyla 1948 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı'nın geçerli olduğuna hükmedilmiştir.

Yapılan değişiklikle, Yargıtay tarafından bozulan veya bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılan hükme ilişkin olarak, ilk derece mahkemesince tahkikata ilişkin bir işlem yapılması durumunda, tahkikat sona erinceye kadar ıslahın yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Değişiklik gerekçesinde de belirtildiği gibi bu durum tarafların aynı

davada ancak bir kez ıslah yoluna başvurabileceği kuralını değiştirmeyecektir.

Yargıtay'ın bozma kararından sonra ilk derece mahkemesinde yapılan yargılamada söz konusu olacak olan usuli kazanılmış hak ve aleyhe hüküm verme yasağı gibi kurumlar dikkate alınarak, bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durumun, ıslah hakkının kullanılmasıyla ortadan kaldırılamayacağı düzenlemesi maddeye bir cümle ile eklenmiştir.

11-TİCARİ DEFTERLERİN DELİL OLMASI

HMK'nın 222. maddesinde yapılan değişiklikle, ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için öngörülen unsurlardan biri olan, diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtların "ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi" hali, madde metninden çıkarılmıştır. Bunun yerine ise karşı tarafın maddede belirtilen usule uygun olarak tuttuğu ticari defterini ibraz ettiği ancak ileri sürülen hususta hiçbir kayıt içermemesi halinde ticari defterin sahibi lehine delil olarak kullanılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

12-BİLİRKİŞİ RAPORUNA İTİRAZ SÜRESİNİN UZATILMASI

HMK'nın 281. maddesinin ilk fıkrasına eklenen cümle ile bilirkişi raporuna itiraz niteliğinde olan taleplerin iki haftalık süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi durumunda taraflara, itiraz süresi içinde mahkemeden ek süre isteyebilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre ek süre, itiraz süresinin son gününden itibaren işlemeye başlayacak ve iki haftayı geçmeyecek şekilde bir kez verilecektir.

13-HÜKÜMDE OLMASI GEREKTİĞİ HALDE HAKKINDA KARAR VERİLMEYEN DURUMLARDA EK KARAR VERİLEBİLMESİ

Kanun'a eklenen 305/A maddesi ile nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde tarafların başvurması şartıyla yargılamada ileri sürülen veya mahkemece kendiliğinden hükme geçirilmesi gereken ancak hüküm verilmeyen talepler hakkında mahkemece ek karar verilmesi düzenlemesi getirilmiştir. Mahkemece verilecek bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilecektir.

14-HÜKMÜN VERİLMESİNDEN SONRA FERAGAT, KABUL VEYA SULH YAPILMASI

HMK'nın 310 ve 314. maddesine eklenen hükümlerle sulh, feragat veya kabulün, ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince hükmün verilmesinden, bir başka ifadeyle anılan mahkemelerin dosyadan el çekmelerinden sonra yapılmasından sonra hüküm aleyhine taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, hükmü veren ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince sulh, feragat veya kabul doğrultusunda ek bir karar verileceği ve dosyanın kanun yolu incelemesi için ilgili merciye gönderilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Aynı şekilde sulh, feragat veya kabulün dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılması halinde Yargıtay'ın temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh, feragat veya kabul hususunda karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye göndermesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

15-YÜZE KARŞI VERİLEN İHTİYATİ TEDBİR VE İHTİYATİ HACİZ KARARINA KARŞI İSTİNAF YOLUNA BAŞVURULABİLMESİ

341. maddenin ilk fıkrasında yapılan değişiklikle aleyhine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilen taraf; bu karar yüzüne karşı verilmişse doğrudan istinaf kanun yoluna başvurabilecek; yokluğunda veril-

mişse öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edebilecek ve itirazın reddi durumunda istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.

16-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNCE DOSYANIN YENİDEN GÖRÜLMESİ İÇİN YEREL MAHKEMEYE GÖNDERİLMESİ

353. maddenin ilk fıkrasının 6. bendinde yapılan değişiklikle uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmaması veya uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin değerlendirilmemiş olması veya talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması halinde dosyanın yeniden yargılama yapılmak üzere yerel mahkemeye gönderilmesine karar verilebilecektir.

17-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN ESASTAN RET KARARININ İÇERİĞİ

359. maddeye eklenen fıkra ile, istinaf talebinin esastan reddine karar verilmesi halinde, bölge adliye mahkemesi kararında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemek ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermekle yetinilebilecektir. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesinin esastan ret kararlarının gerekçesinde istinaf sebeplerini karşılaması ve bu kapsamda bir gerekçe yazması yeterli olacaktır.

18-DELİL TESPİTİNDEN SONRA TESPİT TUTANAĞI VE RAPORUN TEBLİĞİ

402. maddeye eklenen fıkra ile, delil tespiti nin yapılmasından sonra tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneğinin mahkemece karşı tarafa -talep olmaksızın- resen tebliğ olunacağı düzenlenmiştir.

19-BASİT YARGILAMA USULÜNÜN UYGULANACAĞI TİCARİ DAVALAR

Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinin 2. fıkrası gereğince miktar ve değeri beş yüz bin Türk lirasını geçmeyen ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanacaktır.

20-TÜKETİCİ UYUŞMAZLIKLARINDA ZORUNLU ARABULUCULUK

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'a eklenen 73/A maddesi ile tüketici hakem heyetlerinin görevi kapsamında olmayan ve doğrudan tüketici mahkemelelerinde açılması gereken davalarda dava şartı arabuluculuk usulünün uygulanması kabul edilmektedir.

Ancak tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar, 73. maddenin altıncı fıkrasında belirtilen davalar, 74. maddede belirtilen davalar ile tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

ADLİYE GİRİŞLERİNDEKİ UYGULAMALARIN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ŞERİFE
ÇERİ
Hakim Adayı

Kişisel veriler yeni bir alan olmakla birlikte önemini giderek artırmaktadır. Bilginin güç olarak değerlendirildiği günümüzde birçok kişi ve kurum gerekli olan ya da olmayan birçok konuda doğrudan bilgi toplamakta ve bilgiyi kayıt altına almaktadır. Bu durumda kişilerin özel hayatları ihlal edilmektedir.

Kişisel verilerin korunması ve güvenliğinin sağlanması, birey olmanın temel unsurudur. Ulusal ve uluslararası birçok belgede konunun öneminden kaynaklı olarak yapılacak ihlallere karşı birçok yaptırım öngörülmektedir.

Hukukumuzda kişisel verilerle ilgili en önemli düzenleme Anayasa'da bunun bir hak olarak yer almasıdır. Kişisel verilerin doğrudan düzenlendiği 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile de gerekli olan düzenleme yapılmıştır. Kanun 1. maddesinin amaç kısmında; temel hak ve özgürlüklerin korunması ve işlenmesi durumunda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken usul ve esasların neler olması gerektiğini genel olarak açıklamıştır.

Örnek olarak kişinin adı, doğum tarihi, özgeçmişi, fotoğrafı, ailesi, telefon numarası, seyahat bilgileri gibi kişinin doğrudan ya da dolaylı olarak tespit edilmesini sağlayan tüm veriler, kişisel veri olarak kabul edilmektedir.

Özel nitelikli kişisel veri nedir?

Özel nitelikli kişisel veriler, başkaları tarafından öğrenildiğinde kişinin ayrımcılığa ve mağdur olmasına sebep olabilecek bilgiler şeklinde ifade edilebilir. Bu durumda özel nitelikli kişisel verilerin korunması, diğer kişisel verilere oranla daha sıkı şartlara tabi tutulmaktadır.

KVKK özel nitelikli kişisel verilerin neler olduğunu madde 6'da sınırlı olarak saymıştır. Özel nitelikli kişisel veriler tahdidi olarak sayıldığı için kıyas yoluyla genişletilemez. Buna göre "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafetleri, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir." şeklinde tanımlanmıştır.

KİŞİSEL VERİ NEDİR?

KVKK madde 3/d'de kişisel veriler "Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlanmıştır. Tanıma göre bir kişisel veriden söz edilebilmesi için kimliğin belirlenebilir olması ve verinin gerçek kişiye ait olması gerekir. Tüzel kişilere ait veriler, kişisel veri olarak değerlendirilemez; ancak tüzel kişiye ait bilgi ile birlikte bir kişiye ait kişisel verilerin çok geniş kapsamlı olmasına sebep olmaktadır.

Hes kodu özel nitelikli veri midir?

Covid-19 pandemisi ile yapılan mücadele gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada hız kazanmış olup devam etmektedir. Bu amaçla tıbbi, ekonomik, idari, cezai anlamda tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin uygulanması ve salgının yayılma hızının düşürülmesi için teknoloji önemli bir yer tutmaktadır. Birçok ülke pozitif ve temaslı olan kişileri takip edebilmek amacıyla teknolojik imkânlardan yararlanarak çeşitli yöntemler benimsemek-

Hukukumuzda kişisel verilerle ilgili en önemli düzenleme Anayasa'da bunun bir hak olarak yer almasıdır. Kişisel verilerin doğrudan düzenlendiği 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile de gerekli olan düzenleme yapılmıştır. Kanun 1. maddesinin amaç kısmında; temel hak ve özgürlüklerin korunması ve işlenmesi durumunda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken usul ve esasların neler olması gerektiğini genel olarak açıklamıştır.

tedirler. Türkiye’de bu kapsamda HES uygulaması ile kişilerin seyahat, konum, vaka, temas bilgilerini sisteme işlemektedir. HES kodunun özel nitelikli kişisel veri olup olmadığı uygulama açısından önemlidir. Konu hakkında iki görüş ileri sürülmektedir. Ağırlık kazanan görüşe göre sağlık verilerinin paylaşılmasının söz konusu olması sebebiyle özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektirir.

Kişilerin sağlık verilerinin işlenmesi daha sıkı şartlara bağlanmıştır. KVKK m.6/2 hükmü gereğince kişisel sağlık verilerinin, veri sahibinin açık rızası olmadan işlenmesi yasaktır. Bu sebeple Sağlık Bakanlığı uygulama indirildiği zaman rızayı elektronik ortamda almaktadır; ancak pandemi sona erdiğinde veri işlenmesine devam edilmeli aynı zamanda işlenen verilerin de silinmesi gerekmektedir.

ADLİYE GİRİŞLERİNDE HES KODU SORULMASI KİŞİSEL VERİ İHLALİ MİDİR?

Anayasa’nın 5. maddesinde, devletin temel amaç ve görevleri sayılmıştır. Devlet kişilerin ve toplumun refah ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmalıdır. Bu kapsamda olağanüstü bir durum olan pandemi sürecinde devletin üzerine düşen görev daha da önemli bir hal almıştır. Birçok insanın hastalanmasına ve ölümüne sebep olan salgında, devletin insanların haklarına saygı duyarak gerekli olan önlemleri de alması gerekmektedir. İdare, vatandaşlarının kişi hak ve hürriyetlerini korumalı, kişilerin huzur ve mutluluğunu sağlamalıdır.

Hastalık gibi kişileri yıpratıcı bir durumda her birey korunup kollanmak isteyecektir. Her ne kadar birey kendisi bir önlem alsada etrafında bulunan insanlar önlem almadığı sürece kişinin almış olduğu tedbirler kendisini koruyamayacaktır. Bu durumda kişileri kurallara uymaya zorlamak için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kapsamda birçok kamu kurum ve kuruluşu kamu sağlığı bakımından çeşitli önlemler almıştır.

Adliyelerin duruşma günlerinde, icra takip-lerinde, savcılık şikâyetlerinde insan yoğunluğunun fazla olması, adliyelerde yeterli alanın olmaması, salgının yayılmasının kolay olması sebebiyle Adalet Bakanlığı da pandeminin başladığı zamandan itibaren birçok önlem almıştır. Bununla birlikte İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulları da Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 27 ve 72. maddeleri uyarınca kamu kurumlarına girişlerde HES kodu

sorulmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda adliye girişlerinde de HES kodu sorgulaması yapılarak riskli olan kişilerin adliyelere girişlerine izin verilmeyecektir.

KVKK'nın "istisnalar" başlıklı 28/ç maddesine göre "Kişisel verilerin milli savunmayı, milli güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliğini sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi" durumunda bu Kanun hükümleri uygulanmayacaktır. Salgın hastalık gibi kamu düzenini tehdit eden durumlarda izolasyonun sağlanması ve kalabalık alanlarda alınması gereken önlemlerin uygulanması için kişilerin konulan kurallara uyması gerekmektedir. KVKK kapsamında HES kodu sorgulaması istisnai durumlar içinde yer almaktadır. HES kodu-

nun sorulması, kamu menfaatinin bireysel menfaatlardan üstün tutulduğunu gösterir. Bu sebeple de ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının girişlerde kişilerden HES kodu istemesi kişisel veri ihlali olamayacaktır.

KARTLI GEÇİŞLERDE FOTOĞRAFLARIN GÖSTERİLMESİ KİŞİSEL VERİ İHLALİ MİDİR?

Adliyeler, bireylerin kendi aralarında ve kamuyla olan ihtilaflarını nihai olarak çözmeyi amaç edindiğinden genelde bireylerin olumsuz yönleriyle karşılaşmaktadır. Bu da adliye içerisinde yer alan personel ve hizmet alanların güvenliklerinin azami derecede sağlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle adliye güvenliğinin sağlanması son derece önemlidir. Herhangi bir güvenlik sorunu yaşanmaması ve ilerde gerçekleşebilecek istenmeyen olayların önüne geçilebilmesi için bir takım önlemlerin alınması gerek-

Salgında KVKK kapsamında HES kodu sorgulaması istisnai durumdur. HES kodunun sorulması, kamu menfaatinin bireysel menfaatlardan üstün tutulduğunu göstermektedir. Bu sebeple de girişlerde kişilerden HES kodunu istemesi kişisel veri ihlali olamayacaktır.

KVKK m.4/2’de genel olarak bir kişisel veri işlenmesi durumunda uyulması gereken kurallar düzenlenmiştir. Buna göre kişisel veri işleme hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun, doğru ve gerektiğinde güncel olmalı aynı zamanda belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmeli, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olmalı veya en nihayetinde işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmelidir.

mektedir. Bunu yaparken de kişilerin kişisel verilerini ihlal edecek bir düzenleme yapılamaz. KVKK m.4/2’de genel olarak bir kişisel veri işlenmesi durumunda uyulması gereken kurallar düzenlenmiştir. Buna göre kişisel veri işleme hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun, doğru ve gerektiğinde güncel olmalı aynı zamanda belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmeli, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olmalı veya en nihayetinde işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmelidir. Ayrıca Kanun’un 5. maddesine göre kural olarak kişisel veriler bireylerin açık rızası olmadan işlenemez. Herhangi bir düzenlemede ilgili kanun maddeleri dikkate alınmalıdır.

Adliyelerde kamu güvenliğini sağlamak amacıyla giriş ve çıkışların kartlı geçiş sistemi ile yapılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda adliye personeli, hâkimler, savcılar, hâkim/savcı adayları, avukatlar, avukat stajyerleri kendilerine tahsis edilen kimlik kartlarını okutmak suretiyle adliyelere giriş yapmaktadırlar. Kart okutma sırasında ilgili kişilerin adı, soyadı, görevi, fotoğrafı giriş alanında bulunan ekrana yansıtılmaktadır. Alanda bulunan herkes bu bilgileri görmektedir. Kişilerin adı, fotoğrafı, mesleği KVKK kapsamında kişinin kimliğinin belirlenmesini sağlayabilecek nitelikte olması sebebiyle kişisel veridir. Bu düzenlemenin amacı kamu

güvenliğini sağlamak olduğu için Kanun’un 28/ç maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekecektir. Buna göre “Kişisel verilerin milli savunmayı, milli güvenliğini, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliğini sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi” durumunda bu Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

Her ne kadar kamu güvenliğini sağlamak amacıyla bu şekilde düzenleme yapılsa da ilgili bilgilerin ekrana yansıtılarak aleniyet kazandırılması, kişisel verinin işlenmesinde sınırlı ve ölçülü olma ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Kişi adliyeye giriş yaptıktan sonra belki de uzun bir süre başka bir kişi giriş yapmayacaktır. Bu süre boyunca bilgiler ekranda kalacaktır. Kişiler bu bilgilerinin bilinmesini, başkaları tarafından fotoğrafının ya da adının görünmesini istemeyebilirler.

Bu sebeple yapılan uygulamanın aleniyet kazandırılarak yapılması kişisel verinin ihlali-ne sebep olabilecek niteliktedir. İlgili uygulamanın düzenlenerek bilgilerin uzun süre ekranda kalmasının önüne geçilmeli ayrıca sadece giriş kontrolünde bulunan görevlinin bilgi sahibi olacağı bir düzenleme yapılarak sınırlama getirilmelidir. Bu şekilde kişisel veri ihlali de sonlanmış olacaktır.

ÇOBANYILDIZI

Akşamın ufkunda
koyulaşırken günün kızılığı
alacada ortaya çıkan ateş böcekleri gibi
birer birer görünmeye başladı anılar
yalnızlık titretirken vücudumu
geçmiş, yıllar, parıldayan birer yıldız

sen bir çobanyıldızı, karşımdasın
elinde ilk günde aldığım kırmızı karanfil
karanlığın arasında parıltılı bakışlarınla
gözümün sulandığını hissettiğinde
ortalık karardı, iyice
birden
bulutlar kapladı göğü,
geçmişi örterek
misilleme yapan yağmurların
gözyaşlarıma karışırken
bir ak güvercin uçuştu yüreğimden
akşamlar bir kat daha ağırdı,
hissettim iyice alacasını sıkıcılığını...

TUĞAN
SARICA
Ödemiş
Cumhuriyet
Başsavcısı

Mistik bir
ortaçağ şehri:

Birgi

Zaman burada tam da Orta Çağ'da durmuş sanki... Ah, bir de 17. yüzyılda tamamen yerle bir edilen kalesi ayakta olsaydı tablo tam olacaktı...

Birgi'den; yaşayan müze kentten, üstelik Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı uygarlıklarının izlerini barındıran ender bir yerden söz ediyoruz. Birgi'yi anlatırken nereden başlamalı acaba demeden edemiyoruz; o kadar fazla değere sahip ki...

Fotoğrafçıların cennetine hoş geldiniz

Karşımızda doğanın enfes bir tablosu durmakta, hadi gelin bu tablonun içine girelim: Efsanevi kutsal Tmolos (Bozdağ) Dağı'nın doruğundan dünyanın en verimli topraklarına, İlyada Destanı'na konu olan Küçük Menderes çayırlarına uzanan, merkezi 200 - 450 rakım aralığında yer alan, temiz havası ve içmeye doyulamayan suyuyla meşhur bir doğa harikasıyla karşı karşıyayız. Bir gün kalmadan, suyundan içmeden, bülbülünü dinlemeden, uygarlıkların izlerini keşfetmeden Birgi'den ayrılmayın sakın!

İsmi havzaya veren Küçük Menderes Irmağı'nın da doğduğu Bozdağ'dan gelen derelerinin yıllar içinde getirdiği alüvyonların oluşturduğu birikinti konisi üzerine kurulu olan Birgi; doğal zenginliği, ağaç ve estetik binalarının oluşturduğu muhteşem kombinasyonu yakından keşfedilmeyi bekliyor.

Anıt ağaçları da oldukça fazla

Birgi'ye yayılmış olan zeytin, kestane, selvi ve çınar gibi anıt ağaçları keşfedin, özellikle Birgi girişinde yer alan anıt selvi ile İrimağzı bölgesinde ilginç görüntüler veren yaşlı incir ağaçlarını fotoğraflayın.

Vadilerin bitiminde ovaya açılan noktada Bozdağ'ın tam da güney eteklerinde yer alan kasaba; etrafı tepelerle çevrili olduğundan gün doğuşu ve batışında oluşan enfes güzelliklere tanık olabileceğiniz oldukça fazla panoramik seyir noktasına sahip.

Tavsiye: 15 dakikanız var ise araçla Yeşil Deniz filmindeki adıyla Kavaklı Tep'e'ye, bir de Şahin Tep'e'sine çıkın manzaraya doymayacaksınız, vaktiniz yoksa hemen Hacı Hasan yolu üzerindeki trafonun oraya gidebilirsiniz. Berrak bir havada Ödemiş ovası yaklaşık 70 Km uzaklığa kadar görebilirsiniz.

200 metreden 2000 metreye varan rakım zenginliğinin etkisi, verimli topraklara sahip olmasından kaynaklı endemik bitkiler dahil oldukça zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Birgi'nin birtakım ürünleri de oldukça meşhurdur: Kestane (ülkemizin en kaliteli - kara aşı), kuru incir (ülkemizin en iyilerinden), kiraz (ülkemizin en iyilerinden), patates (ülkemizin en lezzetlisi). Bozdağ'ın zirvesine yakın 1800 metrelerde endemik bir bitki olan sarı çiçekli Gentiyan'e'yi (lütfen zarar vermeyin) bulun ödül olarak da zirveye çıkın, gördüklerinize inanamayacaksınız.

Bozdağ'daki bitki çeşitliliğinin İngiltere'nin tamamında olmadığı söylenir. Özellikle kışın başında ekim ayı civarı gelirsiniz İrimağzı kuru incirinin en kalitelisine yetişip, kestane hasadına da denk gelirseniz, patatesinizi de alıp böylece enler serisini tamamlamış olursunuz.

Birgi en iyi dönemini 14. ve 17. yüzyıllar arası Aydınoğlu Beyliği ile Osmanlı Döneminde yaşamış. Öncesinde de Efes ve Sardes'i birbirine bağlayan güzergâhta olduğu için her zaman kutsal sayılmış ama Aydınoğlu Beyliği ona daha çok anlam katmış ve ardından Osmanlı için de önemli bir merkez olmuş. Bir dönem Batı Ege'nin en önemli yerleşimi olarak öne çıkmış. Bilim insanlarının, bürokratların ve tüccarların buluşma noktası olmuş ta ki 17. yüzyılda

Celali İsyanları, eşkiya baskınları, İmam Birgivi'nin vefatı, en sonunda da Tire'ye büyük göçle birlikte kent bir anda sessizliğe gömülmüş. Tabii yaşanan felaket ve acıların da payı var bunda ilklerin şehri, bolluk diyarı, marka kent ...

Birgi'nin adı da tarihte yaşayan uygarlıklarla birlikte değişe durmuş: Varsayımlara göre Persliler "yeşil yer" yine varsayımlara göre Romalılar "Zeus'un kenti", Bizanslılar ise burç, kale anlamında "Phirgion" demişler ve günümüzdeki Birgi isminin de bu Phirgion'dan geldiği varsayılmakta. 17. yüzyılda Birgi'yi ziyaret eden Evliya Çelebi'ye göre ise Birgi ismi "bir - iki"den gelmekte. Birgi'ye ünlü gezginlerde uğramış tabii ki; İbn-i Batuta (Aydınoğlu Beyliği zamanında- 1333), Evliya Çelebi (Osmanlı zamanında - 1671), Charles Texier (Osmanlı son döneminde - 19. yüzyıl).

Ulemalar kenti

Kimilerinin ulemalar diyarı, kimilerinin ise irfan-ı yer dediği Birgi'desiniz ve tarihin sürprizlerle dolu gizemli topraklarında geziye devam ediyoruz ...

Öncelikle Birgi'ye neden ulemalar kenti dendiğini de biraz açmak gerek. Aydınoğlu Beyliği özellikle denizcilikteki başarısıyla -Umur Bey donanmasıyla Ege Denizi'ni beyliğin gölü haline getirmeyi başarmış, hatta donanmasıyla İstanbul önlerine kadar bile gitmiş- ticarete çok ilerlemiş ve bunun verdiği zenginlikle birlikte; bilime ve sanata önem vermiş zamanının özel beyliklerden biri olmuş. Osmanlı döneminde de birçok medrese açılmış ve buralardan mezun olan birçok önemli bürokrat şeyhülislam, sadrazamlar, kadılar, kazaskerler ve padişah hocaları yetişmiş.

Günümüzde bölgenin kültür ve inanç turizminin önemli bir merkezi olmuştur Birgi... Kültür turizmi için gelenler, alt katı yığma taştan, üst katı ahşaptan oluşan sağlık timsali, özgün Türk evlerini, taş işçiliğinin binbir çeşidini, kentin sembolü olmuş Çakırağa Konağı'nı, Dervişağa (Çukur) Hamamını, Dervişağa Medresesini ve başta Ulu Cami/ Aydınoğlu Mehmet Bey Cami olmak üzere tarihi camileri de ziyaret etmekte. Kültüre dair birçok veri barındırmakta olan Birgi'de bazı evlerin duvarlarında yörenin sembolü olan "güneş" ve "selvi" motiflerinin çeşitlerini görebilmek mümkün.

Birgi'nin pek çok köşesinde anıt ağaçlara rastlarsınız. Bu ağaçlar önemle korunmaya devam ediliyor.

Muhteşem mimari

Türkiye'nin 100 mimari şaheserinden biri kabul edilen Çakırağa Konağı adeta Binbir Gece Masallarına konuk olmuşsunuz hissi veren bir yapı, orada hayaller kurmayı ihmal etmeyin. Birgi'de sokak aralarında sembol avına çıkabilir, aynı zamanda yapıların farklı tarzlarla yapılmış duvar işçiliklerini de keşfedebilirsiniz; bir de küp şeklindeki bacalara denk gelirseniz cabası. Eğer Rum evlerini de görmek isterseniz aşağı mahalleyi turlayın mutlaka...

Meydanlar ve kahvehaneler de sosyal yaşamın ve haliyle kültürün canlı şahitleri olarak Birgi'de yerlerini almakta... Tümü farklı ve orijinal öğelere sahip 10'a yakın kahvehanesi mevcut. Hürriyet Gazetesi en iyi 10 listesine "En İyi 10 Küçük Kasaba Meydanı" kategorisinden girmeyi başarmış Aydınolu Meydanı'nı ve meydana çıkan dar sokaklarını gezmeden dönmeyin, hafta sonu meydana alt tarafında derenin kenarında yöresel pazar da kurulmakta, tavsiyemiz sadece Birgi'de yetişen ürünlerden alınması yönünde.

Anıtlar ve sanat eserleri bakımından da şanslı bir coğrafya Birgi: Umur Bey Heykeli, Hızırpaşa Anıtı, girişte Mestan Efe Heykeli, Şehitler Anıtı ve tabii ki Atatürk Heykeli. Bundan başka Mimar Sinan Üniversitesi öğrencilerinin yıllar içinde yaz okullarında yaptığı onlarca resim ve heykel de Birgi'ye yayılmış halde. Hadi acele edin, gezilecek çok yer var...

İnanç merkezi ve İmam Birgivi

Birgi günümüzde de önemini sürdüren bir inanç merkezi olma misyonunu tarih boyunca hiç kaybetmemiştir. Roma Döneminde Zeus'un kenti, Bizans Döneminde İsa'nın kenti olmuş bu mistik topraklar. Aydınolu Beyliği zamanında Bektaşî Horasan erenleri eliyle Müslümanlığın yayılmasına tanık olmuş ve önemli din adamları ile padişah hocaları yetiştirmiştir. Burada özellikle İmam Birgivi'den söz etmek gerekiyor. Birgi'nin tarihindeki en önemli şahsiyetlerinden olan ve İslam dünyasında İmam lakabını almış olan ender âlimlerden biridir o. Yaşadığı dönemde adaleti ile nam salmış, şeyhülislam kafa tutmuş biridir. Hakkında birçok efsane bulunmaktadır. Osmanlı sarayında sözü geçen biri olmuş hep, hocası padişahın

da hocası olan Ataullah Efendi'nin tavsiyesiyle Birgi'ye gelmiş ve yetiştirdiği birçok âlimin yanı sıra 50 civarında da eser bırakmıştır. Ama İslam dünyasında ona özel bir yer konumlandıran eseri ise Siyer-i Nebi'dir, yani bize peygamberimizi tanıtan ulemadır o. Sade bir mezarım olsun diyen İmam Birgivi'nin mezarı her yıl 150 bin civarında ziyaretçi çekmekte günümüzde yıllardır dua edip isteklerde bulunan ve gerçekleşince adak kesmek için gelen insanlar dolup taşmaktadır. Gerçi kendisi İslam'da kabir ziyaretinden medet ummak yoktur, batıldır demişse de çaresiz, umut arayan insanlara bir çare kapısı olmuş ülkemizde en çok ziyaret edilen şahsiyetlerden biri olmuştur.

Birgi'nin en önemli yapılarından olan "Aydınolu Mehmet Bey Cami" nam-ı diğer "Ulu Cami" 700 yılı aşkın ömrü ile şu an Birgi'deki en eski Türk eserlerindendir. Selçuklu mimarisi, farklı çatı yapısı, minaresinin konumuyla, güzel mihrabı, İslam sanat tarihi açısından önemli şaheser minberi ile ve benzeri görülmemiş dış duvarında yer alan aslan heykeliyle hayrete düşmüş bakışlara alışık şekilde ziyaretçilerini ağırlamakta ve adeta bir müze işlevi görmektedir... Caminin hocası ve müezzini rehberlere taş çıkarmak bilgi ve üsluplarıyla yıllardır hizmet etmekte. Caminin yan tarafında Aydınolu Mehmet Bey ve Oğullarının defnedildiği türbe ile bir hazire mevcut. Birgi'de Ulu Cami haricinde ibadete açık olan Osmanlı'nın farklı dönemlerine ait Karaoğlu ve Dervişağa Camileri de mevcuttur. Şu an yıkıntı halinde olan Gündük Minareli Cami de manzarası ve görünümü ile büyüleyicidir. Bir diğer ibadet mabedi şu an yıkıntı halinde olan Sasalı Mescidi Küçük Menderes havzasındaki ilk İslam Mabedi olarak kabul edilmektedir.

Birgi aynı zamanda İslam bilgisinin de aktarıldığı eğitim kurumları bakımından da oldukça zengin: İmam Birgivi Medresesi, restore edilmiş hafta sonları ziyaret edilebilen yarı müze konumundaki Dervişağa Darulhadisi, Sarı Berber Sıbyan Mektebi, Aydınolu Mehmet Bey yaptırılan ancak şu an viran durumundaki Kale Medresesi, yeri belli ama şu an ortada olmayan Karaoğlu Medresesi kentin değerleri arasında... Hristiyan mabetlerinden bir kilise ile manastırın belli belirsiz yıkıntıları mevcut, diğerlerinden ise eser yok.

Tavsiye: İmam Birgivi'nin yaşamından efsanevi hikâyeleri dinlemeden dönmeyin. Hafta sonu Dervişağa Medresesindeki görevlilerden Dervişağa'nın hikâyesini dinleyin.

Birgi, tarihinde ipek ve dokumacılık, semercilik, tabaklık, ayakkabıcılık, terzilik, nalbantlık, ahşap işlemecilik, taş işçiliği, değirmencilik, helvacılık, fırıncılık gibi önemli zanaatların merkezi olmuş. Şu an bu zanaatlar kaybolmakla birlikte, sadece ipek ve dokumayla uğraşan 2 işletme, tatlı maya ekmekleri meşhur bir fırın, terziler, taş boyamacı, son dönem sayıları artmakta olan ahşap işlemeciler bulunmaktadır. Tabakhanelerin ise kalıntısı ulaşmıştır günümüze ancak.

Birgi'de bir zamanlar yardımlaşmanın hayat bulduğu, yolcuların ağırlandığı "Ne olursan ol gel" diyen Horasan Erenlerinin zaviyeleri hizmet vermiştir. Bir nevi sosyal dayanışma diyarı diyebileceğimiz Birgi de tespit edilen 35 civarı vakıftan söz edilmektedir. Kentin bozulmadan günümüze gelmesinde ve sit kararı alınmasında belediye başkanlarının, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Mimar Sinan Üniversitesi'nin katkıları takdire şayandır. Kasabanın şu an tamamına yakını hem kentsel, hem doğal sit kapsamında. 200'ün üzerinde tescilli yapı barındıran Birgi, ülkemizde 5. Koruma Planı yapılan yerleşimdir. Koruma görevini devam ettiren ÇEKÜL Vakfının Batı Anadolu ve Küçük Menderes Havzası koordinatörlüğü ile Birgi ÇEKÜL Evi ve ÇEKÜL / Küçük Menderes Araştırmaları Merkezi kasabada yer almaktadır; bu da Birgi'ye verilen önemi gösterir.

Birgi'nin âlimlerinden Celaleddin Hızır Bin Ali Paşa'dan söz etmemek olmaz. Mısır'da eğitim görürken geçirdiği hastalık üzerine tıp ilmine merak salmış ve Mısır'ın önemli hastanelerinden Kalavun Hastanesi Başhekimliğine kadar yükselmiş bir bilim adamı iken Aydınolu İsa Bey'in daveti üzerine Birgi'ye gelmiş ve hayatının sonuna kadar burada hizmet vermiştir. Halk arasında Hızır Paşa olarak anılır. İlk Türkçe Tıp kitabını burada yazmıştır; Anadolu'nun İbn-i Sina'sı sayılır. Mezarı Birgi'yi tepeden gören Hıdırlık Mezarlığındadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında (1934) adına Birgi'de bir de anıt

Çakırağa Konağı Birgi'nin mimari şaheserlerinden en ünlüsü.

Birgi'nin bazı sokaklarında gezerken Ortaçağa gitmişsiniz hissine kapılıyorsunuz.

dikilmiştir. Jandarma Karakol binasının caddeye bakan kaldırımında bulunan Hızır Paşa anıtına baktıktan sonra tanıdığınız doktorları arayıp, Anadolu'nun İbn-i Sina'sını tanıtmayı ihmal etmeyin.

Peki, günümüzde önemli sanat veya bilim adamlarına ev sahipliği yapmıyor mu Birgi? Türk Halk Müziğinin ulu çınarı Bedia Akartürk'ün evi de Birgi'dedir. Aynı zamanda adına düzenlenmiş bir müze de Ödemiş'te yer almaktadır. Birgi'de yapılan festival ve şenliklerde hâlâ para almadan sahneye çıkar halkın sanatçısı Bedia Hanım...

Doğal bir film platosu

Birçok uygarlığın mirasını taşıyan ender yerlerdendir Birgi; bu yüzden sadece içinde yaşayanların değil, tüm dünya vatandaşlarına aittir, yaşayan ve ziyaret edenlerin görevi Birgi gibi yerleri koruyarak geleceğe taşıyabilmek olmalıdır.

Birgi bu kadar çok değeriyle keşfedilmeyi beklerken; son 10 yılda artan tanıtım faaliyetleri ve geçirdiği restorasyon çalışmaları sayesinde bir nebze olsun turizm hamlesini başlatmıştır. Her geçen gün artan turist sayısında; özellikle film sektörünün Birgi'yi keşfinin etkisi büyüktür. Bundan 7 sene önce "Tatar Ramazan" dizisi tüm sinema sektörüne "burada bir yer var, adı Birgi" ve "adeta bir açık hava film platosu" dedirtti. Hemen ertesi yıl Çağan Irmak imzalı "Unutursam Fısılda" sinema filmi ile duygusal anlar yaşayıp, ağladık ve sonrasında da bir Ege klasiği olmayı başaran komedi dizisi "Yeşil Deniz" gerçekten de Birgi'yi bir platoya çevirdi. Ardından da sinema filmleri "Atçalı Kel Mehmet Efe", "Trileçe", "Büyü 2" ve "Görevimiz Tatil" çekildi arka arkaya... Artık bir film turizminden de bahsedebiliriz Birgi'de: Her geçen gün artan sayıda turist dizi çekimlerini izlemek, sanatçılarla temas kurmak ve film mekânlarını görmek için ziyaret etmekte Birgi'yi. Bu arada Ayşe Teyze'nin cips reklamlarının dışında da farklı markalar ve oyuncularla reklam çekimleri için Birgi'yi tercih etmeye devam etmekte...

Ödemiş'e yakınlığı, Bozdağ'ın eteklerinde özel bir konumda kurulu olmasından kaynaklı tatlı esintisi ve "kahvaltı diyarı" dedirtecek kadar çok ve kaliteli mekânları ve nefis çay bahçeleri sayesinde; başta Ödemiş ve civar havza ilçelerinden özellikle hafta sonları yoğun bir ziyaretçi akını olmakta Birgi'ye.

Birgi'de turizm

Birgi turizmine kalıcı fayda sağlayacak önemli markalaşma çabaları da süre gelmekte: ÇEKÜL Vakfı "7 Bölge 7 Kent" projesi Ege kenti, Türkiye "Tarihî Kentler Birliği" kurucu üyesi, "Avrupa Tarihî Kentler Birliği" üyesi, "Slow City" (Sakin Şehir) aday kenti, "Unesco Dünya Kültür Mirası" aday aday. Birgi'de turizmi besleyecek olan işletme sayısı da her geçen gün artmaktadır. Turizm açısından bir başka avantajı ise; içinde farklı konseptlere sahip tur seçeneklerini barındırması.

(Ör: İnanç turu, kültür turu, mimari tur, film mekânları turu, doğa turu vs.)

Ayrıca çevresinde destinasyonlar oluşturacak kadar çok görmeye değer yerleşim de mevcuttur (Ör: Bozdağ, Gölcük, Sardes, Tire vs.) bu da önemli bir avantajdır Birgi'nin.

Birgi'nin turizmi; Birgi'ye mal olmuş şahsiyetlerin varlığı ile de desteklenmektedir. Bedia Akartürk'ün yanı sıra nam-ı diğer "Ayşe Teyze" de bugün Birgi'de turizme kendisini görmeye gelenlerle katkıda bulunmakta. Bir zamanlar reklam filmi çekimi için Birgi'ye gelen ekiplerin keşfettiği ve bir markanın yüzü olacak kadar sevilen Ayşe Teyze'miz; o kadar doğal ki, aynen ekranda gördüğümüz sıcaklığı ve sempatisiyle karşılamakta ziyaret edenleri. Bir başka çekici güç Birgi için: Cüceler. Bir zamanlar daha kalabalıkken şu an ne yazık ki tek kişi sadece, Gülizar (İmam Birgivi ziyaret mahallinde hediyelik eşya satarak geçimini sağlamakta). Keşke yaşasaydı da "Kemancı"yı da tanıyabilseydi; onun kibarlığına ve müziklerine tanık olsaydı Birgi'ye gelen ziyaretçiler. Gülizar ile sohbet her zaman güzeldir ve samimidir, Birgi'ye dair merak ettiklerinizi ona sorabilirsiniz. "Yiyin gari" deyişini duy-mak için bile gelinebilir Birgi'ye, o kadar sahici ve sempatik ki Ayşe Teyze.

Aşağı mahalle, yukarı mahalle

Birgi'de sosyal yaşam içinde yılın yarısını kaplayan bir göç kültüründen de bahsetmek gerekir, hatta bu yukarı mahalle ve aşağı mahalle olarak da sanki bir çizgiyle ayrılmıştır; bir taraf daha kırsal ve yaylacıdır. Yazları dağlara ve yaylalara, kestane ormanlarına göç eder. Diğer taraftaki aşağı mahalleli ise çarşılı ve bahçecidir. Yazları incir bahçelerine göç eder.

Yaylaları da bir başka güzeldir Birgi'nin; Kemer, Yılanlı, Ovacık yaylalarına mutlaka vakit ayırın pişman olmazsınız. Bahçeler, özellikle incir hasadına hazırlıkla vakit geçirilen "İrimağzı" bölgesinde yoğunlaşmıştır. Özellikle İrimağzı meydanındaki kahveye uğrayıp, çayınızı yudumlarken bu sene incir (yöresel ağızla yemiş) hasadının nasıl olacağını sormayı unutmayın, hadi yaşamın içine girin.

Birgi'nin ritüelleşmiş birtakım adetlerinden bahsetmeden olmaz: İmam Birgivi (halk arasında dede denmekte) ziyaret mahallinde uzun yıllardır bir "adak" geleneği sürdürülmektedir. Daha önce ziyaret edip dilekte bulunanlar, dilekleri kabul olunduğunda eş, dost ve köylülerini alıp adaklarını yerine getirmek için tekrar gelmektedir. Yörede yoğun bir şekilde "hayır" geleneği mevcuttur: Aslında bir ikram olan hayır; kimi zaman lokma, kimi zaman kar helvası, kimi zaman gevrek (simit) dağıtılarak yapılır. Özellikle kandil günleri, bayramlar veya ölenlerin ardından belirli günlerinde (7'si, 52'si, yıl dönümü gibi) yapılmaktadır. Yine İmam Birgivi ziyaret mahallinde her yıl özellikle Kadir Gecesi sabaha kadar ziyaret, ibadet ve hayır geleneği sürmektedir. Bir diğer ritüel ise; bayram öncesi arife günleri mezarlık ziyaretlerinde mezar başlarına mersin çalısı dikip, su dökmek şeklindedir. Hayır ne kadar insana dağıtılsa o kadar makbuldür, hadi sıraya girin ve nefis lokmaların tadına varın, öyle bir tane değil bol kepçe bir torba verilecektir, Allah kabul etsin ...

Birgi'yi özel kılan bir diğer sosyal gerçek ise lakap geleneğidir. Bu lakaplar kimi zaman sülalenin tanınan bir büyüğünün adı olur "hüseyinlerin memedi", kimi zaman soyadları kullanılır "demirlerin memedi", kimi zaman da kişiye özel ya fiziksel, ya da sosyal bir özelliğinden yola çıkılarak kullanılır "koca burunlu memedi". Yaşlılarla sohbet ederken lakapları sorun, ardından ismini sorun ve bildiği adalarını sıralamasını rica edin, ne kadar çok ve ilginç lakap olduğunu fark edeceksiniz.

Efsaneler bir başka rengidir Birgi'nin; Kral Kızı, Gazi Emir, Göktaş, İmam-ı Birgivi, Küp Uçuranlar, Kırk Kızlar, Kızıl Paşa ve daha niceleri ...

*Derviş Ağa tarafından
1663 yılında yaptırılan
Derviş Ağa Camisi*

*Kitabesinde Aydınoğlu
Mehmed Bey'in 1312-1313
yılında yapının yapılmasını
emrettiği Birgi Ulu Camisi.*

*Birgi Kadılar
Paşazade Konağı*

Birgi'nin efsanelerini Behiç Galip Yavuz hocamızın "Birgi" isimli kitabından okumayı ihmal etmeyin, ya da yaşayanlara sorun bir kaçını bilen çıkacaktır, çayınızı içerken kendinizi efsanelerin yaşadığı dönemlerde de hayal etmeyi de unutmayın...

Yöre ağzı oldukça özgündür. Birgi'nin, artık Ödemiş ağzı da denen bu lehçesi ziyaretçileri ilk anlarda biraz zorlayabilir iletişim kurarken ama bir süre sonra keyfine varılır, hatta mizahi bir hal bile alır ve yaşattığı doğallığın tadı çıkarılır. Özellikle yaşlılarla sohbet edin ki lehçenin güzelliğine varın, ha bir de nereden mısır alabileceğinizi sormayı unutmayın. Son olarak Birgi'yi başka bir çok yerden daha özel kılan değerlerden bahsedelim...

Adeta usta bir ressamın elinden çıkmış olan Birgi, bizi tanıklıklara, farklı deneyimlere çağırmakta ...

Gezginler için Birgi panoraması:

Zirvesi: Bozdağ (2159 metre)

Meşhur yöresel yemekleri: Sini pidesi, tonbaç kebabı, galgıtma, peksimet avutması, sarmaşık kavurması, keşkek, ekmek dolması, kumpir ciyatması, kestirme çorbası, kalbura-bastı tatlısı...

Alternatif esnafları: Antikacı, ipek işletmeleri, tekstil işletmesi, zeytinyağı işletmeleri, ahşap işleme atölyeleri, taş boyama işletmesi vs.

Meydanları: Aydınolu Meydanı, Belediye Meydanı, Cumhuriyet (Çarşı) Meydanı, Meydanbaşı (Camionu'nde)

Parkları: Umur Bey Çocuk Parkı

Müzeleri: Kasabanın tamamı, Çakırağa (Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı)

Camileri: Ulu Cami (Aydınolu Mehmet Bey Cami), Dervişağa Cami, Karaolu Cami, Güdük Minareli Cami (yıkıntı halinde)

Medreseleri: İmam Birgivi Medresesi (hediyelik eşya dükkanları mevcut), Dervişağa Darulhadisi (hafta sonları açık, yarı müze), Sarı Berber Sıbyan Mektebi (kapalı), Kale Medresesi (yıkıntı halinde), Karaolu Medresesi (yeri belli ama kalıntısı da yok)

Hamamları: Aydınolu Hamamı, Dervişağa Hamamı (Çukur Hamam), Sasalı

Hamamı (Kırk Kızlar Hamamı)

Türebeleri: Aydınolu, Sultanşah

Mezarlıkları: Böken (İmam Birgivi'nin mezarı da bulunmakta), Hıdırlık (Hızırpaşa'nın mezarı da bulunmakta ve Aydınolu Beyliği zamanında kalma mezarlık) ve 33 tane daha mezarlık

Çeşmeleri: Bıçakçı Esseyit Hacı Ali Ağa Çeşmesi, Demirbaba Çeşmesi, Beyler Çeşmesi, Çinili Çeşme vs.

Konakları: Çakırağa, Sandıkoğlu, Kerimağa

Anıtları: Atatürk (2 adet), Hızırpaşa, Şehitler, Postlu Mestan Efe, ulu ağaçlar
Alışveriş mekanları: İmam Birgivi ziyaret mahali, Aydınolu Meydanı altı dere kenarı, Çakırağa Konağı üzeri meydan, pazartesileri semt pazarı, cadde üzeri tezgahlar, zeytinyağı işletmeleri, ipek işletmeleri, tekstil işletmesi

Festival/Şenlik: İncir festivali (her yıl eylül ayı içerisinde), Kestane (ekim dönemi)

En kaliteli ürünleri: Kestane, kuru incir, zeytin, patates, kiraz, ceviz

Efsaneleri: Kral Kızı, Göktaş, Küp Uçuranlar, Kızıl Paşa, Gazi Emir, Kırk Kızlar, 40'lar, Dervişağa, Aslan Heykeli, Koca Çeşme, İmam Birgivi ile ilgili efsaneler vs ...

Film Plato noktaları: Kavaklı Tepe (Yeşil Deniz dizisi), Kazımpaşa İlköğretim Okulu bahçesi (Unutursam Fısılda filmi), Barınma evi (Unutursam Fısılda filmi), Hacı Hasan yolu trafo (Yeşil Deniz dizisi), Belediye binası karşısı (Unutursam Fısılda filmi), Şahin tepesi (Tatar Ramazan dizisi), Yarbaşı Caddesi, Çakırağa Konağı

Spor ve alanları: Yamaç paraşütü (kalkış noktası Ovacık karakol üzeri), trekking (onlarca rota), dağcılık, kampçılık, bisiklet, foto safari, basketbol (okul bahçeleri), voleybol (Sağlık Meslek Lisesi)
Delisi: Tek tek Ahmet (geçenlerde kaybettik, Allah rahmet eylesin.)

Konaklama yerleri: Birgi'de konaklayabileceğiniz 10 tarih kokan pansiyon ve butik otel mevcut ayrıca 2 ayrı pansiyon ve otel inşaatının yapımına devam edilmektedir. Hepsinin kendisine özel güzellik ve avantajları mevcut.

Yeme-içme mekanları: Birgi Sofrası
Ödemiş köfte, zeytinyağlılar ile güveç çeşit-

leri, Baba Lokantası tombaç kebabı ve kuru fasulye ile tahinli baklava, Birgi Pide ve Katmer Salonu tòngül pidesi ve katmer, İmam-ı Birgivi Doğan Çay Bahçesi kar helvası, Birgi girişi işletmeler kar helvası, Kahvehaneler sivri çayı ve koruk suyu, Nar Danesi yöresel kahvaltı ile nar suyu ve kahve çeşitleri, Sokak Tezgahları saç pidesi, Kahvaltı Mekanları yöresel kahvaltı

Bunları yapmadan dönmeyin

Yaşlılarla sohbet etmeden, kara aş cinsi kestane almadan, herhangi bir kahvede çay içmeden, kuru incir almadan, İmam Birgivi'yi ziyaret etmeden, turistik römorkla kasaba turu yapmadan, ipek ürünlerinden almadan, festivali izlemeyen, peksimet almadan, herhangi bir Birgi evini ziyaret etmeden, sessizliği dinlemeyen, Birgi Deresi içinde yürüyüş yapmadan, Ulu Camiyi gezmeden, Çakırağa Konağı'nı ziyaret etmeden, yerel ağzı keşfetmeden, hayır kuyruğuna (özellikle lokma) girmeden, yaylalara çıkmadan, kahvaltı etmeden, dar ve ağaçlı yollarında gezmeden, yöresel yemeklerinden tatmadan, herhangi bir manzara noktasından Birgi'ye ve ufka bakmadan, film mekanlarını ziyaret etmeden, 60 yıllık berberde tıraş olmadan, Hakkı Balcılar (didi) ile sohbet etmeden, Davut emminin sazından ve sesinden Birgi türküsü dinlemeyen, selamlaşmadan, en az bir gece kalmadan, barınma evini ziyaret etmeden, Birgi'ye kar helvası yiyerek giriş yapmadan, mahalleyi gezmeden, suyundan içmeden, taş işçiliği ve duvarlardaki sembollerini keşif turu yapmadan, evet şimdi mistik havayı hissettim demeden, Aydınolu meydanını turlamadan, akşam oldu hüznümlendim eserinin yazıldığı ortamları görmeden, üniversite öğrencilerinin yaz okulu eserlerini keşfetmeden, güçlü maneviyatı ve huzuru hissetmeden, bülbül seslerini dinlemeyen, bir selam da Bozdağ'a vermeden aman dönmeyin ...

Kaynakça ve teşekkür:

Düzenlemeye katkıları için Birgi sakinlerinden Yaşar Günaydın'a, Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı İdari İşler Müdürlüğü Zabıt Katibi Ekrem Kirazlı'ya ve harika fotoğrafları için Enes Erkut'a Tüm Birgi üzerine yayınlanmış kitapların yazar ve derleyicilerine, gezginlere (İbni Batuta, Evliya Çelebi ...), Emin Başaranbilek'e, Hakkı Balcılar (Didi)'a, Behiç Galip Yavuz'a teşekkürler ...

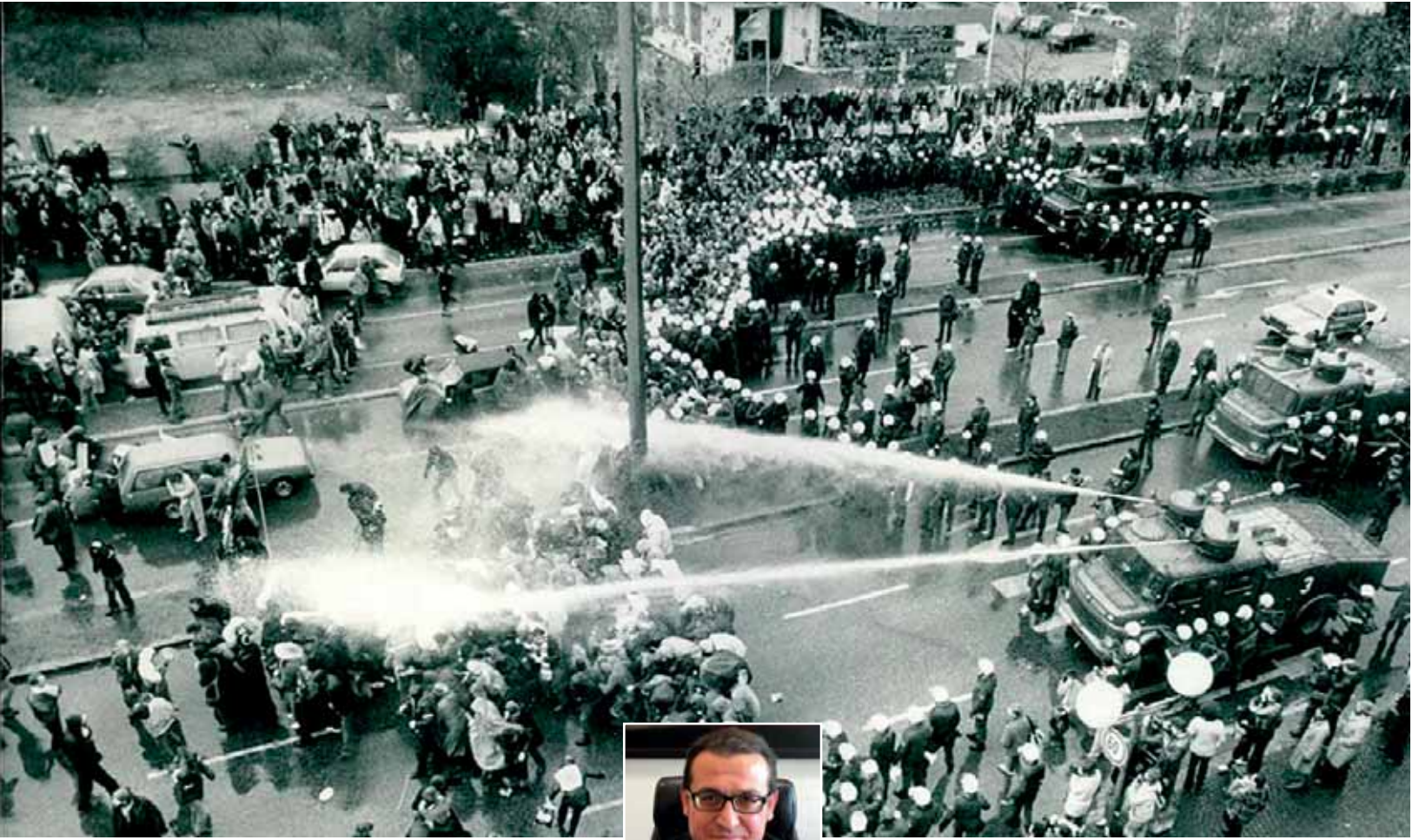
Birgi'de evi bulunan ünlü sanatçı Bedia Akartürk şehri sıklıkla ziyaret ediyor.

Birgi kırsalında kestane ve ceviz ağaçları yanı sıra kiraz ve zeytin ağaçları ile karşılaşsınız.

Birgi ziyaretinizi konaklamalı olarak yapmalısınız. Çünkü burada üretilen lezzetlerle süslü bir kahvaltı sofrasını kaçırmamanızı istemeyiz.

**ABDULLAH
KÖŞŞEKOĞLU**
Manisa Cumhuriyet
Başsavcısı Vekili

ZOR KULLANMA YETKİSİ ÜZERİNE KISA BİR DEĞERLENDİRME

İnsan toplum olarak birlikte yaşama ihtiyacı duyan bir varlık olmasının yanı sıra kendi hakları olan ve çoğunlukla hayatını bu isteklerine göre şekillendiren bir varlıktır. Bu arzulara hizmet etmeyen uygulamaları ona kabullendirmek kolay olmasa da diğer insanlarla uyumlu biçimde yaşamasını sağlamak ve düzen kurmak için zaruridir. Bu zaruret kolluk gibi düzen sağlayıcı kurumları ortaya çıkarmış, bu kurumlar görevlerini yerine getirebilmek için bir kısım yetkiler ile donatılmıştır. Bu yetkilerin en önemlisi, dikkat çekicisi ve tartışmalara konu olanı ise şüphesiz zor kullanma yetkisidir. İnsanların temel haklarına müdahale sonucunu doğuran bu yetki çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

İnsan hakları düşüncesi ve hassasiyetinin günden güne geliştiği ve ilerlediği günümüz dünyasında zor kullanma yetkisinin kullanımı ve düzenlenmesi kolay olmayacaktır. Yetkinin insanın temel haklarını aşırı sınırlamayacak boyutta kullanılması gerekmektedir. Birlikte, insanı ve onun haklarını koruma amacına da hizmet etmesi gerekmektedir.

Terör olaylarının günden güne artması ve özellikle dünyanın güçlü devletlerini etkilemesi nedeniyle devletlerin önceliğinin kamu güvenliğini sağlamaya kaydığı söylenebilecektir. Özellikle ABD’de meydana gelen 11 Eylül olayları bu konuda anlayış değişikliğine yol açmıştır. Mevzuat olarak durum bu boyutta olmamakla birlikte, devletlerin uygulaması bu yöndedir. Bu anlayış değişikliğine rağmen yetki temel insan haklarına müdahale sonucunu doğurucu nitelikteki istisnai karakterini korumaktadır. Bu istisnai yetkinin kullanımı belirli koşullara bağlanarak keyfilikten uzaklaştırılmalıdır. Hukuk devletinde yapılan her işlemin hukuka ve kanuna uygun olması zorunluluğu çerçevesinde uygulayıcıların takip etmesi gereken yolun mevzuatla belirlenmesi gerekmektedir. Aksi durum yetkinin uygulayıcılar tarafından kişisel hırsları çerçevesinde kullanılması sonucunu doğuracak ve insan haklarına keyfi müdahaleler olacaktır.

Bunun engellenebilmesi için zor kullanmada kanunilik denilen ilke doğrultusunda zor kullanmanın kapsamının ve koşullarının kanunlarla, tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirlenmiş olması zorunludur. Bu sayede kolluk görevlileri hem yasal dayanak yoksunluğundan kurtulacak hem de yetki kullanımında bir yol haritasına sahip olacaktır.

Mevzuatta düzenlenen yetkinin kullanımının yukarıda belirttiğimiz gibi belirli koşullara tabii olması gerektiği gibi kolluk görevlile-

rinin tatbikatta bazı kurallara uyması gerekmektedir. Bunlardan başlıcaları zor kullanmada “orantılılık” ve “zorunluluk” ilkeleri olarak isimlendirilmiştir. Zorunluluk ilkesi uyarınca zorunlu olmadıkça ve şartları oluşmadıkça bu yetkiye başvurulmayacaktır. Zor kullanma yetkisine başvurmak zorunda kalınması durumunda ise bu yetkinin sınırsız bir biçimde kullanılmasına cevaz verilmemekte, yetkinin kullanımının orantılı olması gerekmektedir. Orantılılıkla kastedilen, karşılaşılan direnişi ortadan kaldıracak, bastırarak derecede bir zorun kullanılması, direnişin üstünde, fazla miktarda bir zora başvurulmaması gerektiğidir. Bu gereklilik direniş ortadan kalktığında zor kullanımına derhal son vermeyi de sonuçlar. Orantılılıkla irtibatlı bir diğer koşulda zor kullanma araçlarının kademeli bir biçimde kullanılması gerektiğini ifade eden “kademelik” ilkesidir. Zor kullanma yetkisi ikaz, manevi güç, maddi güç, bedeni kuvvet, silah kullanma gibi farklı nitelikte çeşitli araçları bünyesinde barındırmaktadır. Bu ilke uyarınca karşılaşılan zorun derecesine göre kolluk görevlileri değişik nitelikteki araçlardan birisini seçerek kullanacak, hafif nitelikli olandan başlayarak, duruma göre kademeli biçimde ağır nitelikli araçların kullanımına geçecektir. Alt kademede yer alan bir araçla sona erdirilebilecek bir direnişle karşılaşıldığında üst kademede bir araca başvurulmayacaktır. Ancak bu durum her olayda en alt kademeden başlanması gerektiği anlamına gelmemektedir.

Hukuk devletinde yapılan her işlemin hukuka ve kanuna uygun olması zorunluluğu çerçevesinde uygulayıcıların takip etmesi gereken yolun mevzuatla belirlenmesi gerekmektedir. Aksi durum yetkinin uygulayıcılar tarafından kişisel hırsları çerçevesinde kullanılması sonucunu doğuracak ve insan haklarına keyfi müdahaleler olacaktır.

Özellikle ABD zor kullanma yetkisinin kullanımı ile dikkat çeken bir ülkedir. Zaman zaman özellikle siyahi vatandaşlarına karşı polis tarafından kullanılan bu yetki kötü sonuçlara yol açmış, toplumsal olayları tetiklemiştir. 2014 yılında Mike Brown isimli siyahi bir gencin polis tarafından öldürülmesi Amerika'da "Ferguson Olayları" olarak bilinen olayların patlak vermesine yol açmış, ABD kolluk birimleri ve zor kullanma eylemleri ciddi biçimde eleştirilmeye ve tartışılmaya başlanmıştır.

Kolluk görevlileri her olayın özelliğine göre karşılaşılan direniş ölçüsünde doğrudan üst kademedeki bir araca, hatta en üst kademedeki araca başvurabileceklerdir. Nitekim silahla öldürücü nitelikte ateş etmekte olan birisine karşı biber gazı ya da copla müdahale etmek fayda sağlamayacağı gibi görevlilerin hayatını tehlikeye atacaktır. Bu nedenle olayın oluş şekli ve direnişin niteliğine göre araç belirlenecektir.

Zor kullanma yöntemleri olarak nitelendirilecek bu araçlar kademeli biçimde ağırlaşmakta ve birbirlerini izlemektedir. Manevi güç ile başlayan bu yöntemler bedeni, maddi güç, silah kullanma şeklinde sıralanmaktadır. Manevi güç; ikaz, uyarı, görevlinin kendisini göstermesi gibi yöntemleri barındırır. Bedeni kuvvet doğrudan beden ile yapılan tutma, çekme gibi eylemlerdir.

Maddi güç; cop, biber gazı, kelepçe vb. alet ve eşyaların kullanılması ile uygulanan zor kullanma yöntemidir. Bu yöntem içerisinde kullanılan alet ve eşyalar değişen dünya ve gelişen teknoloji ile farklılaşmakta, yeni eşyalar eklenebilmektedir. Son yıllarda biber gazı olarak da bilinen göz yaşartıcı bazı kimyasal gaz ve tozlar önem kazanmış, kullanılması yaygınlaşmıştır. Sık kullanımının yanı sıra silaha alternatif olarak ortaya çıkan bu aletler ölüm gibi ağır sonuçlara yol açmıştır. Bu durum başta kullanım yöntemi olmak üzere değişik açılardan kamuoyunda tartışılmalara yol açmıştır. Hukuki ve idari açıdan yapılan yorumlar ile tıbbi kaynaklarda yer

alan tespitler birlikte göz önünde bulundurularak bu aletlerin kullanımına yön verilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Ülkemiz özelinde yapılan bu değerlendirmeler şüphesiz tüm dünya için geçerlidir. Özellikle ABD zor kullanma yetkisinin kullanımı ile dikkat çeken bir ülkedir. Zaman zaman özellikle siyahi vatandaşlarına karşı polis tarafından kullanılan bu yetki kötü sonuçlara yol açmış, toplumsal olayları tetiklemiştir. 2014 yılında Mike Brown isimli siyahi bir gencin polis tarafından öldürülmesi Amerika'da "Ferguson Olayları" olarak bilinen olayların patlak vermesine yol açmış, ABD kolluk birimleri ve zor kullanma eylemleri ciddi biçimde eleştirilmeye ve tartışılmaya başlanmıştır. Gösteriler devam ederken yine astım hastası olduğunu söyleyen siyahi sigara satıcısının polisler tarafından boğazına baskı yapılarak öldürülmesi tüm dünyada dikkat çekmiş, eleştirilerin ve gösterilerin dozu daha da artmıştır. ABD tarihinde ilk kez Uluslararası Af Örgütü ülkeye olayları izlemek için heyet göndermiştir. ⁽¹⁾

Yine yakın zamanda George Floyd isimli siyahi vatandaşın polis memuru tarafından boğazına baskı yapılarak öldürülmesi kamuoyunda çok büyük yankı uyandırmış, ülkenin her tarafında yoğun protesto gösterileri yapılmıştır. Başta sporcular olmak üzere pek çok ünlü tarafından ABD polisinin aşırı güç kullanımına dikkat çekilmiş ve tepki gösterilmiştir. Belki de bu gösterilerin etkisi ile

(1) https://www.ntv.com.tr/dunya/siyahi-ofkenin-yasandigi-abdye-tarihi-heyet,Etimp8_wo60qGfQPV6Gkx3Q, 20.08.2014

(2) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdd-polisin-oldurdugu-siyahi-adamin-ailesine-20-milyon-dolar-odenecek/1988910>, 29.09.2020

yakın zamanda polis tarafından silahla vurularak öldürülen kişinin ailesine 20 milyon dolar ile ABD tarihinin polis şiddeti için belirlenen en yüksek tazminat bedelinin ödenmesine hükmedilmiştir. ⁽²⁾

ABD uygulaması olumsuz şekilde tanımlanabilecek bir örnek olmakla birlikte gelişen teknoloji ve anlayış ile yetkinin kullanımının ne yöne evrileceği hususunu ortaya koyması açısından önem arz eder. Ülkelerin sınırları ve kapsamı belirli düzenlemelere sahip olması zaruri olmakla birlikte uygulayıcı kolluk görevlilerinin yeterli derecede eğitilmiş olması gereklidir. Yetkinin nerede başlayıp nerede biteceğinin bilen kolluk görevlisi kendinden emin bir şekilde hatasız olarak kullanabilecektir.

Ülkemiz mevzuatında Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, bu konuda temel kanun olmakla birlikte farklı kanunlarda zor kullanma yetkisi ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Farklı kanunlarda düzenleme yapılması yetkinin uygulaması açısından yeknesaklığın önüne geçmekte, bazı durumlarda karmaşaya yol açmaktadır. Bu nedenle kurumun temel hatlarının tek bir kanunla düzenlenerek diğer düzenlemelerde yeri geldikçe bu kanuna yollama yapılmasının daha yerinde ve uygun olacağı, uygulamadaki tereddütleri ortadan kaldırıp, yeknesaklığı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu durum uygulayıcılar olan kolluk görevlilerinin elini rahatlatacak, kafa karışıklıklarını ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır.

Kolluk görevlilerinin gerçekleştirdiği zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması durumunda idari sorumluluğunun yanı sıra cezai anlamda da sorumluluk söz konusu olabilecektir. TCK'nın 256. maddesi uyarınca zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması durumunda ilgili kolluk görevlisi hakkında kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Kendisine karşı zor kullanılan kişinin yaralanmasının boyutuna göre kolluk görevlisi 5237 sayılı TCK 86 ve 87. maddesi çerçevesinde sorumlu olabilecektir. Bunun yanında kullanılan güç sonucunda ölüm meydana gelmiş olayın oluş şekline göre taksirle veya kasten ölüme neden olma suçlarından sorumluluk doğabilecektir. Ancak kullanılan güç yerine getirilen görev gereği zorunlu ve direnişle orantılı ise TCK'nın 24, 25. maddeleri çerçevesinde yaralama ve öldürme suçlarından sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Bu noktada yukarıda belirtilen "kademeliklik, zorunluluk ve orantılılık" koşullarına uyulmuş olması gereklidir.

Sonuç olarak zor kullanma yetkisi istisnai ve temel haklara müdahale edici nitelikte bir yetki olması nedeniyle önemlidir. Kamu otoritesi tarafından kullanılması muhataplarının yetkiye karşı hassasiyetini daha da artırmaktadır. Bundan dolayıdır ki en küçük bir sapma ya da hata çok büyük tepkilere yol açabilmektedir. Bu nedenle uygulayıcıların bu konudaki bilgi dağarcıklarının artırılması ve dikkatlerinin yoğunlaştırılması yakınmaları azaltacaktır.

Ülkemiz mevzuatında Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, bu konuda temel kanun olmakla birlikte farklı kanunlarda zor kullanma yetkisi ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Farklı kanunlarda düzenleme yapılması yetkinin uygulaması açısından yeknesaklığın önüne geçmekte, bazı durumlarda karmaşaya yol açmaktadır.

Sosyal Güven(siz)lik

**ERCAN
TURAN**
İzmir Bölge
Adliye
Mahkemesi
Hukuk Dairesi
Başkanı

Toplumsal yaşamın sürdürülmesi için gerekli üretim, hizmet ve diğer tüm ekonomik faaliyetler yukarıdaki dörtlüklerde de belirtildiği üzere insan emeğine gereksinim duyarken, insanın tarihsel süreçte değişmeksizin süren en büyük kaygısı ve buna dayalı olarak elde etmek istediği değer, gelecek güvencesi olmuştur.

İlk çağlarda avcı kabileler üretim ve tüketimi birlikte gerçekleştirirken; sonradan oluşan, tarımsal üretimin ağırlıklı olduğu toplumlar da aile içi dayanışma yanında, geleceğe ilişkin yoksunluklara karşı güvence olarak üretim fazlasının veya bir bölümünün depolanması yöntemi uygulanmış; dinsel inanışlarda, özellikle yoksullara, sakatlara yardım konularında özendirici ve yönlendirici kurallar öne çıkarken, bireylerin daha çok gönüllü yaklaşımlarına dayalı, yardım adı altında gerçekleşen katkılarla, belli bir örgütlenme ve düzenlemeye bağlı olmaksızın,

sosyal yardımlaşma temelinde gelişen çabalar, yarına ilişkin tasanın giderilmesinde yeterli güvence sağlayamamıştır.

Orta çağda ise dinsel yaklaşımlarla oluşturulan manastır, kilise, vakıf, imarethane gibi kuruluşlar bu alanda daha örgütlü çalışmalar yaparken, özellikle madenciler arasında oluşturulan yardımlaşma sandıkları ve esnaf loncaları, belli kurallar içinde katkı sağlayan; üyeler ve aileleri açısından gerçekleşen sosyal riskler karşısında objektif ölçütlere dayalı yardımlar öngören düzenlemeler getirmiştir.

On sekizinci yüzyıl sonlarında gelişen teknoloji, üretimdeki makineleşme, feodal üretim ilişkilerini yıkarak, emeğin özgürleşmesini sağlarken, üretim alanında yeni ilişkilerin doğmasına neden olmuştur. Önceki dönemlerde oluşmuş örgütlenmelerin ortadan kalkmasına, sanayi alanında emeğiyle geçinmeye çalışan, ancak her türlü güvenceden yoksun, yetersiz de olsa, daha önce için-

de bulunduğu örgütler tarafından sağlanan güvencelerden de soyutlanmış, ekonomik yönden güçlü olan kesim karşısında emeğini yitirdiği anda yaşamını sürdürme olanağından bile uzak bir sınıf oluşumuna yol açmıştır. Bu dönemdeki çalışma koşullarının acımasızlığı, çocuklar ve kadınları da kapsayan en olumsuz ortamlar, üreten toplumsal çoğunluğun yaşam, sağlık gibi temel haklarını savunan siyasal ve hukuksal görüşlerin oluşmasına etki etmiş, emekçi kesimlerin en azından üretim sürecinde sürekli olarak bulunmasını sağlamaya yönelik yasal düzenlemelerin oluşturulması yoluna gidilmiştir. Sendikalar ile diğer toplumsal örgütlenmelerin de katkılarıyla, sosyal güvenliğin toplum yaşamının tüm alanlarına yayılan güvenceler getirmesi gereği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, XIX. yüzyıl ortalarından itibaren, insan hak ve özgürlükleri alanındaki klasik hakların herkese tanınmış olma niteliklerine karşın, bunlardan belirli kesimlerin yararlanırken, ekonomik yönden güçsüz konumdaki kişilerin ise yaşamlarını sürdürebilme noktasında olmaları nedeniyle, yaşam pratiğinde bu haklardan yararlanma olanakları bulunmadığı gibi; feodalitenin yıkılması aşamasında burjuvazi tarafından değişimin gerçekleştirilmesi amacıyla ön plana çıkarılan geleneksel insan hakları ve sözleşme özgürlüğü ilkesi, emeğiyle geçinen insanların yaşamını sürdürebilmek adına çalışma zorunluluğu içinde bulunması nedeniyle, bu kesim yönünden güvence sağlayamamıştır.

Toplumsal örgütlenmelerden yoksun birey konumundaki emekçiler yaşam içerisinde aktif rol alabilmenin mücadelesini verirken, dönemin düşünsel akımları ve bu akımlara eklenen sosyal devlet yaklaşımı, birinci kuşak haklar olarak da adlandırılan geleneksel insan haklarına, ekonomik sosyal ve kültürel haklardan oluşan ikinci kuşak hakların eklenmesine yol açmıştır. **İkinci kuşak haklar, insan haklarının tüm topluma yaygınlaşmasını, temel insan haklarının yaşama geçirilebilmesi açısından devletin gerekli ortamı yaratıp, olumlu edimlerde bulunması gereğini yaratmıştır.** Hak sahibine, kendisine bir şey yapılmasını, bir edimde bulunulmasını isteyebilme yetkisi veren ve bu niteliğiyle devlete karışmama ödevi yükleyen klasik haklardan ayrılan sosyal haklar kategorisi ortaya çıkmış olup, bu kapsamda ki en önemli hak, kişilerin insan onuruna

yaraşır koşullar altında yaşayabilecekleri yarınlarnı güvence altına alan, sosyal güvenlik hakkı olmuştur.

“Gerçekten sosyal haklar, klasik haklardan farklı olarak herkesin doğuştan özgür olduğunu ve özgür kalmakta devam edeceğini bildirmekle yetinmezler, buna ek olarak kişiyi fiilen özgürleştirmeyi de amaçlarlar. Bu nedenle söz konusu olan, kişilerde esasen doğuştan var olduğu kabul edilen özgürlüğün tanınması değil, devamlı bir süreç içinde ekonomik ve sosyal engellerin giderek kaldırılmasıyla özgürlüğün gerçekleştirilmesidir.” (1)

Sanayi devrimi sonrasında oluşan toplumsal yapı içinde, güçsüz ve gelirsiz gruplarla emeği dışında sermayesi olmayan bireylere, insan onuruna yaraşır en alt yaşam düzeyini sağlamayı amaç olarak öngören sosyal güvenlik kavramı, öne çıkan yönlerine göre farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Sosyal güvenliğin, *“...herkeste bir güvence duygusu yaratmak... Bireylerin uğrayacakları tehlikelerin zararlarından kurtarılma garantisini...”* (2) olarak tanımlanma olanağı bulunduğu gibi; *“... Bir ülke halkının bugününü ve yarını güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyum kurulmuş olan bir kurumlar bütünüdür.”* (3) Biçiminde veya *“Her insana yaşamının türlü durumları karşısında, aşırı bir muhtaçlığa düşmeden ve özgürlüğünden fedakarlık ettirmeden insana yaraşır bir varlık düzeyi sağlamaya yönelik kamusal, sosyal düzenleme ve önlemler bütünü,”* (4) olarak tanımlanma olanağı bulunmaktadır. Durumları gereği öncelikle güçsüzleri ve çalışanları kapsamakla birlikte, toplumdaki tüm bireylere insan onuruna yaraşır en alt yaşam düzeyini sağlamaya yönelik önlemlerle; sosyal risklerin gerçekleştirilmesi nedeniyle bireyler üzerinde oluşan olumsuzlukları gidermeye yönelik uygulamalar olarak da tanımlanabileceği kanısındayım. (5)

Günün ve yarının güvence altına alınması gereksinimi, toplumsal barışın ve dengenin korunabilmesi için zorunlu olduğundan, konunun devlet tarafından düzenlenmesi gereğinin kaçınılmazlığına ve bireyler açısından da, devlete yönelik bir istemin belirmesine yol açmış, bu aşamada sosyal güvenliğin bir insan hakkı olarak tanımlanma olanağı doğmuştur. Sosyal güvenlik hakkı, *“Çağdaş devlet anlayışının bir sonucu olan sosyal hukuk devle-*

tinde geçerli sosyal güvenlik ve sosyal adalet ilkeleri gereğince toplumdaki insanlara, insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlamak ve onları korumakla görevli devletten bu yönde gerekli tedbirleri almasını ve teşkilatları kurmasını talep hakkıdır.” (6)

Bu haliyle, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nca 10.12.1948’de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 22. maddesinde, *“Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.”* düzenlemesine ve 25. maddesinde ise, *“1. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.* 2. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.” içerikli sosyal güvenlik haklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmesiyle başlayan süreç, ulusal ve uluslararası çok sayıda düzenlemeye konu olmuş; 35. Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından, 1952 yılında kabul edilen Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 Sayılı Sözleşmeyle sosyal güvenlik açısından *“1-Hastalık halinde sağlık yardımı 2-Hastalık halinde gelir kaybını karşılayan ödenekler, 3-İşsizlik, 4-Yaşlılık, 5-İşkazası ve meslek hastalığı, 6-Analık, 7-Sakatlık, 8-Ölüm, 9-Aile yardımları,”* adı altında güvence sağlanması gereken başlıca 9 riske yer vermiş; konuya ilişkin ulusal düzenleme ve uygulamalar, uluslararası örgütler tarafından da temel insan haklarına ilişkin yaklaşımlarla gözlemlenip, denetlenmiştir.

“Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da, 4 Aralık 1950 tarihli bildiriminde, yalnızca ‘kişisel ve siyasal haklar ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklar (ın) yakından ilişkili ve birbirine bağlı haklar’ olduğunu belirtmekle kalmamış; ‘ekonomik, siyasal ve kültürel haklardan yoksun yoksun olan insan (ın) Evrensel Bildirge’nin öngördüğü özgür insan olmayacağı’ nı da açıkça vurgulamıştır.” (7)

Sosyal güvenlik hakkının kapsamı ve nitelikleri

"Sosyal güvenlik esas itibarıyla tehlikelerin gelir kesilmesi veya gelir eksikliği olarak ortaya çıkan zararlarından kurtarıcı bir sistemdir. Sosyal güvenliğin bir sistem olarak varlığının kaynakları (i) Bir insan hakkı olması, (ii) Bir devlet görevi olması, (iii) İrade dışı uğranılan tehlikelerin zararlarından kurtarıcı bir sistem olması, (iv) Bu zararlara karşı fertlere azami çalışma gücünü yeniden kazanma ve asgari insan haysiyetine yarışır gelir garantisi sağlayan bir sistem olması, (v) Sosyal sigorta ve kamu sosyal güvenlik harcamalarından meydana gelen bir sistem olması, (vi) Koruduğu esas birimin aile olması, aile çevresine sahip olmayanlara da sosyal refah hizmetleriyle sıkı bir işbirliğini gerektiren bir sistem olmasıdır. Geniş anlamda sosyal güvenlik sistemi kavramı; irade dışı uğranılan tehlikelerin zararlarından kurtarıcı bütün müesseselerin meydana getirdiği bir sistemi ihtiva eder." (8)

Sosyal güvenlik hakkının sosyal haklar kuşağında yer almasına bağlı olarak, öğreti ve yargı içtihatlarında belirleyici üç niteliği öne çıkmıştır. Bu kapsamda;

a) Sosyal güvenlik hakkının, **vazgeçilemez ve devredilemez nitelikli temel insan haklarından olduğu** başta Anayasa olmak üzere mevzuat hükümlerinde yer aldığı gibi, uyumsuzlukların çözümü nedeniyle verilen yargısal kararlarda da tartışmasız olarak yer almıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.1991 tarih, 1990/27 E., 1991/2 K. sayılı kararında yer alan, "Anayasanın 17'nci maddesinin ilk tümcesi 'Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.' biçimindedir. Kişinin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağları olan, devredilmez, vazgeçilmez temel haklardır. Bu haklara karşı olan her türlü engelin ortadan kaldırılması da devlete ödev olarak verilmiştir. Gücsüzleri güçlüler karşısında koruyacak olan devlet, gerçek eşitliği sağlayacak, toplumsal dengeyi koruyacak, böylece gerçek hukuk devleti niteliğine ulaşacaktır. **Hukuk devletinin amaç edindiği yaşama hakkının korunması, sosyal güvenliğin sağlanmasıyla gerçekleşecektir. Sosyal güvenliğini sağlayacak olan kuruluşların yasal düzenlemeleri 'yaşama hakkı ile maddi ve manevi varlığı koruma haklarını' zedeleyecek veya ortadan kaldıracak hükümler içermemesi gerekir.**

İnsanların yarınlarından emin olma düşüncesi sosyal güvenlik kuruluşlarına olan gereksinimi doğurmuştur. Çağdaş hukuk sistemleri 'sosyal güvenlik' deyimini 'sosyal risk' olarak belirtilen kimi tehlikelere karşı kişileri güvenceye almak görevini taşıyan kuruluşlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, kişilerin 'ekonomik güvencelerini' sağlayan önlemler olarak da düşünülebilir.

Sosyal güvenlik, uluslararası hukuk belgelerinde ve çağdaş Anayasalarda temel bir hak niteliğinde görülerek 'ekonomik ve sosyal haklar' bölümünde düzenlenmiştir.

Toplumun tüm bireylerini kapsamına alma çabalarının bir sonucu olarak sosyal güvenlik, **temel bir insanlık hakkı görünümü kazanmıştır.** içerikli irdeleme; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin, 08.05.2017 tarih, 2016/1896 E., 2017/3884 K. sayılı kararındaki, "Anayasa'nın 12. maddesine göre; 'Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz devredilmez, vazgeçilmez, temel hak ve hürriyetlere sahiptir.' Sosyal güvenlik hakkı, bireylerin geleceğe güvenle bakmalarını sağlayan bir insan hakkıdır. Aynı zamanda 'sosyal güvenlik, sosyal hukuk devleti içerisinde yer alan ve bu ilkeyi oluşturan temel kavramlardan biridir.' Bu esası göz önüne alan anayasa koyucu 'Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler' başlığı altında sosyal güvenlik hakkını da düzenlemiş ve 60'ıncı madde ile 'Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar' hükmünü getirmiştir. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, sosyal güvenlik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı dokunulmaz ve vazgeçilemez bir hak olduğu sonucuna ulaşılmaktadır." yönündeki değerlendirme ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesinin, 09.10.2019 tarih, 2019/1359-1346 sayılı kararında yer alan, "Sosyal hukuk devleti; insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, çalışma hayatını geliştirerek ve ekonomik önlemler olarak çalışanlarını koruyan, onların insan onuruna uygun hayat sürdürmelerini sağlayan,

milli gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirebilen, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetken devlettir. Çağdaş devlet anlayışı sosyal hukuk devletin tüm kurum ve kurallarıyla Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun biçimde kurularak işletilmesini, bu yolla bireylerin refah, huzur ve mutluluğunun sağlanmasını gerekli kılar.

Sosyal güvenlik, bireylerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerini en aza indirmek, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardını güvence altına alabilmektir. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak, kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır. (Anayasa Mahkemesi'nin 15.12.2006 tarih ve E:2006/III, K:2006/112 sayılı kararı)

Bu kapsamda özellikle Anayasanın 65. maddesinde yer alan; Devletin, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirebileceğine ilişkin düzenleme ile; Devlete,

Anayasa ile yüklenen ödevler arasında öncelikler gözetilmek suretiyle mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde görevlerini yerine getirme imkanı tanınmış olup, bu öncelikler arasında yaşama hakkı da dahil olmak üzere kişilerin ruh ve fizik sağlığı içinde insana yaraşır bir hayat sürdürmesini sağlama görevinin en öncelikli olduğunu belirtmekte fayda vardır." değerlendirmelerini, konunun çok sayıda yargı kararlarındaki irdelenmesine örnek olarak sunma olanağı bulunmaktadır.

b) Sosyal güvenlik hakkından **yararlanmak zorunlu** olup; devletin sosyal güvenliğini sağlamaya yönelik yükümlülüğü yanında, bireylerin temel insan hakları kapsamındaki bu haktan yararlanma zorunluluğu bulunmaktadır. Mevzuatın öngördüğü statüye girildiği takdirde, bu hakkın da devreye girmesi zorunluluğu bulunmaktadır. 5510 sayılı yasanın 92/1 maddesinde yer alan, "Kısa ve uzun vadeli sigorta kapsamındaki kişilerin sigortalı ve genel sağlık sigortalısı olması, genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin ise genel sağlık **sigortalısı olması zorunludur. Bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir.**" içerikli düzenlemeyle yararlanma zorunluluğu ortaya konulurken; 5510 sayılı Yasa ile

düzenlemeleri büyük oranda yürürlükten kaldırılmış olan 17.07.1964 tarih, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 6. maddesinde ise, "Çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden 'Sigortalı' olurlar.

Sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümleri sigortalının işe alındığı tarihten başlar.

Bu suretle sigortalı olmak hak ve yükümlünden kaçınılamaz ve vazgeçilemez.

Sözleşmelere, sosyal sigorta yardım ve yükümlerini azaltmak veya başkasına devretmek yolunda hükümler konulamaz." ifadesiyle daha açık bir hükme yer verilerek, sosyal güvenlik hakkından yararlanmanın zorunlu olduğu açıkça belirtilmiştir.

c) Sosyal hakların devletin pozitif edimde bulunmasını gerektiren genel yapısı gereği, bu hakkın yaşama geçirilebilmesi için **devletin müdahalesi zorunluluğu bulunmaktadır.** Sosyal devletin yaşama geçirilebilmesi ve sosyal adaletin yaşama geçirilmesi devletin temel yükümlülüğü olduğundan, sosyal güvenliğin gerek primli rejim kapsamındaki olanakları, gerekse sosyal güvenliğin primsiz rejim kapsamındaki sosyal hizmet ve sosyal yardıma ilişkin edimler, devletin temel işlevine ilişkin bu yükümlülüklerin devletin katılımıyla yerine getirilmesi zorunluluğunu doğurmaktadır.

"XIX. yüzyılın ortalarından itibaren yaşlılık, hastalık ve ölüm gibi risklere karşı, ilk kez İngiltere'de başvuruyla özel sigorta tekniği, sonradan öteki ülkelere de yayılmıştır. Özel sigorta, ticaret hukuku ilkelerine göre kurulmuş bir sigorta şirketi tarafından kar amacına dayalı olarak yürütülür. Ne var ki, bu teknikte ödenen primlerin miktarı sigortalanan şeyin değerine ve riskin gerçekleşme olasılığına göre hesaplandığından sosyal korumaya en fazla gereksinimi olanların özel sigortadan yararlanmaları yüksek oranlarda prim ödemek zorunda kalmaları nedeniyle, hemen hemen olanaksızlaşmaktadır." (9)

Ayrıca özel kuruluşların hukuksal ömürlerinin sınırlılığı yanında, toplumsal yaşamın güven içerisinde devamı açısından, alınan primle orantılı kurulmaksızın yardım yapılması gerekliliği; kişilerin ödedikleri prime oranla özel şirketten yardım alabileceği süreden daha uzun yaşaması gibi durumlarda, devletin vatandaşının korumasız kalmasına seyirci kalması mümkün olmadığından, temel bir insan hakkının yaşama geçirilmesi için devletin müdahalesi ve özellikle primsiz rejime dayalı sosyal yardım ve hizmetlerle birlikte, primli rejim kapsamındaki sosyal sigortaların da devlet güvencesinde ve devlet katkısıyla yerine getirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Temel insan haklarına ilişkin belgeler de devletler için bu yönde yükümlülük öngörmüş olup; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Sosyal güvenlik hakkı" başlıklı 60. maddesinde de, "Herkes, sosyal güvenlik

hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar." düzenlenmesiyle, konunun devlet tarafından gerçekleştirilmesi gereğine açıkça yer verilmiştir.

"Çağdaş bir toplum, hiçbir geliri bulunmayan yaşlıları, işsizleri, tedavi giderlerini karşılayamayacak durumdaki yoksul insanları kendi yazgılarına terk edemez. Tüm bu sorunlara çözüm getirmek için kapsamlı bir sosyal güvenlik sistemine gereksinim vardır. Kapsamlı bir sosyal güvence için de ekonomik ve sosyal gelişmeler ışığında yeni teknikler ve bu tekniklerin yaslandığı yeni ilkeler oluşturmak gerekir. Ekonomik kriz ve küreselleşme, kamu hizmeti niteliğindeki sosyal güvenlik sistemlerini asla dışlamamalıdır." (10)

M. Kemal Atatürk'ün **"Cumhuriyet, bilhassa kimsesizlerin kimsesidir."** tümcesi de, çağdaş sosyal hukuk devletinin bu alandaki temel işlev ve yükümlülüğünün, etkili ve çağına öncülük edecek bir özeti içerir.

Eşitlik ve özgürlük kavramlarına dayalı sosyal devletin **"başta gelen amaçlarından biri toplumdaki sosyal ve ekonomik dengesizlikleri azaltmaktır. Sosyal devlet, ekonomik ve sosyal yaşama ağırlığını koyarak toplum yararına kendisinden beklenen ödevleri yerine getirirken sosyal adalet ve eşitliği gerçekleştirmeye çaba gösterecektir... Sosyal devlet ulusal gelirin eşit olarak değil adil dağıtılmasını sağlayacaktır."** (11)

Sonuç;

"Sosyal güvenlik doğumu itibarıyla ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları korumayı amaçlamıştır. Bir başka ifade ile toplumda **yoksulluğu ortadan kaldırmaya** çalışır. Bir toplum içinde yaşayan yoksul kişilerin ihtiyaçlarını kendilerinin sağlaması olanaksız olduğundan işverenlerin, daha doğrusu ekonomik yönden güçlü olanların katkısı zorunludur. **Zenginlerden vergi ve sigorta primi adı altında alınan katkıların fakir sınıfların gelirlerine yansıtılması sonucunda ulusal gelirin yeniden dağıtılması sağlanmış olur. Böylelikle toplumdaki ekonomik eşitsizlikler bir ölçüde azaltılmış ve sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olunmuş olur. O halde sosyal güvenliğin bir amacı da toplumda gelirlerin yeniden dağıtılmasıdır (redistribution of incomes).**

Sosyal güvenlik kısacası, toplumda yaşayan her kişiyi ve kesimi hiçbir ayırım gözetmeksizin hayatın çeşitli sosyal risklerine karşı ekonomik güvence altına alarak, **"yarın ne olacağım?"** kaygısından kurtarmaya, toplumda yoksul ve muhtaç insanlara yardım ederek onlara insan onuruna yaraşır en az yaşam düzeyi sağlamaya çalışır. Böylelikle bir ülkede, sosyal adaletin ve **sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesine hizmet eder.**" (12)

"Ekonomik büyüme ve gelişme toplumsal içerikten yoksunsa, toplumda gönüllü bir

barış sağlanamaz. Bugün artık kalkınma kavramı, ulusal gelir artışı yanında, gelirin hakça bölüşümünü de içeren bir kavram olarak kabul görmektedir.”⁽¹³⁾

Kişilerin, insan olma onuruna yaraşır bir yaşam düzeyini sürdürebilmeleri için gerekli asgari koşulları sağlamakla yükümlü olan devletin, yapacağı her tür düzenlemenin özünde, yaşam hakkı temelinde gelişen ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan sosyal güvenlik hakkının yaygınlaşarak gerçekleşmesini sağlama gereklerini gözetme zorunluluğu vardır. Uyum ve barış içinde bir toplumsal yaşamın koşulları arasında, kişiler ve riskler yönünden, elden geldiğince geniş bir yelpazeye sahip sosyal güvenlik anlayışının benimsenip yaşama geçirilmesi gerekliliği de vardır.

Yasal düzenlemelerin oluşturulmasının yanında, uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm üretilirken de, temel bakış açısının sosyal güvenlik hakkından yararlanmayı kolaylaştırıcı ve hak yoksunluklarını asgariye indirgeyici bir bakış açısı olma zorunluluğu vardır. Kaldı ki, sosyal güvenlik hakkı da, diğer temel insan hakları gibi yalnızca ulusal düzeyde ele alınabilme konumundan çıkmış bulunmaktadır. Haklar konusundaki genel düzenlemeler yanında, denetim ve yaptırım mekanizmaları içeren uluslararası düzenlemeler de sosyal güvenlik hakkıyla ilgili kuralları içermekte, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından sürdürülen çalışmalar, Avrupa Sosyal Şartı kapsamında oluşturulan denetim sistemi yanında, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*’nin “Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 6. maddesinde belirtilen “medeni hak” kavramı içinde değerlendirilmekte ve sosyal güvenlik hakkına ilişkin uyuşmazlıklar için de *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi* tarafından sözleşme hukuku kapsamında inceleme yapılmaktadır.⁽¹⁴⁾ Ayrıca ödenen primler nedeniyle de mülkiyet hakkı yönünden ihlal incelemesi gerçekleştirilmektedir.

Sıralanan ulusal ve uluslararası düzeydeki çabaların yarattığı birikim, sosyal adaletin bulunmadığı ortamlarla ekonomik yönden geleceğe ilişkin asgari güvencelerden yoksun kişilerin çokluğunun, toplumsal sağlık ve barış açısından büyük bir tehdit oluşturduğunu; ulusal ve uluslararası düzeydeki çabalarla, tüm insanlar için, ekonomik, sosyal, doğal risklere karşı güvenceler oluşturu-

lması gereğini kaçınılmaz biçimde ortaya çıkarmıştır. Başlangıçta verilen tanıma uygun ve sürekli gelişim gösteren evrensel düzeyde bir sosyal güvenlik hakkı kavramı ve uygulamasının geliştirilme zorunluluğu bulunmaktadır.

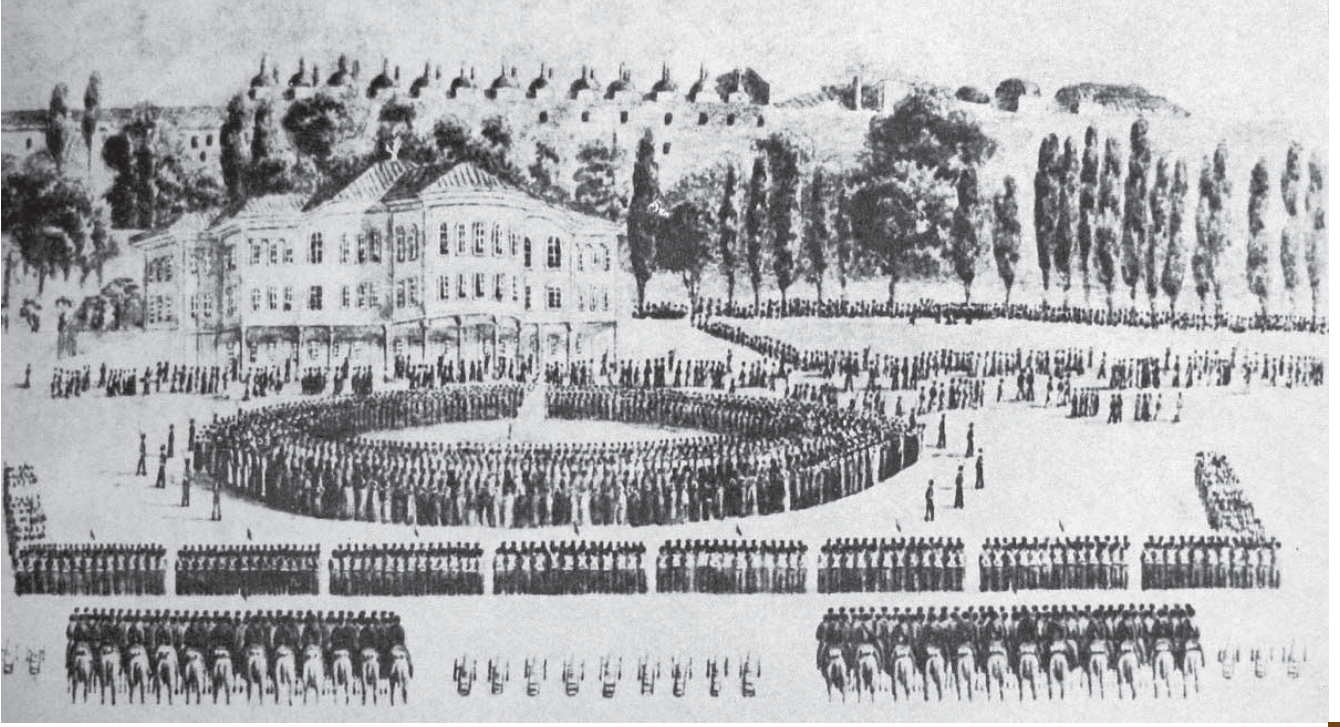
Sosyal güvenlik hakkının da içinde yer aldığı sosyal haklar, ekonomik ve sosyal yönden güçsüz konumdaki kişiler açısından, gelecekte insan haklarının yaşama geçirilmesi için güvencesini oluşturmaktadır. Zira sosyal haklar olmaksızın anılan kesimin toplumsal yaşam içinde yer alabilmesine olanak bulunmadığından; *sıralanan gerekçeler gözetilerek, sosyal güvenlik alanındaki her türlü yaklaşımın, nitelikleri belirtilen hakkın özüne zarar vermeyecek ve hakkı etkinleştirip geliştirerek yaşama geçirecek tarzda olmak zorundadır. Bu yaklaşım, insan haklarına saygılı, sosyal hukuk devleti olmanın da gereklerindendir. “Çünkü sosyal güvenlik özü itibarıyla, insanlığın evrensel boyutlu bir sorunudur. Tüm ulusların sosyal ve siyasal yaşamlarının odak noktasını oluşturmakta ve bu toplumların insanlarını “beşikten mezara kadar” yakından ilgilendirmektedir.”⁽¹⁵⁾*

Toplumsal güvenlik, öncelikle insanların sosyal güvenlik gereksiniminin karşılanmasıyla gerçekleşebilecektir. İnsan onuruna yaraşır asgari düzeyde yaşam koşullarına sahip olmayan insanların bulunduğu bir toplumun, barışçıl bir ortamda yaşama olanağı bulunmamaktadır. Zira yokluk ve yoksulluğun yüksek düzeyde olduğu, insanların yarın güvencesinin bulunmadığı, başka bir deyişle kaybedecek bir şeylerinin bulunmadığı toplumlarda huzur ve asayişin egemen kılınması mümkün olamadığı gibi; ekonomik güçsüzlük içinde, olumsuz sağlık koşullarında yaşayan insanların yakalanacağı salgın hastalıkların, tüm toplumu tehdit ettiği gerçeğinin güncel bir sorun olduğu gözetildiğinde, konunun önemi daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır.

Bu açıdan bakınca sosyal güvenliğin, ekonomik yetersizliklerin yarattığı suç işleme potansiyelini ortadan kaldırarak, varlıklı insanların da daha güvenli bir ortamda yaşamasını olanaklı kıldığı, aksinin ise her anlamda ve ulusal sınır tanımsızın sosyal güvensizlik ortamı yaratacağını öngörmemiz, buna göre ekonomik ve sosyal politikalar üretmemizi gerektirmektedir.

DİPNOTLAR

- (1) Sarper Süzek, *İş Güvenliği Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara-1985, s.17*
- (2) Sait Dilik, *Sosyal Güvenlik, Kamu – İş, Ankara 1991, s.7*
- (3) Cahit Talas, *Sosyal Ekonomi İkinci Kitap, AÜSBF Yayınları No:337, Ankara 1972, s.27*
- (4) Mehmet Akad, *Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, Kazancı Hukuk Yayınları No:112, İstanbul 1992, s.9*
- (5) Ercan Turan, “Sosyal Güvenlik Hakkı”, *Kamu-İş, 2004, Cilt 7, Sayı 3, s.320*
- (6) Mehmet Akad, *Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, Kazancı Hukuk Yayınları No:112, İstanbul 1992, s.10*
- (7) Mesut Gülmez, *Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye Kollokyumu, TODAİE Yayınları No:250, Ankara-1993, s.21*
- (8) Ali Çubuk, *Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları, AİTIA Yayın No:175, Ankara 1982, s.13*
- (9) Ali Güzel, A. Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 18.Bası, İstanbul-2020, s.11*
- (10) Ali Güzel, A. Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 18.Bası, İstanbul-2020, s.48*
- (11) Sarper Süzek, *İş Güvenliği Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara-1985, s.16-17*
- (12) A. Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, eta Basım A.Ş., 18. Bası, İstanbul-2016, s.5-6*
- (13) Vedat Ertürk, “Türkiye’de Yaşlıların Sosyal Güvenliği”, *İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 5-6 (1983/84), s.145*
- (14) Nuala Mole, Catherina Harby, Adil Yargılanma Hakkı, *İnsan Hakları Kitapları No:3, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Müdürlüğü, Strasbourg 2001, s.11-13* “Eskiden 6. madde kapsamı dışında düşünülen sosyal güvenlik hakkı gibi konular artık genel anlamıyla medeni hak ve yükümlülükler olarak nitelendirilen kapsamın içine alınmıştır... Sonuçta bir sosyal sigorta kurumu sağlık sigortasından faydalanma, sosyal yardım (malullük) ve devletten emeklilik durumu gibi kararlar almıyor ise yargılamanın 6. madde kapsamına gireceği AIHM tarafından artık açıklığa kavuşturulmuştur. Malulen emeklilik hakkındaki Schuler-Zraggen İsviçre’ye karşı davasında AIHM genel anlamıyla: “...hukuktaki gelişmeler... ve muamelelerin eşitliği ilkesi uyarınca 6. madde (1)’in günümüzde sosyal yardım dahil olmak üzere sosyal sigortanın tüm alanlarına uygulanacağı görüşünü benimsemek gerekir.” sosyal sigorta planı kapsamında katkı paylarını ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeye ilişkin davalar da 6. madde kapsamına girer.”
- (15) Ali Güzel, A. Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 18.Bası, İstanbul-2020, s.11*

**ŞAMİ
DEMİRAY**
İzmir İl Emniyet
Müdürlüğü
Koruma Şube
Müdürlüğü
Polis Memuru

YARGITAY'IN İLK ADIMI: MECLİS-İ VÂLÂ-YI AHKÂM-I ADLİYE

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, II. Mahmud zamanında yeni yasama önerilerini tetkik ve kontrol ederek yeni reformların alt yapılarını hazırlamak üzere, 24 Mart 1838'de kurulmuştur.

Topkapı Sarayı'nda toplanacak olan bu meclisin esas görevi; Dâr-ı Şurâ-yı Askerî ve Dâr-ı Şurâ-yı Bâb-ı Âlî'de ele alınan dâhili, harici, askerî ve mâli alanlarda tanzim edilen mazbataların tekrar gözden geçirilerek değiştirilmesi veya düzeltilmesi gereken evrakın gereğini yaparak padişaha arz etmek olarak belirlenmiştir.

Meclis-i Vâlâ Ahkâm-ı Adliye, bir başkan ve beş üyeden oluşmaktadır. Başkan ve üyeler Hırka-ı Şerif Dairesi'nde Şeyhülislam aracılığıyla yemin ettikten sonra padişah ile görüşerek görevleri ile ilgili önerileri alıp çalışmaya başlamışlardır. Bu meclise çalışma yeri olarak Gülhane Kasrı Hümayun tahsis edilmiştir. Tanzimat ilan edilinceye kadar yapı-

sal olarak tam yerleşme de müsadereenin kaldırılması, bayındırlık ve vergi reformu gibi konularda birçok çalışma yapmıştır.

Meşveret Meclisi dışında kurumsallaşmış meclis uygulaması yaygın olmadığından, ilk zamanlarda ortaya çıkan yapı ve zihniyete dair bazı sorunlar meclis çalışmalarını aksatmıştır. Bu aksaklığın en göze çarpanı üyelerin ilk başlarda üyelikleriyle birlikte daha önce bulundukları memuriyetlerini de sürdürmeleri olmuştur. Bunun meclis çalışmalarını aksattığı ortaya çıkınca ikinci memuriyetler, üyelerin üzerinden alınmıştır.

Diğer bir hususta, üyeler arasındaki rütbe ve statü farklarının görüşmeleri ve oylamayı olumsuz etkilemesi olmuştur. Çünkü düşük rütbeli üyeler, üstlerinin yanında fikirlerini açıkça söyleyemedikleri için görüşmeler yüksek rütbeli üyelerin düşüncelerine göre şekillenmiştir. Bunun üzerine, bu olumsuzluğu gidermek için üyelerin rütbeleri eşitlen-

miştir. Ayrıca kendilerine diğer devlet memurlarından farklı nişanlar verilerek teşrifattaki yerleri de tespit edilmiştir. Meclis-i Vâlâ, bu sorunlarından dolayı, kuruluşundan Gülhane Hatt-ı Hümayun'un ilânına kadar ki sürede fazla bir varlık gösterememiştir.

Sultan Abdülmecid'in 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı'nı ilân etmesiyle, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin yetki ve görevleri artırılmış, üye sayısı genişletilerek meclis, devlet yönetiminde merkezi ve güçlü bir konuma getirilmiştir.

Meclis kurulduğunda çalışma günleri cuma gününün tatil olmasından dolayı pazartesi, salı, çarşamba ve cumartesi günleri olarak belirlenmiştir. Ancak Tanzimat'a ilişkin konuları görüşme görevinin verilmesi üzerine meclisin işleri çoğaldığı için, 3 Şubat

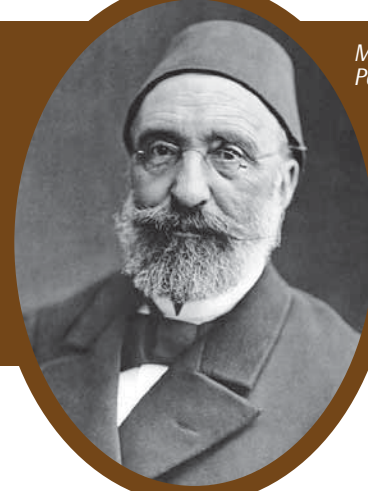
Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin başarısı, bir yandan da sonunu hazırlamıştır. Yasa hazırlama görevi meclise çok ağır geldiğinden, çalışmalar giderek hızını kaybetmiştir. 1854 yılındaki Kırım Savaşı Tanzimât hareketinin yavaşlamasının başlıca nedeni olduğu düşünülerek dönemin sadrazamları Âli ile Fuat Paşalar daha hızlı bir ilerleme istemişlerdir. Bu yüzden hem idari hem de politik nedenlerle 1854'te Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye yalnız adli görevleri bırakılarak, Meclis-i Âli Tanzimat adıyla yeni bir yasama meclisi kurulmuştur. Yasama görevinin yeni meclise verilmesiyle, Meclis-i Vâlâ'nın yükü hafiflemiş, eski önemini yitirmiş ve yeni meclis ön plana çıkmıştır. Ama bu yeni kurulan meclis ile eski meclisin görevleri arasındaki farkın nasıl olduğu, mantıki olmaktan çok, siyasi bir mesele olarak yorumlanmıştır. Sonuçta her iki meclisin

Fuad
Paşa

Ahmed
Cevdet
Paşa

Mithat
Paşa

1840'da pazar ve cuma tatilleri de iptal edilmiştir. Böylece sadece Bâb-ı Âli'nin tatil günü olan, perşembe kalmıştır. Pazartesi ve salı günleri görüştüğü konuların çarşamba, cuma ve cumartesi görüştüklerinin de pazar günü vükelâ ve devlet ricâlinin de katılmıyola (Meclis-i Umumi) meclis dairesinde görüşülüp padişaha arzı kararlaştırılmıştır.

Meclis önerilerinin yüzde doksandan fazlası, padişah tarafından hiçbir değişikliğe uğramadan kabul edilmiştir. Meclis yargılama görevi de yapmaktaydı; yasaları çiğnemekle suçlanan önemli yönetici ve politikacıların davaları için asliye mahkemesi görevini, Tanzimât ceza yasalarına göre vilâyet mahkemelerinin ceza davalarında verdiği kararlar için de üst mahkeme görevini üstlenmiştir.

de yasama ve yargılama işlevleri vardı ancak eski meclis, istediği her konuda yasama görüşmesi yapabilmiş ve aynı zamanda bakanları yargılayan bir mahkeme işlevi de görmüştür. Ayrıca hazırladığı kanunların uygulanmasına denetleme yetkisini de eklemiştir.

Meclis-i Vâlâ ile Tanzimat Meclisi gibi iki reform meclisinin varlığı bazı sıkıntılara ve kargaşalara sebep olmuştur. Islahat Fermanı'nı uygulaması hususunda İngiltere'nin görüşlerini içeren muhtırayı Bâb-ı Âli'ye sunan İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye ve Meclis-i Tanzimat namıyla mevcut olan iki büyük meclis yerine ıslahatın tatbikatına nezâret vazife-i asliyesi ile mükellef olmak üzere, hem istişare rey'e hem de icrâi ve adli

Meclis-i Vâlâ Ahkâm-ı Adliye, bir başkan ve beş üyeden oluşmaktadır. Başkan ve üyeler Hırka-ı Şerif Dairesi'nde Şeyhülislam aracılığıyla yemin ettikten sonra padişah ile görüşerek görevleri ile ilgili önerileri alıp çalışmaya başlamışlardır.

Kanun-i Asasinin ilan edilmesini izleyenler

Yapılan düzenleme ile yasama ve yargı birbirinden ayrıldığı gibi, meclis de fiili hayatını tamamlamıştır. Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar varlığını devam ettiren bu iki kurumdan Şurâ-yı Devlet, günümüzdeki Danıştay'ın; Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ise günümüzdeki Yargıtay'ın temelini oluşturmuştur.

yetkilere mâlik bir meclisin kurulması gerektiğini belirtmiştir. Neticede, 14 Temmuz 1861 tarihli Hatt-ı Hümayun ile ihtiyaçlara cevap vermeyip işleri geciktirdiği gerekçesi ile bu iki meclis Meclis-i Ahkâm-ı Adliye adı altında birleştirilmiş ve başkanlığına da Fuad Paşa getirilmiştir.

Bu meclis üç bölümden oluşmaktaydı:

1. Eski iki meclisin yasama görevini üstlenen Kanun ve Tüzük Dairesi
2. İdari soruşturma ile görevli İdari ve Mali Daire
3. Meclis-i Valâ'nın Adli Davalar Dairesi.

Meclisin kendisi gibi bünyesine bağlı daireler de kendi başlarına yasa önerileri getirebilmiştir. İşlerin akışını sağlamak için, konuların getiriliş sırasıyla değil de önemlerine göre öncelikle ele alınması kararlaştırılmıştır. Yeni meclisin üyeleri yine Bakanlar Kurulu tarafından atandıkları için, meclisin soruşturma hakkı olmasına karşın, kurulu denetleme olasılığı sınırlı kalmıştır. Ancak meclisin, idari organın üyelerini sorguya çekme ve bu memurları yolsuzluk suçlamalarına karşın yargılama hakkının bulunmasının ve yasaların hızlı çıkmasının, Tanzimat hareketinin başarısına büyük katkısı olmuştur.

Meclis-i Ahkâm-ı Adliye, çalışmalarını 1868 yılına kadar yoğun bir şekilde sürdürmüştür. 6 Mart 1868'de çıkan bir iradeyle Şurâ-yı Devlet ve Divân-ı Ahkâm-ı Adliye olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Kanun ve nizamnâmeler yapmakla görevli Şûra-yı Devlet'in başkanlığına Mithat Paşa, yüksek bir temyiz mahkemesi olarak görev yapacak olan Divân-ı Ahkâm-ı Adliye'nin başkanlığına da Ahmet Cevdet Paşa getirilmiştir.

Bu düzenleme ile yasama ve yargı birbirinden ayrıldığı gibi, meclis de fiili hayatını tamamlamıştır. Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar varlığını devam ettiren bu iki kurumdan Şurâ-yı Devlet, günümüzdeki Danıştay'ın; Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ise günümüzdeki Yargıtay'ın temelini oluşturmuştur.

Yüksek bir mahkeme kurumu olan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin üyeleri müslim ve gayr-müslimler arasından seçilerek görevlendirilmişlerdir. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye tüm yasa ve tüzük taslaklarını hazırlayacak kamu yönetimi konularını araştırarak idari ve adli alanlar arasında bir karar organı olmuştur.

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye teşkilât yönünden iki kısma ayrılarak birinci kısım Mahkeme-i Temyiz, ikinci kısım Mahkeme-i İstinaf olarak kurulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıl itibariyle sosyal, iktisadi ve ticarî faaliyetlerin hızlı bir şekilde gelişmesiyle mahkemeye intikal eden olayların çeşitlilik göstererek çoğalmasına yol açmıştır. Bu yüzden devletin kuruluşundan beri faaliyet gösteren tek hâkimli ve tek dereceli mahkemeler bütün davalara yetişmekte zorlanmaya başlamışlardır. Bunun neticesinde 1860 yılında Karma Ticaret Mahkemeleri ve 1864 yılında Nizâmiye Mahkemeleri kurulmuştur. Nizâmiye Mahkemelerinin verdiği kararları denetleyecek bir üst mahkemeye ihtiyaç duyulması sebebi, Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Fakat bu konuda bazı müellifler fikir olarak ayrılarak Nizâmiye Mahkemeleri'nin kuruluşunda tesiri olan batılı devletlerin baskısı olduğunu savunmuşlardır.

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin birinci kısmı olan Mahkeme-i Temyiz, Nizâmiye Mahkemeleri'nin cinayet ve hukuk davaları ilâmlarını temyiz etmekle görevlendirilmiştir. Aynı zamanda mahkeme hukuk ve ceza dairelerine ayrılmıştır. İkinci kısım olan İstinaf Mahkemesi ise ceza, hukuk ve ticaret dairelerine bölünerek en son tetkik ve karar mercii olarak teşkilatlandırılmıştır. Padişah ve vükâlanın mahkemenin kararlarına ve usullerine hiçbir şekilde müdahale etmeyecekleri ifade edilmiştir. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye başkanı ve azaları bir mahkeme kararı olmadan azledilmeyecekleri ifade edilmiştir. Bu suretle, icra kuvveti ile yargı kuvveti ayrılmış, yargı bağımsızlığı ve hâkim teminatı müessesesi kabul edilmiştir.

Meclis-i Vâlâ Reisi'nin seçimi, vezirlik ve müşirlik rütbesinde bulunan devlet adamları arasından, sadrazam ve hükümetin uygun gördükleri kişiler arasından yapılmıştır. Meclis-i Vâlâ'nın önemine binâen, başkanlar yüksek rütbeli, kıdemli ve saygın devlet adamları tarafından seçilmiştir. Başkan, sadrazam tarafından belirlendikten sonra Meclis-i Vükelâ'nın onayı alınır ve daha sonra padişaha arz edilirdi. Padişah tarafından uygun görüldükten sonra hükümet ve Meclis-i Vâlâ üyelerinin katıldığı bir törenle

görevlerine başlamıştır. Eğer atanan başkan, vezir rütbesinde değil ise hemen vezirlik rütbesi verilmiştir. Fakat Meclis-i Vâlâ başkanlarının hepsinin atamaları, bu kural çerçevesinde gerçekleşmemiştir.

Genellikle bu seçimlerde iç politik çekişmelerin daha belirleyici rol aldığı görülmüştür. Örneğin ilk Meclis-i Vâlâ Reisi olan Hüsrev Paşa, Tanzimat'a muhalifliği ile tanınan bir kişi olmasına rağmen, iç politikada denge hesapları sonucu riyâsetlik görevine getirilmiştir.

Meclis-i Vâlâ reislerinin ve üyelerinin maaşları, sahip oldukları rütbe ve derecelere göre farklılık arz etmiştir. Meclisin ilk döneminde üyelerin üyelik görevleriyle birlikte eski işlerini de sürdürmelerinin, uygulamada sorun yaratmış ve rütbe farklılığının, düşük rütbeli üyelerin pasif kalmasına sebep olmasından dolayı üyelerin rütbelerinin eşit olmasına ve görüşmelerde rütbe farkının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

Meclis üyelik rütbesinde rütbesi ulâ sınıfı sânisini olarak sabitlenmiştir. Bu rütbe karşılığında belirlenen maaş, en yüksek olarak 12.500 kuruş olmuştur. Fakat her zaman bu sınır geçerli olmamış, meclise yüksek rütbeli bir üye atandığı zaman maaşı, sahip olduğu rütbe üzerinden ödenmiştir. Meclis Reisinin maaşı ise, atanan kişinin vezir rütbesi göz önünde bulundurularak, kuruş olarak belirlenmiştir fakat sahip olduğu rütbelere göre maaş farklılığı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca üyelerin maaşlarına ek olarak, aynı ya da nakdi adı altında aylık yiyecek, içecek gibi ödenekler de verilmiştir.

Sonuç olarak bakıldığında kuruluşundan itibaren Meclis-i Ahkâm-ı Adliye yetkileri yönünden giderek gelişen bir kuruma dönüşmüştür.

Meclis, 1839-1876 yılları arasında yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrılmasına doğru bir özellik göstermiş ve yargı bağımsızlığı adına bir gelişme yaşamıştır. Ayrıca Şûrâ-yı Devlet'in kurulmasıyla ilk defa kuvvetler ayrılığı ilkesi bir Osmanlı Padişahı tarafından ifade edilmiştir. Yine aynı şekilde 1876 yılında ilan edilen I. Meşrutiyet ile anayasal parlamento yönetim Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin üzerine imar edildiği söylenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, Ali, Osmanlı Merkez Bürokrasisi (1836-1859), Timaş Yayınları, İstanbul 2018
- Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, TDVİA, C 23, TDV, Ankara 2003
- Aydın, Mehmet Âkif, "Divan-ı Ahkâm-ı Adliye", TDVİA, C 9, İstanbul 1994
- Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 2003
- Findley, Carter V, Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform, Çeviren: Eren Ertürk, Alfa Yayınları, İstanbul 2019
- Karaaslan, Mehmet, "Tanzimat ve Şura-yı Devlet", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C 54, S 3, (2005)

- Karal, Enver Ziya, Büyük Osmanlı Tarihi, C IV, TTK, Ankara 2010
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet, Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ (1838-1868), Ankara 1999
- Takvim-i Vekayi, no:163, 11 Muharrem 1254 (6 Nisan 1838)
- Takvim-i Vekayi, no:616, 17 Muharrem 1278 (25 Temmuz 1861)
- EK:1: Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin kurulduğunu gösteren 17 Muharrem 1278 (25 Temmuz 1868) Takvim-i Vekayi Gazetesi
- EK:2 Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Başkan ve Azaların atandığını gösteren 19 Muharrem 1278 (27 Temmuz 1868) Ceride-i Havadis Gazetesi
- EK 3: Gülhane Kâsı Hümâyun Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin çalışma binası
- EK 4: Topkapı Sarayı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin toplantı yeri

KAMURAN
KAYA
İzmir Hakimi

AYKUT
USLUTEKİN
Fotoğraf

HALDUN DORMEN:

"Ben tiyatroc olarak doğdum"

T eşvikiye'de o gün hafiften yağmur çiseliyordu. Haldun Dormen'den alınan randevu saatine az kalmıştı. Biraz sonra tiyatro tarihimizin önemli dönemeçlerinden birisi karşımda olacaktı. Aklımda binbir soru var. Hangisini sorsam, o kadar çok ki... Ve girişteki güzel salona göz ucuyla bakıp uzun koridordan yürüdükten sonra, dinlenme odasında büyük usta karşıma çıktı. Haldun Dormen ile yaptığım görüşmede tiyatro sevdasına nasıl tutulduğundan ünlü bir iş adamı olan babasının onun bu tutkusuna dönemin koşullarına rağmen verdiği desteğe, Alman dadıları sayesinde yabancı kabare bilgilerini geliştirmesinden, Dormen Tiyatrosu'nun iki kez açılıp kapanmasına kadar çok yönlü bir sanat yolculuğunu yaşadım bu söyleşide...

Şunu daha iyi fark ettim ki Haldun Dormen ile konuşmak aslında Cumhuriyet Dönemi tiyatro tarihini yeni baştan gözden geçirmek gibiydi. Kendisi birçok kültür insanının hayatına ciddi tesirler bırakmıştı.

Tiyatromuzun kurucularından Muhsin Ertuğrul, ilk starımız Cahide Sonku, şen kahkahaları ile Adile Naşit, Münir Özkul, İzzet Günay, Belgin Doruk, Altan Erbulak, Erol Günaydın, Yıldız Kenter, Paul Newman ve daha nice isim ile yolları keşişmişti.

Tiyatromuza dekor, sahne tasarımı, sufleyi kaldırma gibi getirdiği teknik yenilikler bir yana mütevazı ve nazik halleriyle büyük usta, röportajımızın bitiminde bile pandemi sonrasında yapacaklarından bahsediyordu. Çünkü 93 yaşındaki Haldun Dormen'in son kitabına ismini verdiği gibi kendisinin "yaşlanmaya vakti yoktu" ve onun gibi ustalar tam anlamıyla "yaşsız" dı...

Haldun Abi öncelikle size İzmir'i sormak istiyorum. İzmir'in sizin için önemi nedir? Zira, ülkemizin önemli özel tiyatrolarından Sahne Tozu Tiyatrosu'nda da süpervizörlük yapıyorsunuz...

İzmir'in benim için önemi çok fazla. Çünkü Amerika'dan döndüğüm günden beri İzmir'de hep bir şehir tiyatrosu kurmak istedim. Gerçi benim gençliğimde vardı ama sonra kapandı. Hatta Muhsin Ertuğrul bir ara beni şehir tiyatrosu kurmak için İzmir'e göndermek istedi. Ancak bazı nedenlerle bu olmadı. Şimdi orada bazı özel tiyatroların bulunması, Sahne Tozu Tiyatrosu'nun varlığı beni çok mutlu ediyor. Ayrıca en son Molière'in "Kibarlık Budalası" olmak üzere İzmir'de çok sayıda oyunu sahneye koydum.

Sahne Tozu Tiyatrosu ile nasıl buluştunuz?

Tiyatronun kurucusu Çağlar İşgören beni bir ara ziyaret etti. Opera eğitimi aldığını fakat tiyatrocu olmak istediğini, Dormen

Tiyatrosu'nu kendisine örnek aldığını söyledi. Kendisini dinledim ama doğrusunu söylemek gerekirse çok üstünde durmamıştım. Ancak çok hevesli bir gençti. Sonra ben İzmir'e turneye gittim. Aralarında bir grup kurmuşlar, hepsi birlikte geldiler. Kendileriyle konuşurken "Neden burada bir cep tiyatrosu kuruyorsunuz?" dedim. Böylelikle sonradan ortaya kurumsal bir yapı çıktı. Ben onlara çok güven duydum.

İzmir'de Bedia Muvahhit ödüllerinin verilmesinde de öncülüğünüz oldu.

Onlar aslında bir ödül veriyorlardı. Ben bir toplantıda "Neden ödüle Bedia Muvahhit Ödülleri adını vermiyorsunuz?" dedim. Zira Bedia Hanım bilindiği üzere ilk kez 1923 yılında İzmir'de "Ceza Kanunu" isimli oyunla ilk Müslüman kadın oyuncu olarak sahneye çıkmıştı. O günden beridir de Sahne Tozu öncülüğünde Bedia Muvahhit Ödülleri verilmeye başlandı. Bence çok da doğru oldu. Ayrıca şunu belirtmek isterim, Bedia Muvahhit'in Atatürk'ün desteği ile oynadığı yeri bulup restore etmek istiyorum.

Bedia Muvahhit'i çok yakın tanıdınız, değil mi?

Evet, Bedia Muvahhit yakın dostumdu. Ayrıca ilk filmim olan "Bozuk Düzen"de de oynadı.

Dergimiz bir adliye dergisi. Bu kapsamda merak ediyorum, geçmişte hiç adli bir olay yaşadınız mı?

Evet, var sanırım bir iki tane... (Gülüyor) Cemal Reşit Rey bir kez beni dava etmişti. (Gülüyor) Lüküs Hayat Müzikali'nde prömiyerde de bulunmuştu oysa. Alkışlayanlardan biri de oydu. Ancak sonra birilerinin etkisi ile davalık olmuştuk. Ancak sonra dava düştü ve barıştık. Aramız iyiydi.

Kitaplarınızda değindiğiniz Amerika'daki pasaport azizliği olayı da var sanırım?

Amerika'ya ikinci gidişimde pasaportumun zamanı kalmamıştı. Öğrenci vizesi verilmesi için en aşağı altı aylık bir süre gerekirmiş. Benim iki aylık bir mühletim kalmış. O zaman bir patırtı gürültü çıktı. Sonra sefirlerle irtibat sağlandı ve sorun çözüldü. Orada üç gün Ellis Adası'nda gözaltında kaldım. Özgürlük Heykel'i karşımda görünüyordu. Üç gün hapis yattım orada. (Gülüyor) Çok korkmadım ama huzursuz oldum. Arkadaşlarım beni bekliyordu.

“ Ben tiyatrocu olarak doğdum. Olmaya karar vermedim. Çocuk yaşımdan beri Alman dadılarının da katkısı ile Alman filmlerini izler, Alman dergilerini okurdum. Tiyatroları hakkında da çok şey öğrendim dergilerden. Bunlardan bilgim olurdu. Hatta hayran olduğum Alman sanatçılar vardı. Halen bu şarkıcılardan dinlediklerim var. Alman ve Türk kültürü ile birlikte büyüdüm. Fransızca'yı sonradan öğrendim. Sonrasında ise İngilizceye hakim oldum. ”

Haldun Abi çocukluğunuzla devam edelim isterseniz. İkinci Dünya Savaşı koşullarında babanız zengin bir iş insanı olarak sizin tiyatro isteğinize hep destek veriyor. Anneniz ise pek istekli değil galiba.

1940'ların sonlarına doğru bir iş insanının desteği çok önemliydi. Babam bana, "Ne olursan ol, işinin en iyisini yap." diyordu. Annem ise beni yalnız bulduğunda biraz laf sokuştururdu. Ancak sonradan annem de tiyatrocu olmamdan çok memnun oldu. Hatta oyunlarıma geldi, dostlarını getirdi.

Tiyatrocu olma isteğinizin artık dizginlenemeyeceğinin nasıl farkına vardınız?

Ben tiyatrocu olarak doğdum. Olmaya karar vermedim. Çocuk yaşımdan beri Alman dadılarının da katkısı ile Alman filmlerini izler, Alman dergilerini okurdum. Tiyatroları hakkında da çok şey öğrendim dergilerden. Bunlardan bilgim olurdu. Hatta hayran olduğum Alman sanatçılar vardı. Halen bu şarkıcılardan dinlediklerim var. Alman ve Türk kültürü ile birlikte büyüdüm. Fransızca'yı sonradan öğrendim. Sonrasında ise İngilizceye hakim oldum.

Siz tiyatro eğitimi için Amerika'daki Yale Üniversitesi'ne gittiniz. 1940'lı yıllarda Amerikan Tiyatrosu çok mu ileride idi? Neden Amerika'da tiyatro eğitimi tercih ettiniz?

Ben Yale Üniversitesi'nde tiyatro okulunun açılacağını okumuştum. Sonra Şirin Devrim ve Tunç Yalman isimli iki talebe vardı. Yale'de okuduklarını duydum. Onlardan Yale'in ne kadar önemli olduğunu öğrendim. Ondan sonra da Yale Üniversitesi'nde tiyatro eğitimi almaya karar verdim.

Amerika'da özel tiyatro temsillerine katıldınız. Çok arkadaşlarınız oldu. Bunlardan en popüleri Oscar ödüllü oyuncu Paul Newman'di.

Evet, çok iyi arkadaşlarım oldu. Paul Newman benden yaşça büyük olmasına rağmen iki sene sonra okula geldi. Dost olduk. Ama en yakın dostlarımdan biri değildi.

Haldun Abi, Dormen Tiyatrosu kurma fikri ilk olarak siz Amerika'da iken mi başladı? Baştan beri ben bir tiyatro kuracağım diyor muydunuz?

Tabii baştan beri kafamda vardı. Fakat biraz Türk tiyatrosu ile ilgili bilgi edineyim diye Muhsin Ertuğrul ile bir müddet çalıştım.

Ben Amerika'da iken kendisine mektup yazdım. Çok sevdiğim bir arkadaşımın babası şehir tiyatrosunda aktördü. O Muhsin Ertuğrul'dan randevu aldı. Ben Amerika'dan tatile geldiğimde Ertuğrul ile tanıştım. Kendisine "Amerika'dan döner dönmez sizinle çalışmak istiyorum." dedim ve o da "Tamam" dedi. Kendisi çok şekerdi.

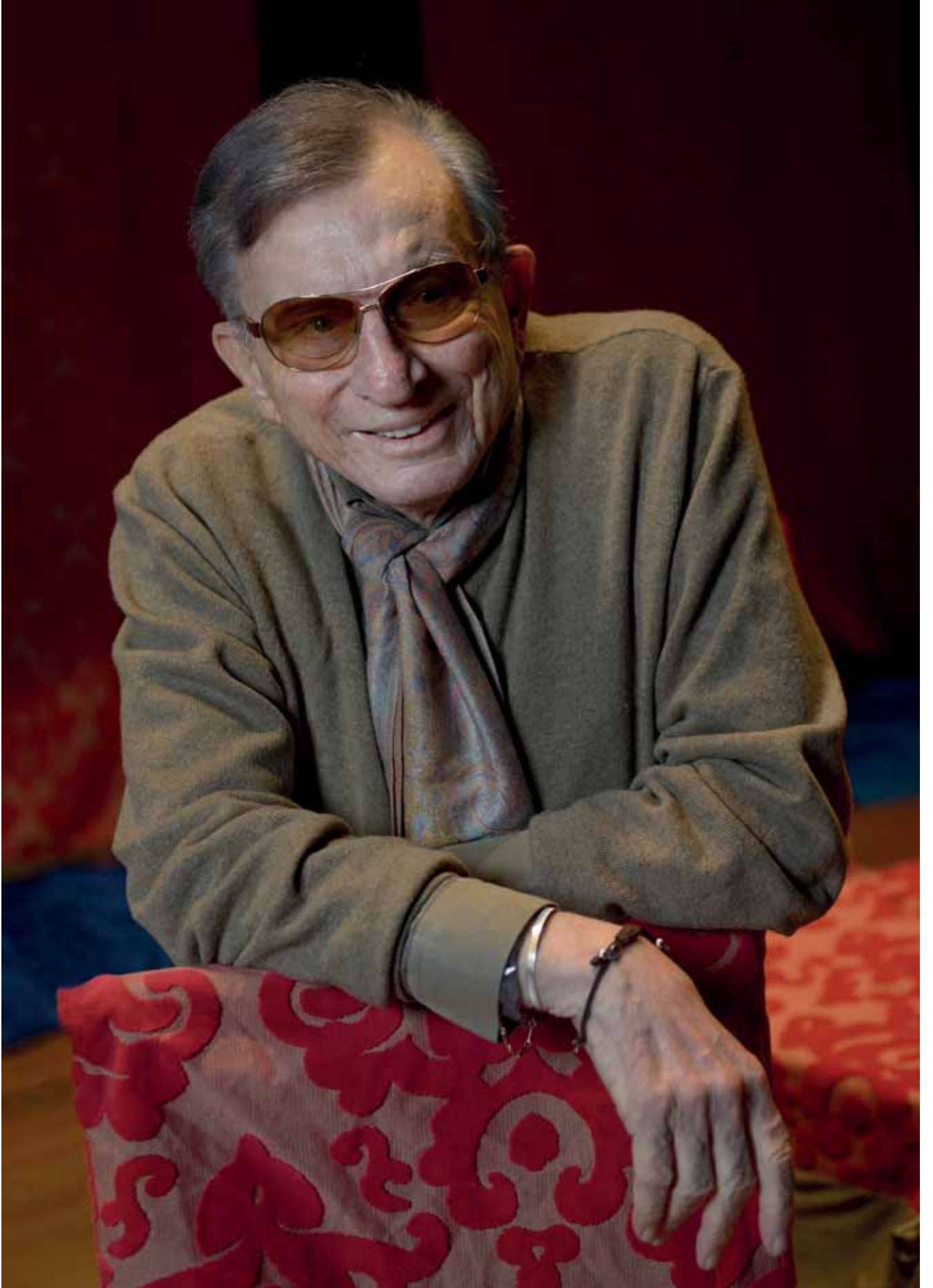
Amerika'da kaldığım için aktörleri çok iyi tanııyordum. Örneğin Sadri Alışık'ın kim olduğunu biliyordum ama sanat yönlerini bilmiyordum. Muhsin Ertuğrul'un Küçük Sahnesi'ne girdim. Orada oynarken Erol Günaydın gibi gençlerin öncülüğünde Cep Tiyatrosu dönemi başladı. Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda sahneye çıkmayı, insanlar ile ilişki kurmayı öğrendim. Ancak o dönemde bence tiyatro çok geriden geliyordu. Oradan çıktuktan sonra kendi kurallarımı koymaya başladım. Dormen Tiyatrosu'nda çok iyi oyunlar oynandı. Mesela, 1960 yılında Cahit İrgat ile birlikte Cahide Sonku, "Taşra Kızı" oyunu ile yeniden tiyatroya döndü.

1960'lara geldiğimizde çok değerli iki film çevirdiniz ve bunlar çok iyi ödüller aldılar: "Bozuk Düzen" ve "Güzel Bir Gün İçin" sinema baştan beri kafanızda var mıydı?

Sinema hep kafamda vardı. Çevirdiğim filmler çok iyiydi ama biri bana demişti, biraz vaktinden önce yapılan filmler oldu bunlar diye. "Bozuk Düzen" filminin şu an bir kopyasını bulamıyorum. Bu film kayboldu. Herhalde bir yerlerde vardır, bulunabilir. Çok iyi film. Başka kaybettiklerimiz de oldu. Geçenlerde izlerken Amerikalı ünlü aktrist Audrey Hepburn ile yaptığım çok güzel bir röportajı hatırladım. "Benim hakkımda benden daha çok şey biliyorsunuz" demişti. Bu röportaja da şu an ulaşamıyorum.

Ara verseniz de aslında sinema devam etti. 1971 tarihli "Hüdaverdi-Pırtık", "Gırgıriye" gibi filmlerde ve çok sevilen "Dadı", "Sayın Bakanım" gibi dizilerde de oynadınız.

Ben rol teklif edildiğinde oynuyordum. Ama sinemacı değildim. Tiyatro halen öndeydi. "Dadı" filminde ilk başta oynamak istemiyordum. Böyle uşakların İngiltere'de bile kaldığını düşünmüyordum. Ancak yayınlandığında çok beğenildi. Son popüler dizilerden "Çukur"da da bir bölüm oynadım. Fakat artık dizilerde oynayacak kadar çok vaktim yok.

Dormen Tiyatrosu iki kez açıldı ve kapandı. İlkini kapatırken tekrar ikincisini açacağınızı düşündünüz mü?
Düşünmüyordum. Ancak Egemen Bostancı'nın biraz emrivakisi oldu. 2002 yılına kadar ikinci Dormen Tiyatrosu dönemi devam etti. Sonra da açılması gündeme gelmedi. Ve doğrusu gelmesini de istemem. Benim için Dormen Tiyatrosu dönemi kapanmıştır. Ben bolca tiyatro yapacak vakti buluyorum. Şu an yeni bir müzikal yazdık. Pandemi dönemi bittince "Yaz Öyküsü"nün provalarına başlayacağız. Açık hava tiyatrolarında oynayacağız.

Sizin müzikalleriniz, örneğin 1980 yılında Şan Sineması'nda sahnelenen Adile Naşit, Ayşen Gruda, Erol Evgin, Turgut Boralı, Belkıs Dilligil, Nevra Serezli, Mehmet Ali Erbil gibi yıldızlarla göz dolduran "Hisseli Harikalar Kumpanyası" çok tuttu. Öncesinde müzikal geleneğimiz çok yoktu. Bunun nedeni ve sizinkinin başarısının sırrı nedir?

Bizde müzikaller çok eksik yapıyor. Müzikal konsepti yoktu. Geçmişte Cemal Reşit Rey zamanından kalma operet biçimleri hakimdi. Ayrıca salonlarımız o zaman ve halen müzikal için çok yetersiz. "Sokak Kızı İrma", ilk Batı ayarında müzikal oldu. Ondan sonra "Hisseli Harikalar Kumpanyası" çok beğenildi. Bunun bu kadar olay olacağı aklıma gelmezdi. Ancak yine de beğenilir diyorduk. Samsun Devlet Opera ve Balesi'nde sahnelendi ve o temsile bayıldım. Uvertür başlar başlamaz gözlerim doldu. İzmir Devlet Operasında "Kantocu" oynamaktaydı en son. Sanırım pandemi sonrasında da oynamaya devam edecek.

Yıldız Kenter ile İngiltere'de oynadığınız "Nalınlar" oyunu büyük ses getirmişti. Sanırım tek oyununuz da bu oldu?

Evet, ilk defa bir Türk oyunu tamamiyle İngilizce ve üstelik de bayağı dolu dolu oynandı. O benim için güzel bir anı oldu. Dedığınız gibi Yıldız ile de oynadığımız tek oyundur. Yeni bir oyun yazdım, "Yıldız ve Haldun" diye. O da oynayacaktı. İlk başta biz kendimizi oynayacaktık. Yıldız olmadığına göre artık ben de oynayamayacağım.

Haldun Abi, sizin bir özelliğiniz de en çok turne yapan tiyatro sanatçılarımızdan birisi olmanız. Bu durum sizi hiç yormuyor mu?

Turneleri çok severim. Hiç yorucu olmuyor. Çünkü yeni insanlarla tanışıyorum. Yeni tiyatroları görüyorum. Oradaki insan faaliyetlerine tanık oluyorsunuz.

Birçok değerli sanatçıyı kazandırdınız tiyatroya, bu yönünüze de değinmek isterim.

Cep Tiyatrosu ile birlikte kurslara gelenler oldu. Örneğin İzzet Günay müracaat etti. Önce sahne amiri olarak başladı. En sonda sinemada yıldızlaştı. Halen yakın dostumdur. Rahmetli Altan Erbulak, Erol Günaydın, Tuncel Kurtiz hatta bizim kurslara katılan Yılmaz Güney... Sonra hepsi birer yıldız oldular. Benim en büyük yönüm, sanırım halen insan kazandırmaktır.

En sevdiğiniz oyununuz "Şahane Züğürtler" sanırım?

Evet, Şahane Züğürtler en sevdiğim oyundur. Karakterleri ve oyuncularını çok sevdim. İnanarak oynadım ve seyirci de inanarak seyretti. İlk olarak Ayfer Feray bana eşlik etmişti. İkincisinde ise Nevra Serezli ile birlikte oynadım.

Tiyatro, sinema derken bir de 1980'lerde

TV döneminiz var. TRT'de yayınlanan "Kamera Arkası" gibi çok önemli bir programlar yaptınız. Biraz onlardan bahseder misiniz?

"Kamera Arkası"nı ben de çok severim. "Babalar ve Oğullar" programını da yaptım. O da çok beğenildi. Şener Şen-Ali Şen, Mehmet Ali Erbil-Sadettin Erbil, Can Gürzap-Reşit Gürzap gibi tanınmış babalar ve oğulları biraraya getirdim. Gene böyle bir program yapmayı düşünüyorum. Eski ünlü bir oyuncu ile yeni bir ünlü oyuncunun bir araya geldiği bir program olabilir.

Son olarak tiyatromuzun günümüzdeki durumunu sormak istiyorum.

Tiyatromuz çok iyi durumda. Alternatif tiyatroların müthiş yararı oldu. Pandemi sonrasında yeniden parlayacak. Takip edebildiğim çok iyi, beğendiğim oyunlar oldu. Afife Jale Ödülleri'nden dolayı da çoğundan haberim oluyor. Anadolu'da sahnelerde müthiş gelişmeler var. İzleyiciler pandemide tiyatroyu özlediler. Tiyatrocular da oynamak için can atıyorlar. Tiyatro zaten doğru yoldaydı. Dünyaya da açılmıştı. Pandemi sonrası için ümitliyim. Karamsarlığa hiç gerek yok... Sahnede görüşmek üzere.

SAHNE TOZU TİYATROSU

Sahne Tozu Tiyatrosu, İzmir’de Çağlar İşgören tarafından 2005 – 2006 sezonunda Haldun Dormen’in sanat danışmanlığında kurulmuş özel tiyatrodur. Dormen ekolünü devam ettiren Sahne Tozu Tiyatrosu, yetiştirdiği profesyonel ve yetenekli amatör oyuncularla oluşan kadrolara sahiptir. “Bir Şehnaz Oyun” ve Çağlar İşgören’in yazıp yönettiği “Yıl 2033” adlı oyunlar tiyatronun sahnelediği ilk oyunlardır.

Sahne Tozu Tiyatrosu, Haldun Dormen’in desteği ile Buca’da bir cep tiyatrosu olarak kurulmuştur. Dormen, çok küçük bir alanda faaliyete başlayan Sahne Tozu Tiyatrosunun kuruluş hikâyesini de kendisinininkine benzetmiştir: “... Gerçekten de mekân küçük bir sahnesi olan, şirin bir cep tiyatrosu olabilirdi. Ben de yıllar önce (1955’te) Beyoğlu Küçükparmakapı Sokak’ta, eski bir apartmanın üçüncü katında böyle bir salonda cep tiyatrosu serüvenime başlamamış mıydım? Önerim alkışlarla karşılandı. Onlara ilk oyun olarak bizim cep tiyatromuzda sergilediğimiz, yazarı anonim, Fransız farsı Pierre Pathelin’le tiyatroları açmalarını önerdim. Pierre Pathelin bizim cep tiyatrosunun ilk oyunuydu.” Sahne Tozu Tiyatrosu kurul-

duğu günden beri Haldun Dormen’in sanatsal desteğini görmektedir. 2009–2010 sezonunda İzmir Şehit Fethi Bey Caddesi üzerinde bulunan 250 kişilik daha geniş bir sahneye taşınan tiyatro, bu sahnenin açılışını “Papaz Kaçtı” adlı oyunla yapmıştır. Bünyesinde bir de “cep tiyatrosu” bulunan tiyatrodaki “Her Cumartesi Tiyatro Keyfi” sloganıyla her hafta oyunlar sergilenmiştir. Tiyatronun bu dönemlerde sahnelediği “Papaz Kaçtı” (2010 – 2011 sezonu), “Kaç Baba Kaç” (2011 – 2012 sezonu); “Kamp 17” ve “Oyun Karıştı” (2012 – 2013 sezonu) adlı oyunları Çağlar İşgören ve Haldun Dormen birlikte yönetmiştir. Eğitim merkezi olarak kullanılmaya devam eden sahne, 2016 yılından beri Göksel Kortay Sahnesi adıyla hizmet vermektedir. Sahne Tozu Tiyatrosu, İzmir’in en eski sinemalarından biri sayılan

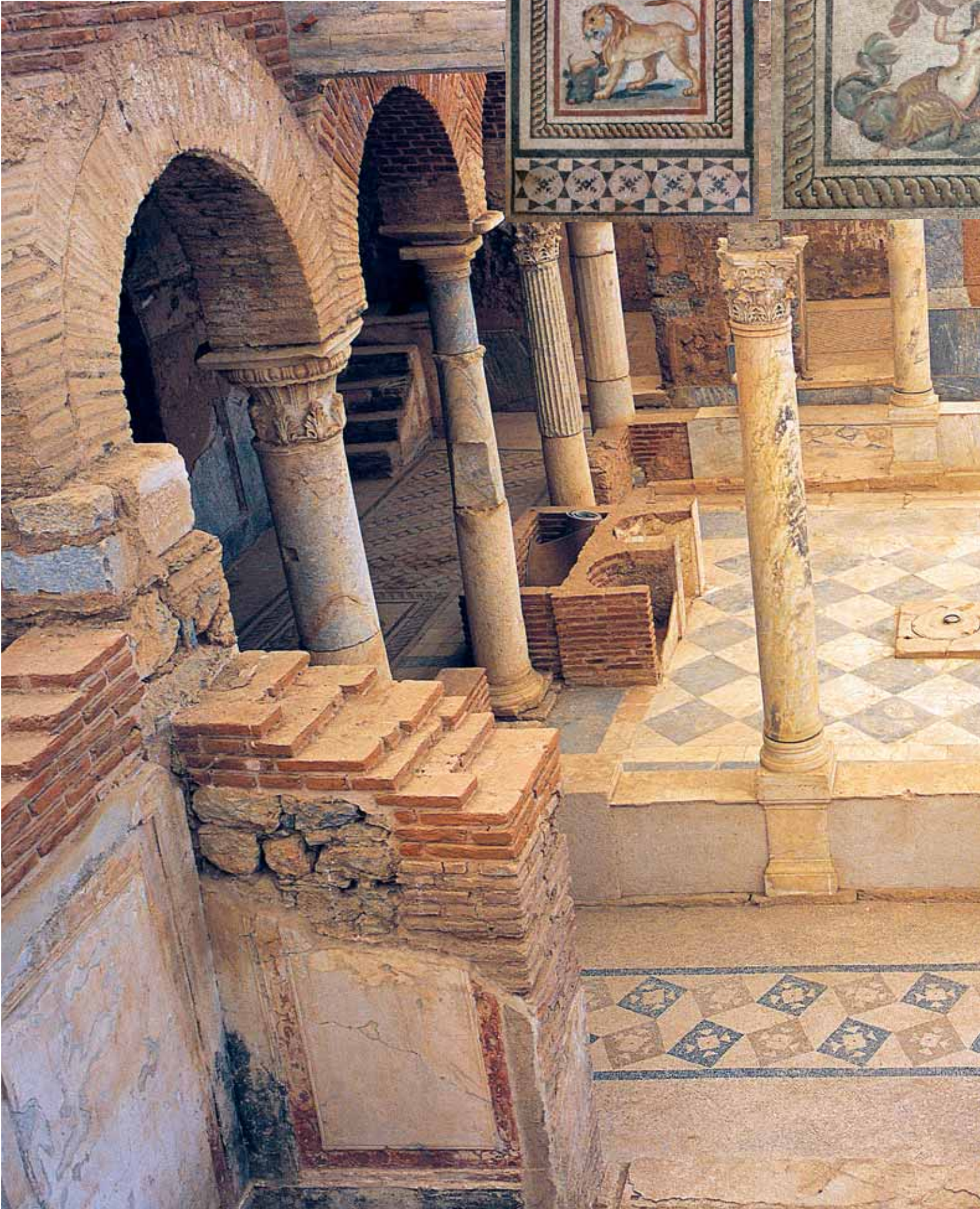

Çınar Sineması’nı kiralarak Dekoratör Osman Şengezer’in tasarımlarıyla tadilat-
tan geçirmiş ve tiyatro salonuna dönüştür-
müştür. Salon 2013 – 2014 sezonunda
“Sahne Tozu Tiyatrosu Haldun Dormen
Sahnesi” adıyla faaliyete geçmiştir.
Sahnenin açılışı, Haldun Dormen ve
Göksel Kortay birlikte oynadığı Kibarlık
Budalası adlı oyunla yapılmıştır.
Haldun Dormen Sahnesi’nin yanında,
küçük bir çalışma sahnesi daha yapılmış
ve buraya da Osman Şengezer’in adı verilmiş-
tir. Burada ise provalar ve eğitim çalışmaları
yapılmaktadır.

CEP TİYATROSU

“Cep Tiyatrosu” Türk Tiyatrosu’nun kilo-
metre taşlarından biri olan Haldun
Dormen’in ülkemizdeki tiyatro izleyicile-
riyle tanıştırdığı bir kavramdır. Kökenleri
1954’e dayanan, kompakt sahnesi ve
esnekliğiyle şehir yaşamının gereklerine
uyan cep tiyatroları artık kendi deneyimle-
rini yaratan bir oluşumdur.
Zaman içinde farklılaşan dünya ile birlikte
tiyatronun değişimi de kaçınılmaz hale
gelmiştir. Bu değişimin öncüsü ise ustası-
nın yolundan giderek Haldun Dormen’in
“Cep Tiyatrosu” kültürünü dijital dünyaya
taşıyan aktör, yönetmen, yazar, prodüktör
Çağlar İşgören’dir.
Dünyanın en küçük tiyatro sahnesinden
en büyük tiyatro sahnesine uzanan, tiyat-
roda köklü bir değişimi sağlayacak olan
Cep Tiyatrosu uygulaması, dijital tiyatroların
en önemli adımını oluşturuyor.
Cep Tiyatrosu uygulamasının sanat danış-
manlığını Göksel Kortay yapmaktadır.

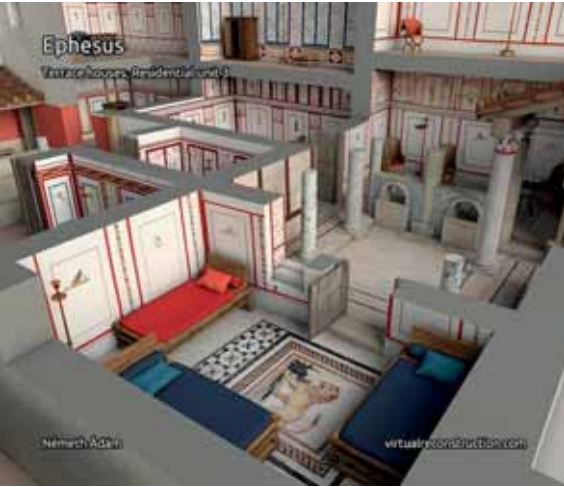
DİLER
AYHAN
Selçuk
Cumhuriyet
Savcısı

Antik kentin lüks villaları

Yamaç evler

Efes Antik Kenti, dünyanın birçok yerinden ziyaretçisi olan ve kültür turizminin başta gelen yerlerinden biridir. Bu ilgi uyandıran antik kent üzerine Macar asıllı 3D sanatçısı Adam Nemeth, bir yıllık süren bir çalışma ile kentin 2046 yıl önceki halini sanal olarak tasvir etti. 3D çalışmasında Yamaç Evler 2'deki 3. oturma birimi de yer alıyor. Sanatçı çalışması ile adeta bizleri geçmişe ışınıyor ve görsel bir şölen sunuyor. İnsanda evin odalarını tek tek gezme, mozaik ve freskleri inceleme, eşyalara dokunma ve gizli köşelerini keşfetme hissi uyandırmanın yanı sıra, dönemin ruhunu yaşatarak geçmişe yolculuk yaptırıyor.

Izmir'in Selçuk ilçesinde bulunan, kuruluşu MÖ 5000 – 6000 yıllarına dayanan Efes Antik Kenti, Asya Eyaletine başkentlik etmiştir. 1994 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici listesine dahil edilmiş, 2015 yılında ise Dünya Kültür Mirası olarak kalıcı listedeki yerini almıştır. Efes kenti, Helenistik ve Roma dönemlerinde politik ve ticari önemi olan bir limandı. Efes kentinde özellikle Helenistik ve Roma medeniyetlerine ait üst düzey kentleşme, mimarlık, sanat, ticari ve dini öğelere ait yapılar yer alırdı.

Bu metropol kentine ait simgeler dikkatli incelendiğinde döneminin kültür, yaşam tarzı, sanat, bilim, mimarlık ve benzeri konuları hakkında yeterince bilgi sunmaktadır. Kent içinde Celsus Kütüphanesi, Antik Tiyatro, Kureter Caddesi, Meryem Kilisesi, Yamaç Evler 1 ve Yamaç Evler 2 gibi eşsiz mimari yapılar bulunmaktadır. Antik kent yılda 1,5- 2 milyon ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Kentin içinde yer alan her yapı insana masalsi bir yolculuk yaşıyor.

Antik kentin lüks villaları: Yamaç Evler

Efes'in 2 giriş kapısı vardır. Giriş kapılarının 800-900 metre ilerisinde Bülbül Dağı'nın eteğinde, Celsus Kütüphanesine komşu olarak Yamaç Evler 1 ve Yamaç Evler 2 konumlanmıştır.

1960-1967 yılları arasında Prof. Dr. Hermann Vetters başkanlığında, Efes Antik Kentinde 2 ada şeklinde kazı çalışmaları yapıldı. Bu çalışmalar neticesinde Yamaç

Evler 1 ve Yamaç Evler 2 yerleşim blokları bulundu. Yamaç Evler 2 için H. Vetters tarafından çalışmalara devam edildi. 1999 yılında yapının üstünün koruyucu bir çatı ile örtülmesiyle müze şeklini aldı. Kazılar sonucunda elde edilen veriler ışığında, evlerin MÖ 1. yüzyılda inşa edildiği ve MS 7. yüzyıla kadar evlerde ikamet edildiği ortaya çıktı. Helen Döneminde aktif olarak kullanılan evler, daha sonra da Romalıların üst sınıfı tarafından, büyük kentteki yaşam yeri olarak kullanıldı.

Yamaç Evler 1 yaklaşık olarak 3.000 m²'lik alanda yer alır. Bülbül Dağı'nın eteklerinde, üç teras üzerine inşa edilmiş olup içinde altı oturma birimi vardır. Bunlar Helenistik mimariye göre planlanmış, dönemin yaşamı hakkında bilgi veren önemli yapılarıdır. Tabanında mozaik işlemler yer alır. Yamaç Evler 1 çok fazla tahribata uğramıştır. Yamaç Evler 2 ise yapısı daha fazla korunarak günümüze gelmiştir. Yamaç Evler 2'deki kalıntıların dış etkenlerden korunması amacıyla bir koruma çatısı yapılmıştır. Ayrıca ziyaretçiler için camdan yapılmış bir gezi platformu kurulmuştur. Böylelikle arkeolojik alana zarar verilmeden ve korunaklı şekilde ziyaret edilmektedir.

Yamaç Evler 2 ise 4000 m²'lik bir alanda, Yunan peristil ev mimarisine uygun olarak, 3 teras üzerine birbirine bitişik yaklaşık aynı yüz ölçümlerinde ikişer daire halinde inşa edilmiştir. Daireler merkezde bulunan üstü açık bir avlunun etrafında sıralıdır. Toplamda yedi oturma birimi mevcuttur. Her oturma birimi günümüzdeki adı ile konut, mülk sahibine ait bilgiler içerir. Yamaç Evler'de, en yüksek noktadaki ev ile en alt noktadaki ev arasında 27 metrelik yükseklik farkı vardır. Her evin sokak erişimi olup, Flavius'un saray şeklindeki büyük evi hariç diğer evler yaklaşık olarak eşit büyüklüktedir.

Yamaç Evler'de dönemin kent zenginleri, soyluları ikamet etmiştir. Konutlarda; odalar, salon, mutfak, tuvalet, banyo, hizmetli odası, avlu, çeşmeler ve günlük yaşam alanları bulunur. Her evde ısıtma sistemi vardır. Banyodaki sular ile evin ısınması sağlanmıştır. Evlerde büyük, birkaç kişinin kullanabileceği şekilde delikli oturma zemini olan tuvaletler bulunmaktadır. Tuvaletlerdeki atıklar için kanalizasyon sistemi de yapılmıştır.

Yamaç evleri gezen ziyaretçiler muhteşem fresklere tanık oluyor.

Evlerin tabanı daha çok siyah beyaz geometrik desenler ile dekore edilmiştir. Hem zenginlik katması hem de kolay temizlenir ve su geçirmez olması nedeniyle bu tarz benimsenmiştir. Ayrıca renkli figürler ve mitolojik öğeler içeren mozaikler de bulunmaktadır. Evlerin duvarlarında mermer ile kaplanmış müzler, eroslar, balık ve kuş gibi figürler ile tiyatro sahneleri ve mitolojik konuları içeren freskler vardır.

Yapının içinde ihtişamlı, mermer ve resimlerle süslenmiş bir bazilika da bulunmaktadır. Yamaç Evlerinde Dionysos ve Ariadne figürlerinin bulunduğu cenneti tasvir eden şarap ile çevrelenmiş bir mozaik ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca evlerde ikamet eden mülk sahiplerinin günlük yaşamı hakkında bilgi veren duvar üzerine çizimler ve yazılar bulunur. Çizimlerde genellikle mitolojik resimler, hayvanlar ve gladyatörler betimlenmiş, yazılar da ise şiirler, aşk sözleri ve kişi isimleri yazılmıştır.

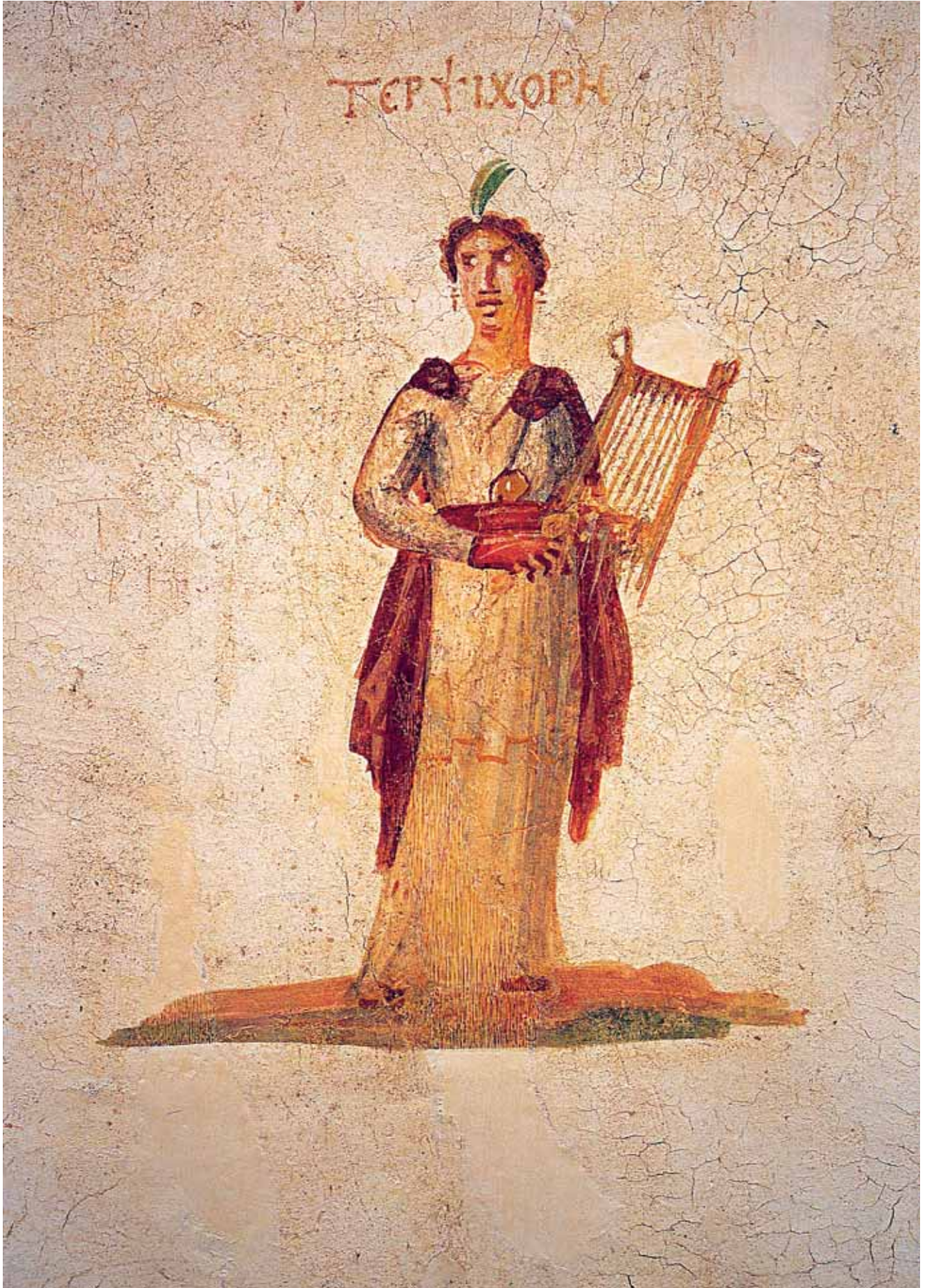
1 No'lu Oturma Birimi

Her bir oturma birimi ev sahipleri ve evin kullanımı hakkında bilgi sunmaktadır. 1 No'lu oturma birimini örnek verecek olursak; bu birim 450 metrekarelik yüz ölçümüne sahiptir. Bu birimi özel kılan köklü değişiklikler geçirmesidir.

Kazılarda Geç Hellenistik Dönem yani MÖ 1. yüzyıldan MS 230 yıllarına kadar birçok yapı eklentisi tespit edilmiştir. Yapı içinde, törensel ve resmi bölüm, dört sütunun taşıdığı iç avlu ve tiyatro odası olarak adlandırılan bölüm vardır. Odanın duvarları tiyatro oyunlarından sahneler ile cömertlik ve misafirperverliği temsil eden betimlemelerle süslenmiştir.

Kuzey duvarın üst kısmında, mimari bir dekorun önünde Herakles (Roma mitolojisinde Herkül) ile Irmak Tanrısı Akheleos'un dövüş sahne resmedilmiştir. Evin su ihtiyacı, biri peristil avluda, diğeri de giriş kısmında bulunan çeşmelerden sağlanıyordu.

Evin güneyinde bir misafir odası, kuzeydoğusunda ise 28 metrekare büyüklüğünde hamam vardır. Odaların duvarında içlerine heykel konmak için nişler yapılmıştır. Bu evde zamanla yıkılan üst katların tekrar inşa edilmediği, daha fazla odaya ihtiyaç duyulması nedeniyle küçük boyutlu odalara çevrildiği düşünülmektedir.

Yamaç evler, dönemin lüks yaşamın yanı sıra yapılarıdaki estetik güzellikleri de gözler önüne seriyor.

Yapıların ısıtma sistemi günümüzün en gözde uygulaması olan tabanın ısıtılması ile sağlanmış.

Yamaç evlerde ortaya çıkan ve sergilenen buluntular dönemin yaşamı hakkında bilgi veriyor.

Yamaç Evler'in her yere hakim şekilde konumlanması, yapımında pahalı malzemelerin özellikle mermerin kullanılması ve içinde bulunan eserler bu evlerin; o dönemde yüksek yaşam standardına sahip soylu, zengin, aristokrat aileleri tarafından yaptırıldığının göstergesidir. Güzel sanatlara meraklı ev sahipleri, çeşitli renk ve desenlerde mermerler kullanmıştır. Mermer kullanımı yapılara ayrı bir ihtişam ve görkem katmaktadır. Tüm bunlar her dönemde olduğu gibi o dönemde de bir üst sınıf lüks yaşamı gözler önüne sermektedir.

Kazılar sırasında evlerden çocuk ve imparator büstleri (MS 2. yy), İsis Panthea heykeli (MS 3. yy), Serapis heykeli (MS 3. yy), Arkaizan Artemis heykeli (MS 2. yy), Athena heykeli (MS 3. yy), Afrikalı başı (MS 3. yy), Dionysos büstü (MS 2. yy), cam tepsi (MS 2. yy), bronz alem (MS 3. yy), pan figürlü masa ayağı (MS 2. yy), sepet biçiminde süs kabı (MS 2. yy), cam merhem şişesi benzeri tıbbi aletler ve mücevherler gibi birçok eser ortaya çıkmıştır. Bu durum evlerin milattan sonra ikinci ve üçüncü yüzyıllara kadar aktif kullanıldığını göstermektedir. Eserler, Selçuk ilçesi merkezinde yer alan Efes Müzesi'nde yamaç evlere ayrılan bölümünde sergilenmektedir.

2016 yılında İtalyan uzmanlar tarafından, Getty Vakfı aracılığı, Efes Vakfı finansal desteği ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ile Mozaik Konservasyonu Kursu (MCC, Mosaic Conservation Course) kapsamında uluslararası bir ekip çalışma yaptı. Kursun çalışmalarında iki Türk restoratörü de bulundu. Efes Yamaç Evler 2'deki çok sayıda mozaik tabanı restore edildi. Geçmişte yaşanan depremler, su sızıntıları ve mekanik baskılar; mozaik taşların bağlayıcılığını kaybedip yüzeyinde geniş boşluklar oluşturmuştu. Ekip tarafından halka açık bir şekilde, mozaiklerin taban üst yüzeyleri temizlendi, harç sağlamlaştırması yapıldı, boşluk alanlar dolduruldu ve mozaik kenarları yeniden çevrelendi. Böylelikle mozaiklerin bozulmasının önüne geçildi.

Kaynakça;

- Erdemgil ve ark., "Efes Yamaç Evler", Hitit Color Yayınları, İstanbul.
- Ladstatter, Sabine., "Ephesos, Yamaç Ev 2 Arkeolojik Bir Rehber", Ege Yayınları, İstanbul 2012.
- Avusturya Arkeoloji Enstitüsü ve Selçuk Efes Müzesi İşbirliği ile, "Efes Rehberi", İstanbul 2000.
- Topal ve ark., "Ephesus Museum Selçuk", BKG yayınları, İstanbul 2010.
- Arkeolofili.com • virtualreconstruction.com

MUSTAFA
UTKU ŞANLI
İzmir Hakimi

Fotoğraf çekmek ve yaşamın güzelliklerini anda yaşamak

Teknolojinin gelişimi ile birlikte akıllı telefonlar birer fotoğraf makinesi işlevi de görmeye başladı. Her yıl çekilen fotoğraf kareleri milyarlarca ulaştı. Sosyal medya uygulamalarında paylaşılan fotoğraf sayıları da akıl almaz boyutlarda... Tam bir sosyal medya, fotoğraf paylaşımı ve tabi ki 'selfie' çılgınlığı yaşanıyor. Tatil mekanlarında, mezuniyet gecelerinde, düğünlerde, aile yemeklerinde, çok özel anlarda herkesin elinde bir telefon ve en iyi kareyi yakalamak için bir yarış var. Fotoğraf çekmek aslında bu yarışın içinde olmak değil!

Fotoğraf çekmek, yaşamın ruhunu yakalamak gibi bir şey... Tatil sonrası bulduğunuz "Yediğin içtiğin senin olsun, gezip gördüklerini anlat" diyen arkadaşlarınıza güzel fotoğraflar gösterebilmek mi fotoğraf çekmek? Bu da değil elbet.

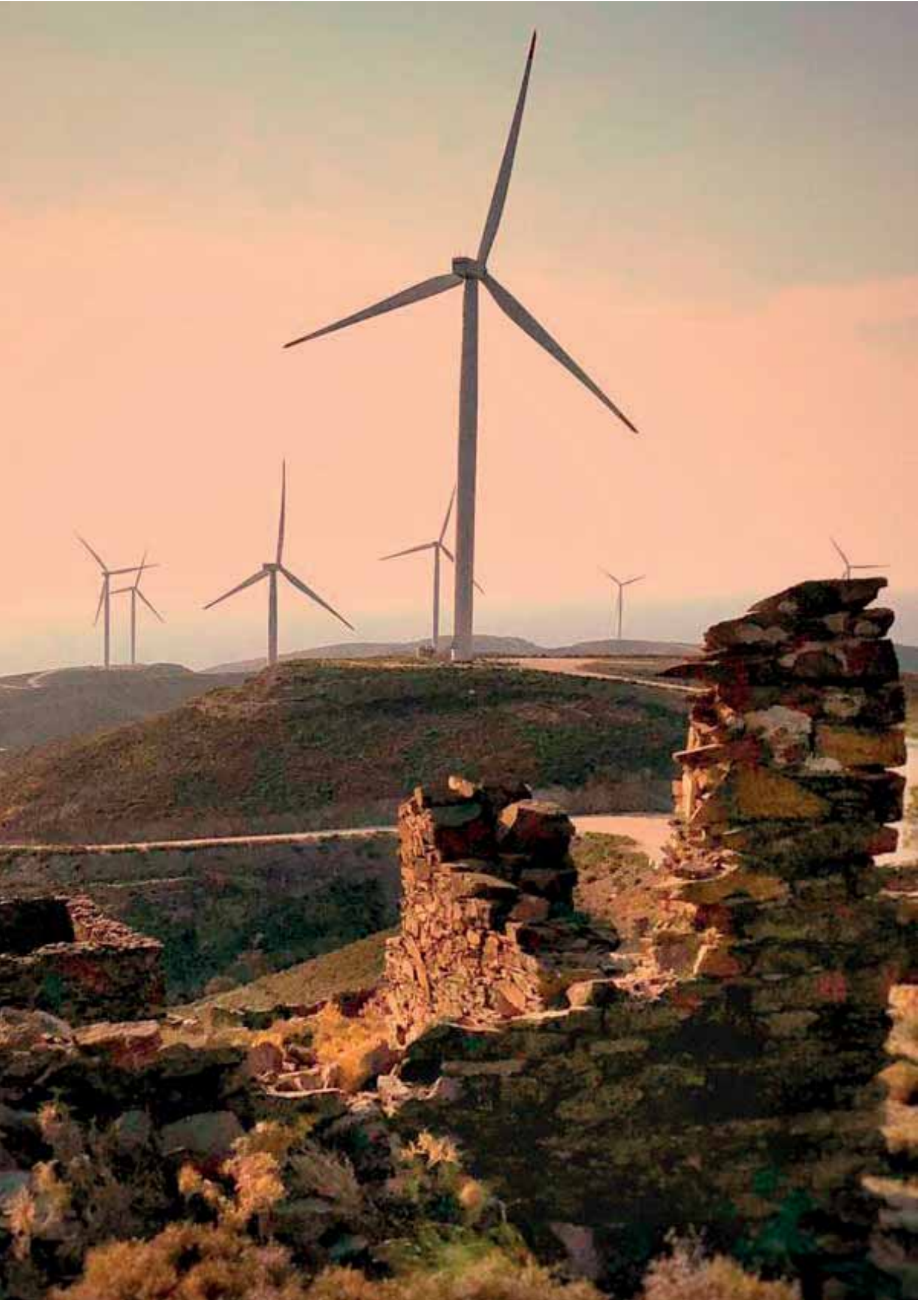
Sizi profesyonel fotoğrafçı olmaya teşvik de etmiyoruz ama biraz rahatlamak, kafanızı sorunlardan arındırmak istiyorsanız sizi "fotoğrafın peşine düşmeye" çağırıyor olabiliriz. Bu sayımızda bizi yaşamın güzel kareleri ile buluşturan ve işin hakkını veren Hakim Mustafa Utku Şanlı'nın karelerini paylaşıyoruz okurlarımızla...

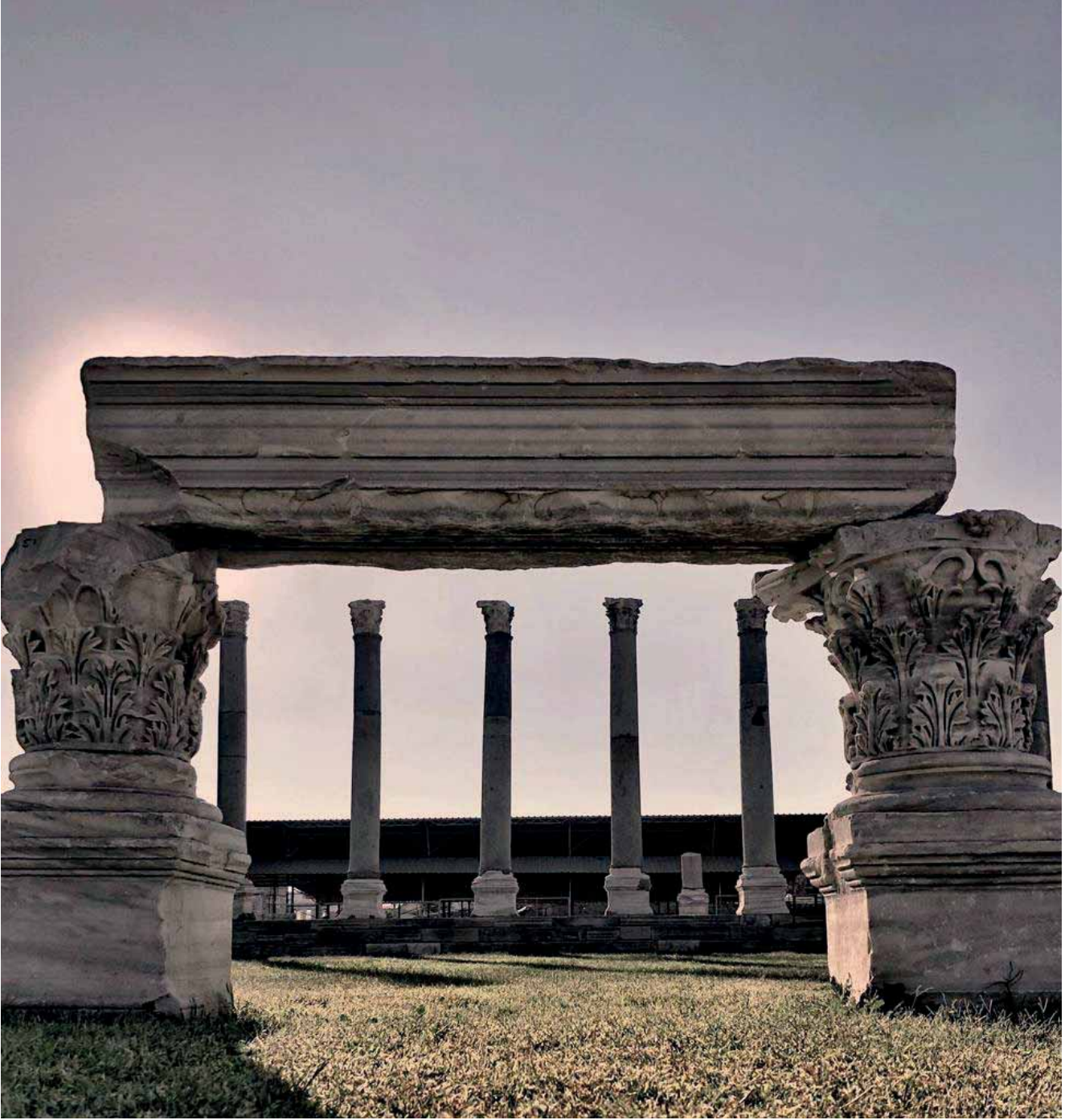
Fotoğraf çekme iştahınızı kabartmak istiyoruz. Bir kamera edinmek ve iyi fotoğraf nasıl çekilir sorusunun cevabına ulaşmak için araştırma yapmak iyi bir başlangıç olabilir.

Sonrasında bir tatil keyfi yaşarken ya da bir kır yürüşünde doğayı keşfederken kendinizi fotoğraf ararken bulabilirsiniz.

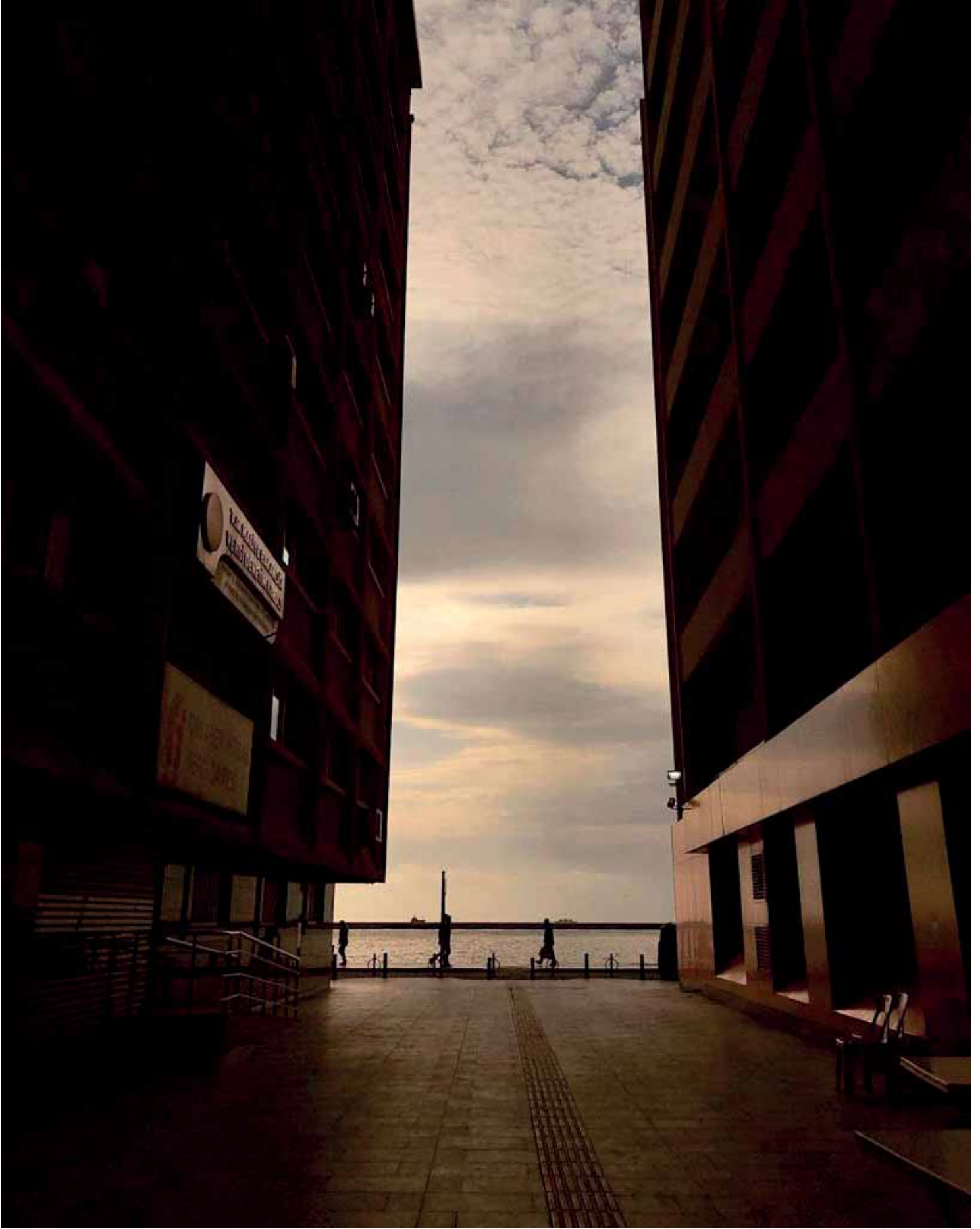
Ne demişler, "Bir hevesle başlar her şey" ve konu fotoğraf olduğunda inanın ki kısa zamanda tutkuya dönüşür...

Fotoğraf avcılarını, kendi gözlem kulelerinde görüntü avlar. Bir kompozisyon yaratmak istiyorsanız simetri, perspektif önem kazanmaya başlar. Fotoğrafçı gözlüğünüzü taktığınızda, ister bir antik kentte olun ister yaşadığınız kentin gün batımında birbiri içine geçmiş görsellikler ilginizi çeker. Fotoğrafta neyi aradığınızı bilmek ve bulunduğunuz yerin ruhunu yakalamak önemlidir. Bir eski zaman çarşısının kapısında ya da denize uzanan görsel engelli çizgilerinde güzellikleri yakalamaktır fotoğraf...

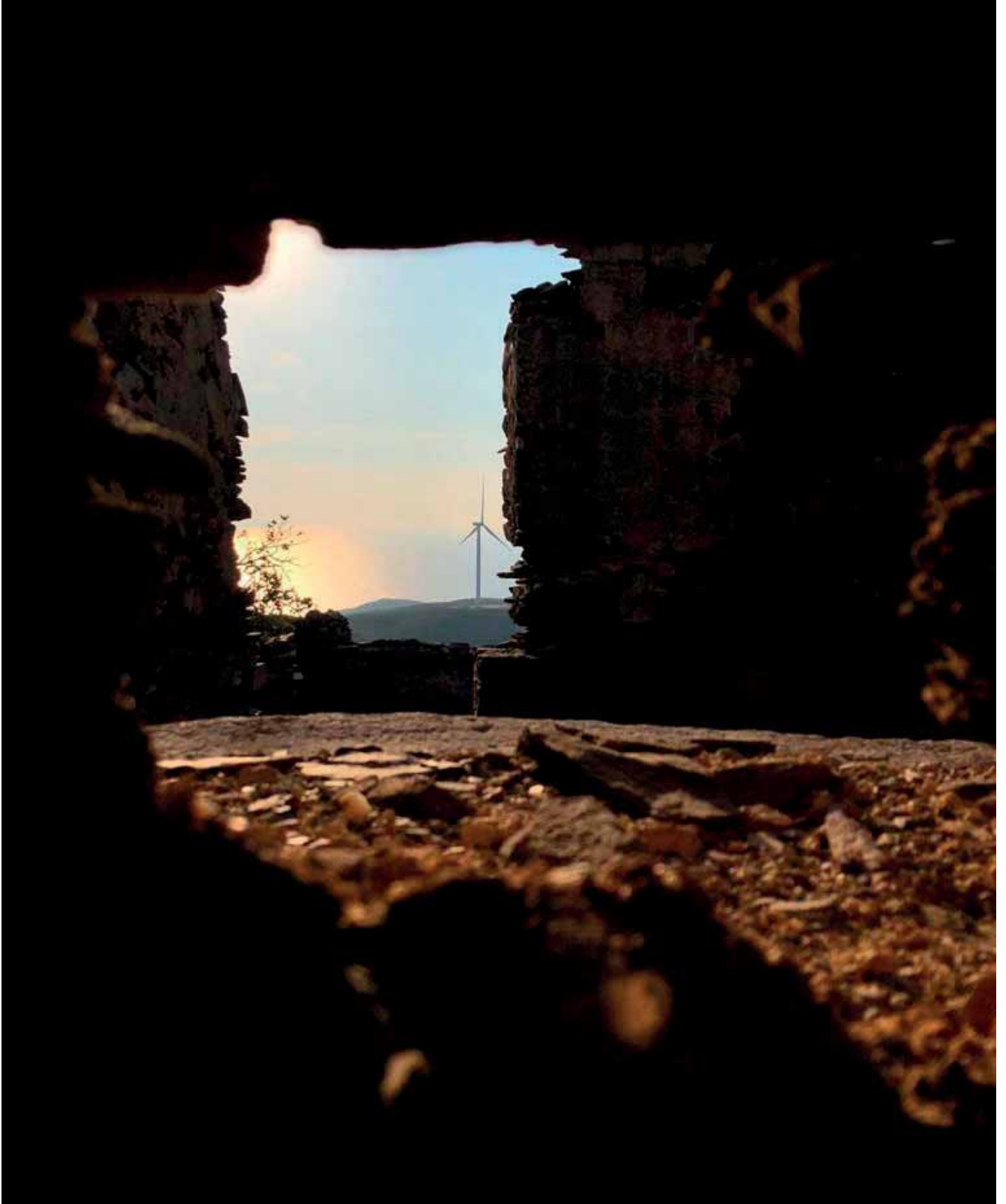

İnsan, fotoğrafa her zaman değer katar. Yaşam değil midir bir karede dondurmak istediğimiz? İnsan yaşamın içindedir. Gün batımında güneşin ardına saklanmak isteği ağaç bir sahne dekoruysa, şehrin silüeti eşliğinde kıyıda yürüyen insanlardır sizi bambaşka duyulara sürükleyen...

Ya da ışıltısız, puslu bir karede dikkatimizi çeken yağmur altında yürüyen bir küçük karaltıdır... Bizi gülümseten babasının elinden tutmuş elma şekeri yalayan bir çocuk değil midir? Lunaparkta bir çocuk kahkahasını yakalamaktır fotoğrafçı mutluluğu...

Zaman ilerlemiş ve çekilen kareler arşivlenmeye başlamışsa; bir yıkıntıda renklerin dansının peşine düşülmüştür. Ve özel lenslere gelmiştir sıra su damlalarının toprakla buluşmasının fotoğrafı ustalığa giden yola çıkıldığını anlatır bize...

İZMİR'İN MÜZİKAL MELTEMİ: DARIO MORENO 100 YAŞINDA

KAMURAN
KAYA
İzmir Hakimi

Şehirler de yaşar ve her canlı gibi bir koku taşır. İstanbul öyledir mesela... Moda'da ya da Kanlıca'da, deniz ve deniz kokusu elbisenize siner. Bunu en iyi İstanbul'da yaşayanlar bilir. İlkbaharın o erken günlerinde, Gülhane Parkı'ndan geçerseniz Sirkeci güzergâhını takiben gül kokusu gelir burnunuza, kaçamazsınız bu duyudan. Sanki annelerimizin kadim sırlarla yüklü sandığından çıkan naftalinli o eski kumaş kokuları gibidir, size bin bir hatırayı, mesela tüm çocukluğunuzu anımsatır. Köklü şehirlerin kokusu gibi muhakkak ozanları da bulunur, kent bir de onlardan sorulur.

İzmir'in hem kokusu vardır hem de ozanı. Zaten sırtını bu kadar Ege, Yunan, Miken ve

Anadolu kültürü bileşenlerine veren bir kentten beklenen tam da budur. Buna her an şahit olursunuz: Konak'tan, Alsancak'a oradan da Kordon boyunca yürümeye başladığınızda, o tatlı esintinin, meltemin bedeninizi kuşattığını, vapurlara tüneyen o martı çığlıklarının ise sizin tüm kaygılarınızı aldığını, bambaşka dünyalara, hülyalara sürüklediğini görürsünüz.

İzmir, o dingin yapısı ile tüm avantür duygulardan arınmış bir hale sokar bizi. Müzikte de bu böyledir: Ege esintili tüm melodiler, Rembetiko da buna dâhil olmak üzere tüm o sirtakiler ve efe nağmeleri, zeybekleri, sizin için aynı kıymete işaret eder, kulaklarınızdan kalbinize bir yankı olur giderler...

*Deniz ve mehtap
sordular seni neredesin?
Nasıl derim terketti
bırakıp beni gitti
Anladılar ki aşkımız
bitti..*

*Alay ettiler benle hep
Sen oldun bunlara bak
sebeb
Mehtap dedi gördüm ah
onu
Belinde erkek kolu*

*Deniz güldü halime
Bir avuç su verdi elime
Biterse gözyaşın al dedi
Doldur tekrar yerine...*

*Rüzgar ve martı
sordular seni neredesin?
Nasıl derim terketti
bırakıp beni gitti
Anladılar ki aşkımız bitti*

*Alay ettiler benle hep
Sen oldun bunlara bak
sebeb
Martı dedi gördüm ah
onu
Belinde erkek kolu*

*Rüzgar güldü halime
Dedi gidelim düş önüme
Gidemem dinle martıları
Bitmiyor alayları...*

Lal lal la la la

İzmir denince ilk akla gelen isimlerden birinin Dario Moreno olması boşuna mı dersiniz. Gerçek adı "David Arugete" olan sanatçı seferad asıllıdır. Ailesi 16. yüzyılda İspanya coğrafyasındaki engizisyon işkencesinden kaçarak Osmanlı İmparatorluğu'na sığınır. 3 Nisan 1921'de Aydın'ın Germencik ilçesinde dünyaya gelir. Zorlu bir çocukluktur onunkisi, zira ailesinin fakırlığı diz boyudur. Ülke zor şartlar altındadır. Savaşlar, kayıplar, göçler hiç bitmez. Daha sonra ismini kullanacağı babası Moreno, Aydın Tren İstasyonu'nda şimendifer işçisidir. Zorludur dedik çocukluğu, zira demiryolu vagonlarından birinde patlama olur, evin temel taşıyıcısı olan babasını kaybeder. Bu da yetmez, ardından "Büyük Aydın Yangını"nda ailenin evi tamamen kül olur. Evsizlik ve babasızlığın ne olduğunu en iyi bilenlerdendir. Meksika Yahudi'si kökenli olan annesi Madam Roza, şimdi iki tatlı çocuğu, David (Dario Moreno) ve Avram ile yalnız başındadır. Roza, babası Avra ve annesi Rafel'i de alarak artık Aydın'da tutunacak bir dal kalmaması üzerine İzmir'e gelir. Ne de olsa kucaklayıcı olandır güzel İzmir; Victor Hugo'nun 1829 yılındaki "Les Orientales" şiirinde betimlediği üzere prenestir, o çok güzel küçük şapkasıyla Arşipel'i bile kıskandırır. İzmir dönemi, bir daha hiç çıkmamak üzere bu andan itibaren Dario Moreno için başlamış olur...

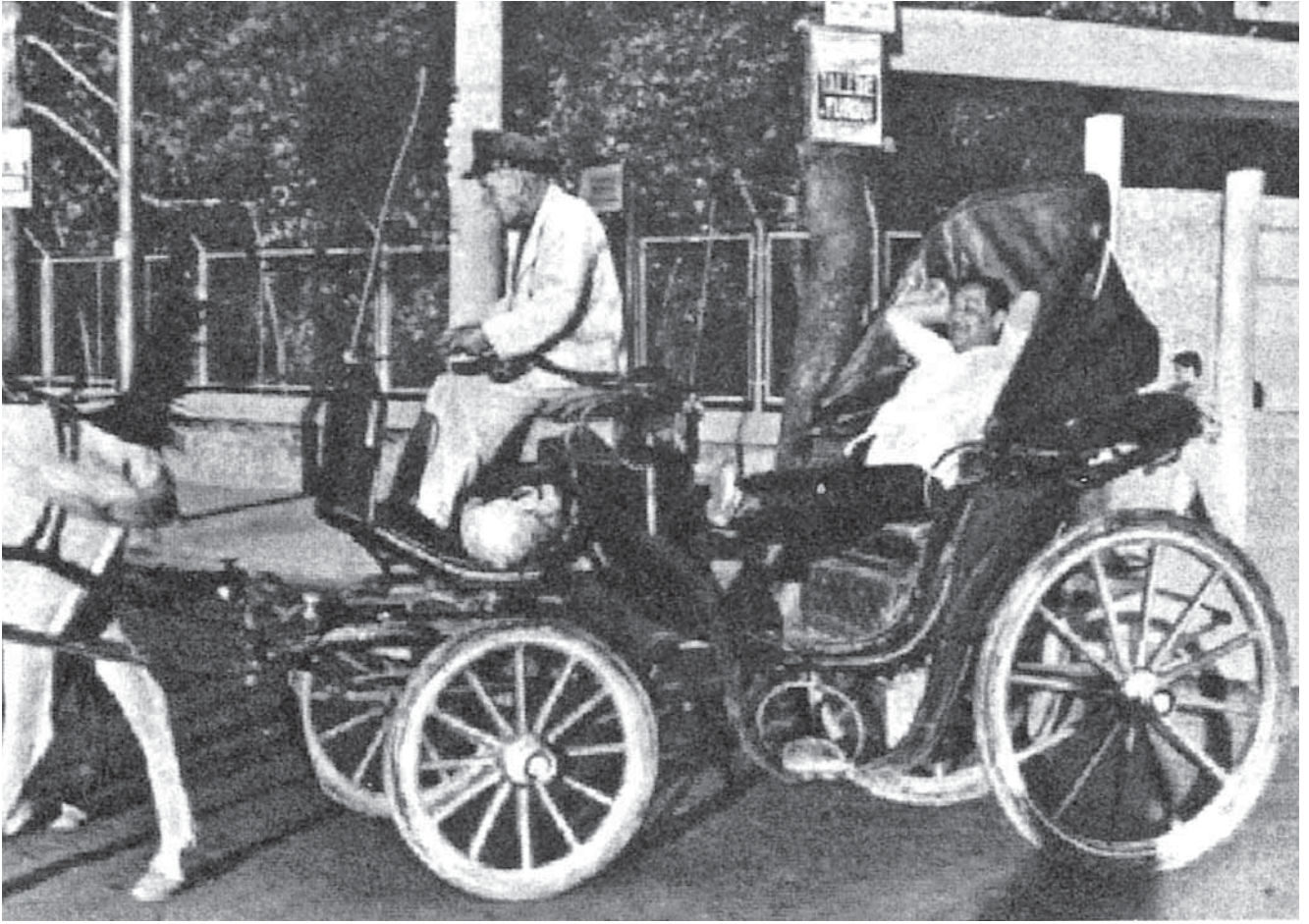
Aile, İzmir'de daha çok Yahudilerin kaldığı küçük evler olan yavutanelerde, kortejolarla kalır. Önce eski ve yoksul İzmir'in kalabalık Türk ve Yahudi Mahallesi olan Keçeciler Caddesi'nde ikamet ederler. Ailenin bakımını üstlenemediği anlarda ise, özellikle de annesinin Moiz Saul ile ikinci evliliğinden sonra, "Nido de Guerfance Musevi Yetimhanesi"ne bırakılır. Musevi müfredatlı "Talmud Tora Musevi Okulu"nda eğitim görür. İzmir'de ünlü bir avukatlık bürosu olan Kardıçalı İşhanı'ndaki avukat Nuri Fettah'ın yanında kâtip olarak çalışan sanatçı, kendisini geliştirmeyi de ihmal etmez. Bu süreç boyunca özellikle Milli Kütüphane'de Fransızcasını ılerletir. İleride birçok farklı dilde şarkı söyleyebilme yeteneğinin farkına varır. Bu sıralarda müzik isteği daha baskın çıkar, sokak arasında bulduğu kırıncı bir gitar vasıtasıyla müzikte ilk adımlarını atar. Müzikal yaşamı, "Bar-Mitzva" denilen Yahudi geleneğinde ergenliğe geçiş töreninde söylenen şarkıları seslendirmekle başlar.

Arkadaş toplantılarında, misafirlikte, okul çaylarında artık mikrofon hep Dario'nun elindedir. Onun üslubunda şarkılar acılı, dramatik öğelerden sıyrılır; eğlenceli, komedi, vodvil havasında bir hüviyet kazanır. İzmir'de o dönemin önemli sinemalarından olan Lale'nin tam karşısında dükkânı bulunan Madam Bohara'nın acıyıp bedava leblebi verdiği bu tombul çocuk, yeteneği sayesinde napoliten şarkılardan, caz müziğe, seferad ezgilerinden, Fransız şansonlarına kadar geniş bir müzik yelpazesinde sevenleri ile buluşur.

İzmir Kordon'da bulunan Marmara Gazinosu'nda sahneye çıkar. İlk konserini ise şu an Kordon İskelesi olarak kullanılan yerde verir. Para kazanmaya başlayınca annesi ile birlikte Yahudilerin bir dönem yoğunlukla yaşamış oldukları Karataş semti-ne taşınır. Bu semtte sanatçının şu an isminin verildiği evi de bulunur. Ankara'da da bir dönem kalan sanatçı, oda arkadaşının kimli-

ğine çok sonra vâkıf olur. Çünkü kendisi akşam çalışıp sabah otel odasına gelirken; arkadaşı sabah çıkar, akşam döner odaya. Ne var ki bir gün odada denk gelirler. Dario kendisini, "Dario Moreno'yum ben!" diye tanıtır. Oda arkadaşı ise "... Sizi tanıyorum, ben de Orhan Veli'yim, bir boş gezenim." diye karşılık verir. İki az ömürlü, biri kırkını, diğeri ellisini göremeyen yeteneğin, kısa süreli dostlukları böylelikle başlamış olur. Şair Orhan Veli ile oda arkadaşlığı uzun süre devam eder. Orhan, yeni yazdığı veya sevdiği şiirlerini mutlaka ona okutur ve "... Ne güzel şiir okuyorsun sen." diye de ekler.

*Dario Moreno İzmir sokaklarında
Karaço ile sefa sürüyor. (Üstte)*

*Moreno, İzmir Cumhuriyet
Meydanı'nda fotoğraf çektiriyor.
(Sağ yanda)*

*Bir zamanlar İzmir'in ünlü
restoranlarından biri olan
"Erol'un Yeri" önünde.*

Hatıralar Hayal oldu!

*Ben uzaklarda hasretle
inlerken*

*Ben ümit dolu
bir haber beklerken
Duydum ki artık
beni unutmuşsun
Sen hergün bir başka
dala konmuşsun*

*Hiç şimdi anladım
beni sevmedin*

*Ben uğruna senin
neler vermedim
Yok bir daha aldatamazsın
Her şey bitecek
mani olamazsın*

*Bak hatıralar hayal oldu
Dur desem dönmez ki
gitti kayboldu
Dönemez artık
mutlu günler*

*Açılmadan solacak
tomurcuklar
Her yanını saracak
karanlıklar
Son bir gemi kalkacak
bu limandan
Mendil sallanmayacak
ardından
Bitecek hayat
elveda, elveda*

Dario Moreno'nun hayatının en önemli dönemeci Paris günleridir kuşkusuz. O şehir ki, kime ümit vermemiş, nicelerini bugün ulular katına çıkartmamış ki? Ernest Hemingway'in, "Şenliktir" dediği, ismini kitaplarına verdiği o kent! Ancak ondan önce, az bir süre Atina'da ve ardından Fransa'nın Cannes kentinin "Palm Beach" otelinde şarkılar söyler. İlmek ilmek örer yeteneğini, yetim yurtlarında zor koşullarda çalışan sanatçı, artık yerel sathın ötesine taşmak ister. Lisan bilmenin avantajı ile gider Fransa'ya. Dönem Akdeniz-Latin romantizminin tavan yaptığı zamanları imler. İlk olarak "Jezabel" isimli parçayı seslendirerek Fransa'da ilgiyi üzerine çekmeye başlar. Savaş yorgunu bir kent için bu sanatçının sevimli halleri çok iyi gelir, nerede ise sağaltım görevini üstlenir. "Adieu Lisbon" ve "Cou Courou Cou Cou" isimli kalipsolar ile artık dünya müzik piyasasında da isim yapar ve bunlar çok beğenilir, insanları eğlendirir. "Adieu Lisbon" tam altı ay boyunca Paris'te liste başı olur. 1957 yılında Monte Carlo radyosunda "Ses ve Alkış Kralı" seçilir. Paris dönemlerinde neşeli hallerinin etkisiyle "mutluluk taciri" sıfatı ile anılır. Fransızca'ya olan hâkimiyeti ile artık Türk şarkı aranjmanlarında söz sahibi olan bir şarkıcı olur çıkar. Farklı bir tarzı vardır sevimli kahramanımızın, Türk ve İbrani ezgileri, Batı formları

ile eklektik olarak, o güne değin görülmecek bir şekilde sunar dinleyicilerinin önüne. Türk çiftetellisini, "Entarisi ala benziyor" ezgisini, Yahudi İspanyolcasına uyarlar. Bu şekilde romantik ve egzotik bir kıvama kavuşturur. Üstelik tüm bunlar, basit oryantalist hilelere kapılmaksızın yapılır. Gösteri sanatında da iyi bir yerededir. Bunu şarkılarında yerleştirdiği oyunları ile cömertçe sergiler. Ancak ihmale gelmez, iflâh olmaz yönlerinden biri de, iyi bir sinema oyuncusu olmasıdır. 1953 ile 1968 yılları arasında toplamda otuz iki filmde rol alır. 1961 yılında ünlü Fransız oyuncu Brigitte Bardot ile "La Femme et Le Pantin" (Kadın ve Kuklası) filminde oynar. Aynı starla kendi ismini taşıyan "Brigitte" filminde de rol alır hatta bu film için o eşsiz, sanatçının güzelliği ile uyumlu, aynı isimli şarkıyı da seslendirir. Bunun dışında Amerikalı ünlü aktör ve şarkıcı Eddie Constantine de, Dario Moreno ile beyaz perdede aynı sahnede buluşur. Dario Moreno, sempatik halleri ile sinemada o derece etkili olur ve takdir görür ki, 1958 yılında "Oeil Pour Oeil" (Göze Göz) isimli filmiyle Venedik Film Festivali'nde "En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu Ödülü" ile taçlandırılır. Gösteri sanatları dedik, sinemadan bahsettik ancak kısa ömre başka bir sevda daha bulaşır, o umarsız, güzel meslek hastalığı olan tiyatro. Dario, sanatın her

Canım İzmir

*Canım dilber şehir, eşsiz şehir İzmir
Ulu Çatalkayan, gök mavisi körfezin
Yeşil Yamanların, çeşitli bağlarıyla
Ege'nin güzeli, incileri incisisin*

*Canım dilber şehir, eşsiz sevgili İzmir
Gurbette sensizim,
avare bir öksüzüm
Kalbim seni arar,
hep senin için çarpar
Sevgili İzmir'im, canımı veririm,
ben esiririm*

*Dünyayı dolaştım, birçok kıta aştım
Güzelim İzmir, eşini aradım,
her yeri taradım
Bir tanem İzmir
Daracık yolların, yiğit efelerinle
Körfezde mehtabın,
denizde gurubunla
Güzeller güzeli, dilberler dilberisin
Senden ayrılamam,
seni bırakamam
Sevgili İzmir...*

türünde yeteneklidir, tiyatrodaki söz sahibi olur. Belçika Kraliyet Tiyatrosu'nda Jacques Brel'in sahneye koyduğu "Don Quichotte" (Don Kışot) isimli müzikal eserde, "Sancho Pancho" rolündeki başarısından dolayı dönemin Belçika Prensesi Paola tarafından sanat madalyasına layık görülür. Sanatçı her ne kadar biyolojik olarak başka bir ülke ve kültürel dünyaya ait olsa da, asıl kimliği olan o kapsayıcı Anadolu olma sıfatına uygun karakterini asla bırakmaz. Hatta ününün doruğunda olduğu 1955-1963 yılları arasında bile İzmir sevdası sönümlenmez. Paris'ten uçağa atladığı gibi İzmir'e koşar ve sabahın erken anlarında İkiçeşmelik'teki Abdî'nin Fırını'nda sıcak boyoz yemeden edemez. Bu sevdasının belki de karşılığı olarak kendisine 1962 yılında bu kez, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından "Hitit Güneşi" ödülü verilir.

Hiç evlenmez, sever aslında, tutulur bazı kızlara. Ona göre de, büyük şair Cahit Külebi'nin dediği gibi, "İzmir'in denizi kız, kızı deniz kocar." Deniz kokan bir kıza tutulur. Bir gün elini tutmak ister ancak sevdiğini sandığı kızın cevabı ile yıkılır: "... Bana sevgilinmişim gibi davranma lütfen!" Dario'nun yüreği naçar olarak buruktur. Artık öyle davranmaz sevdiğine, hatta yanaşmaz kaçır, şimdi o kırlan, aksar kalbiyle tek başınadır. Şarkılarına ve kırık gitarıyla İzmir'ine sığınır daha fazla. Belki de "... Alay ettiler benle hep, sen oldun bunlara bak sebep." demesi bundandır. İlacı, artık ve hiç bitmeyecek şekilde ölümüne değin müzikte ve danstadır...

Ve o mukadderat, doğum ile ölüm arasında çekilen aradaki çizgi ile belirginleşen o zenginliği sunduk sizlere. Her ölüm erkendir ama Dario'nun ki çok daha erken! 1 Aralık 1968 tarihinde, bir eserin Paris prömiyerine gitmek üzere iken, İstanbul Yeşilköy Havaalanı'nda geçirdiği rahatsızlık sonucu henüz kırk yedi yaşında iken hayatını kaybeder. Kimine göre, uçağı kaçırma stresiyle havaalanı görevlisi ile tartışırken yere düşer ve sonrasında da yanlış bir ilk yardımın kurbanı olur. Başka bir görüşe göre ise taksi ile

hastaneye götürülürken kalbi aniden durmuştur. Her ne sebepten olursa olsun artık o gülümseyen, enfes sesli, "... Deniz ve mehtap, sordular seni, neredesin..." ezgileri ile akıllara kazınan çok kültürlü Dario yoktur.

Vasiyetinde mutlaka İzmir'de gömülmek istediğini belirtir. Ne var ki bu isteği karşılanmaz, annesi tarafından İsrail'in Tel-Aviv yakınlarındaki "Holun Mezarlığı"nda bilinen ismiyle değil, "David Arugete" olarak gömülür. Çok sevdiği anneciği de aynı mezara defnedilir. Moreno'nun "Vasiyet" şiiri, o sempatik hallerinin yüzümüzü gülümseten niteliğine karşı olarak kent değerine uzaklaşmamızın sancısı olarak kalır bize. Şiiri o an, şimdi ve her zaman asıl olması gereken, kalbinin şehri İzmir'inin yokluğunun haykırışı gibidir. Süzülür bu duygu bize, kendi kentinden çok ırak düşse de, bize hüznün vererek, annesinin yanında, güzel İzmir'inin çok uzağında olarak:

*"... İzmir, tatlı ve sevgili şehrim
Bir gün, şayet uzakta ölürsem
Beni sana getirsinler
Fakat mezarıma götürülürken
Öldü demesinler,
Uyuyor desinler,
Tatlı İzmir'im..."*

Bir gün, şayet Karataş'tan Asansör'e çıkarsanız, İzmir'in o göz alıcı görüntüsü eşliğinde, uzaktan saat kulesini seçerek, esen o tatlı meltemle birlikte Dario'nun tatlı sesini aradan duymanız olasıdır. Oradan seslenecektir size: "... Nasıl derim terk etti, bırakıp beni gitti. Anladılar ki aşkımız bitti..." diye. Şarkı sözleri budur ne var ki, İzmir'in karşılıklı olan Moreno sevgisi hiç bitmez.

Kordon'da, Çeşme'de, Bucada, Bornova'da her an bir lokantada, kafede onun şarkılarının mırıldandığını, sanki birazdan yakınımdan, o sevimli tombul haliyle geçeceği hissini duyumsarız. Ne kadar da vefalı bir ilişkidir bu, hem onunkisi hem İzmirililer olarak bizlerinki olarak. Karşılıklı sevgi de zaten bu değil midir? Hiç tükenmeyen, hep ölümsüzleşen, bir tutkunun bile çok ötesine giden...

ŞİİR

Fehmi ÖZDEMİR
İzmir Bölge Adliye Mahkemesi
Hukuk Dairesi Başkanı

NERDEYİM?

Ustam;
Dergâhında mı, berzahında mı, neredeyim şimdi?
Hangi toprağa basmadım?
Hangi yağmurda ıslanmadım?
Hangi gönülde durmadım?
Hangi dilde susmadım ustam?
Hangi nasihatinde uslanmadım?

Ustam,
Gamli baykuşların tünediği, tarumar bir gönüldeyim.
O çocuk yüreğin üşüdüğü, çığların düştüğü kaygan yokuştayım şimdi,
Toprağın avuçlanıp boynumdan dökülen, bir mezarın başında yastayım,
Ederimin bilinmediği meçhul bir zamanın, tezgâhındayım şimdi.

Ustam
Kuş uçmaz, kervan geçmez yoldayım şimdi
Açık bir çayın yanında, muhabbetin demindeyim,
Zamanın yıkamadığı, bin yıllık çınarın dalındayım...
Eskimiş bir ceketin içinde yaşayan mazinin kıyısında
“Bu da geçer Ya Hu” diyen bir dervişin duasındayım...
Ömür sermayesinin son kuruşunda,
Dönüb durmayan zamanın bitimindeyim şimdi...

Ustam;
Emekçi bir kolun, iç burkan gurbet türküsündeyim şimdi,
Horalı bir gelinin nazar tütsüsündeyim,
Duyguların olmadığı, çöl iklimindeyim,
Körlerin su içtiği vahanın gölünde, tastayım şimdi

Ustam;
Cübbemin altında, yangın yerine dönmüş bir kalpteyim şimdi
Mahşerin başında, günahlardayım şimdi
Mizanın terazisinde, onulmaz bir tartıdayım,
Sıratın başında, geçmelerdeyim şimdi...

NESLİHAN
DİNÇ
İzmir Hâkimi

Ebru ve tasavvuf

Kanım odur ki; insanoğlunun dünyadaki yolculuğunu bu kadar güzel anlatan yeryüzünde başka bir sanat yoktur. Toprak suyla buluşup ortaya eşsiz bir güzellik çıkmaktadır. Tıpkı insanın su ve topraktan meydana gelmesi gibi ebru da ödlü sudan ve topraktan (ya da doğal taşlardan) elde edilen boya ile yapılır. Tıpkı insan gibi her bir ebru eşsiz ve benzersizdir. Yapılan eserlerin tekliği ve vahdet-i, hiçbir eserin birbirine benzememesi yaratılıшта tekrarın olmadığını hatırlatır. Tasavvufa göre; insan, yolculuğunda menzile ulaşmalı tüm zıtları birlemeli ve kesretten birliğe (vahdete) ulaşmalıdır. Su hep vardır ama yüzeyde sonsuz renk ve biçimde görüntüler elde edilir, tıpkı yaşam gibi.

“ Bu sanatta mesaj verme ve entelektüel bir çaba mecburiyeti yoktur. Aslen kendini ifade etme sanatı değil, bir içe yönelme özelliği gösterir. Zihni rahatlatma dışında yavaşça soyutlanma ve içe yönelme sağlar. Dolayısıyla meditatif olup rehabilitasyon aracıdır. Tıpkı sufinin kendine yönelmesi gibi...”

”

Ebru kelimesinin Farsça “bulut gibi” anlamına gelen “ebr” sözcüğünden geldiği düşünülmektedir. Bazıları ise ab-ru kelimesinden geldiğini, bunun “su yüzü” manasını taşıdığını söylemektedir. Her koşulda etimolojik olarak bu ismin su ya da bulut anlamına gelen kelimelerden türediği ve geçiciliği simgelediği ihtilafsızdır. İran’dan geldiği bilinmekle birlikte ortaya çıkış tarihi konusunda farklı görüşler vardır. Batıda ise “Türk kâğıdı” ya da “mermer kâğıdı” olarak bilinmektedir.

İnsanı insana anlatan sanat

Ebru sanatının malzemesi özel olup, yapımına kadar kişiye özeldir. Her bir hakikat yolcusunun yolunun ayrı olup insan sayısı kadar Allah’a giden yol olduğu gibi. Kullanılan fırçanın sapı gül ağacından yapılmış olup, ne çok sert ne de çok yumuşaktır. Gül ağacından yapılmasının nedeni esnek olmasındandır. Fırçanın ucundaki kıllar atkuyruğundan yapılmış olup, sentetik kullanıldığı takdirde damlalar dağılmaktadır. Fırça sakın ve dengeli kullanılmalı ki damlalar ahenkli ve dağılmadan oluşturulabilsin. Eğer fırçayı çok sert tutarsanız damlalar birbirinin içine geçer, eğer gevşek olur ise damlalar dağılır. İnsan da hayatı ne çok kontrol etmeye çalışmalı ne de çok gevşek bırakmalı, ikisinin ortası denge ile adeta ahenkle dans etmelidir. Kullanılan boyalar tabiattaki renkli kaya ve topraktan elde edildiği için ‘toprak boya’ adıyla anılır ve suda erimedikleri gibi yağ da ihtiva etmezler. Ebruda pek çok renk kullanılır, bu kullanım rastgele değil, hangi rengin (boyanın) önce hangisinin sonra olacağı çalışmadan önce boyaların birbiri üzerinde damlatılması ve açılma kapasitelerine göre belirlenir.

Tasavvufa göre insan yaratılmışların en sonuncusu ve tüm varoluşu özünde taşıması nedeniyle kutsal ve mükemmeldir. İnsandaki kusurluluk ve eksiklik algısı bir yanılsamadan ibaret olup, dünyadaki yolculuğunun amacı kendini bulmaktır. Bu yolculuk geçici olup, tıpkı suya resim yapmaya benzer. Tasavvufta her insan ayrı görünse de özünde bir ve bütündür. Tıpkı ebruda kullanılan her bir rengin birleşerek tek bir bütün oluşturması gibi, her bir renk (boya) anlamlı ve gereklidir. Kesretten birliğin en güzel örneklerinden biridir ebru.

Boyları bizim hazırladığımız fakat damlaların nereye düşeceği bizim irademiz dışında olduğundan tasavvuftaki külli ve cüzi iradeye örnektir. Bu husus “son sözü tekne söyler” ifadesi ile anlatılır. Bu sanatta mesaj verme ve entelektüel bir çaba mecburiyeti yoktur. Aslen kendini ifade etme sanatı değil, bir içe yönelme özelliği gösterir. Zihni rahatlatma dışında yavaşça soyutlanma ve içe yönelme sağlar. Dolayısıyla meditatif olup rehabilitasyon aracıdır. Tıpkı sufünün kendine yönelmesi gibi...

Su, yaşamın kaynağı olup, hep vardır ve değişmeyendir.

Değişen su yüzündeki görüntülerdir. İnsan sudan yaratılmıştır. Bunun içindir ki insanoğlu sezgisel olarak ab-ı hayat suyunu arayıp kaynağa ulaşma çabası içindedir.

Oysa aradığı ab-ı hayat suyu içindedir. Bu sonlu ve sınırlı olanın, sonsuz ve sınırsız olana ulaşma bir ve bütün olma çabasıdır.

Ebrucu bilir ki su olmadan hiçbir şey olmaz.

Görüntüde ondan ayrı değildir. Su, ancak ebru ile görünür ve bilinir olur.

Ebrucunun görevi ise şehadettir. Kendinden kendine...

Eski zamanlarda ustalar, ebru boyaları ve reçineler doğadan elde edilir, sığır ödünü kullanarak ebru sanatı icra ederlermiş. Şimdilerde çeşitli boyalar ve sığır ödü hazır olarak satılıyor. Boyanın yanı sıra tel, tarak, ebru fırçaları ve tekne kullanılıyor.

FUTBOL VE SİNEMA

**NAMIK
KEMAL
YAŞAR**
izmir
Hakimi

insanoğlunun yaşamındaki tüm güçlü duygular, beyaz perde-
de ya da futbolda yaşanabilir. Acılar, sevinçler, dayanışma,
ihamet, korku, öfke, pişmanlık, kin, mutluluk, kaygı, güven,
yalnızlık gibi duygulardan bahsediyoruz. Futbol ve sinema; yor-
gun zihinlere ağırlıklarını unutturup, kimi zaman yaşamla bağları
sağlamlaştırırken, en karanlık dönemlerde bile insan olmanın
soyluluğunu hatırlatır.

Bu müthiş ikili, yaşam denen oyunu kavramanın en eğlenceli
yoludur. Dünyanın neresine gidilirse gidilsin her ikisinden de
 zevk alanların sayısı, almayanların sayısından o kadar fazladır ki...

Konumuz için en uygun örneklerden biri olan "Zafere Kaçış" filminde Michael Caine ve Sylvester Stallone dışında diğer 9 kişi ya aktif futbolcuydu ya da geçmişte futbolcuydu.

Arka Sıra (Soldan Sağa): Russell Osman (Ipswich Town – İngiltere), Paul Van Himst (Anderlecht – Belçika), Mike Summerbee (Manchester City – İngiltere), Sylvester Stalone, John Wark (Ipswich Town – İskoçya), Kazimierz Deyna (Legia Varşova, Manchester City – Polonya), Soren Lindsted (FC Twente – Danimarka)

Ön Sıra (Soldan Sağa): Hallvar Thorsen (FC Twente, PSV – Norveç), Osvaldo Ardiles (Tottenham Hotspur – Arjantin), Michael Caine, Pele (Santos – Brezilya), Bobby Moore (West Ham United – İngiltere), Co Prins (Ajax – Hollanda)

Kökleri her
ikisinin de
19. yüzyılın
ortalarında
atılmış ama
gelişmeleri ve
yayılmaları
20. yüzyılda
mümkün
olabilmiştir.
İki önemli afyon.
Biri kapalı
mekânda, diğeri
açık alanda
kitlelerin en
temel
uyuşturucusu.

Futbol ve sinemanın benzerlikleri saymakla bitmez.

Biri yönetmenin, diğeri teknik direktörün eseridir. İkisi de ekip ruhuna ihtiyaç duyar. Oyuncuları vardır. Biri ışıkçısı, set işçisi, montajcısı ile diğeri de kondisyoneri, masörü, malzemecisi, doktoru ile yoğun bir emeğin ürünüdür. Teknik direktörlerin tercih ettikleri oyun sistemleri ve takımı sahaya sürüş tarzları ile yönetmenlerin sinema dilleri, üslupları ve yaratıcılıkları arasındaki paralellik dikkat çekicidir. İkisini de birilerinin finanse etmesi gerekir. İkisinin de yaklaşık süreleri 90 dakikadır. Birinin devre arası vardır, birinin antraktı. İkisi de yaratıcılarının elinden hemen kurtulur ve kendi maceralarını yaşarlar. Seyirci faktörü ikisi için de vazgeçilmezdir.

Belli özellikleri bakımından her ikisinin de adının anıldığı belli ekolleri vardır. Örneğin Alman futbolu ile Alman sinemasının kendine özgü üslubunun, İtalyan futbolu ile İtalyan sinemasının kendine özgü üslubunun belli tarzlar yaratmaları ve hep öyle anılmaları gibi. Aynı havayı soludukları o kadar açıktır yani. Kökleri her ikisinin de 19. yüzyılın ortalarında atılmış ama gelişmeleri ve yayılmaları 20. yüzyılda mümkün olabilmiştir. İki önemli afyon. Biri kapalı mekânda, diğeri açık alanda kitlelerin en temel uyuşturucusu.

Peki, birbirlerinin farkındalar mı?

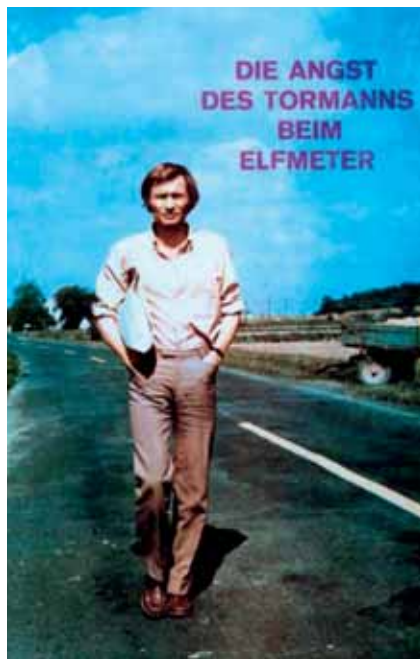
Elbette farkındalar. Zaman zaman ikisi bir araya gelir ve kitleler için lezzetleri daha bir katmerlenir. Ancak açıkçası futbol, sinemanın ilgi alanına girerken utangaç bir tavır sergiler. Oysa sinema, futbolla ilgilenirken onun adeta kanını emer. Sinemada herhangi bir konu anlatılırken futbol estetiğinden yararlanan film sayısı oldukça fazladır. Yine de konusu futbol olan film sayısı ülkemizde ve dünyada, tüm sinema literatürü içinde o kadar azdır ki, bu nedenle futbol ve sinema işbirliğini, yakınlığını anlatan yazılı bir kaynak bulmak gerçekten çok zordur. Ülkemizde bu konuda ilk ve tek araştırma kitabı Tunca Arslan'ın "Futbol ve Sinema: Meşin Yuvarlağın Beyazperde Serüveni" isimli eseridir.

Futbol ve sinema birlikteliğinin belli handikapları da bulunmaktadır. Örneğin; futbolun kendisine özgü bir görsel estetiği vardır. Bunu televizyon ya da başka kitle iletişim araçları ile insanlarla paylaşmaktadır. Genel planlardan detaylara, kale arkasına kadar televizyon usulü futbol zaten bir aksiyon ya da western filminin özelliklerini izleyicisine tattırmaktadır. Ayrıca boks ya da atletizm gibi spor dallarından farklı olarak futbol bir takım sporudur. Eğer anlatılan bir futbolcunun özel öyküsü değilse, kameranın bir takımın ya da bir maçın içine girmesi konu içinde kaybolması riskini beraberinde getirir. Meraklısı futbolu sahada zaten izlemektedir ama bir futbol filmi başarısız olursa harcanan emek, zaman ve hayal kırıklığı kaçınılmaz olacaktır. Yine de bu handikapları önemsemeyen ve futbola olan sevgilerini her ne koşulda olursa olsun peliküle aktarabilenlerin varlığı gerek sinema için gerekse futbol için cesaret vericidir.

İşte bunu başarabilenlere ve futbol-sinema işbirliğine unutulmaz örnekler veren sinemacılara birkaç örnek: Akla ilk gelen ve gerçekten bir başyapıt olarak hafızalardaki yerini hala koruyabilen Macar yönetmen Zoltan Fabri'nin 1962 tarihli "Cehennemde İki Devre" filminde İkinci Dünya Savaşı sırasında, Ukrayna'da bir toplama kampında esirler ile Alman askerler arasında sonucu önceden belli bir maçın büyük bir özveriyle sonucunun değiştirilmeye çalışılmasının öyküsü anlatılır. Bu film, gerek sinemanın gerekse futbolun özelliklerini büyük bir ustalıkla birleştirmeyi başarması ile anılmaktadır.

Ardından John Huston ustanın filmografisinin zayıf halkalarından biri olmakla birlikte, konumuza en uygun filmlerden biri olan 1981 tarihli "Zafere Kaçış" gelir. Konusu itibarıyla Cehennemde İki Devre ile benzerlikler taşır. Yine toplama kampı yine Naziler ve esirler arasındaki futbol maçını kaçış için umut gören bir grubun öyküsü. Kendinden önceki başyapıt kadar olmasa da yine zevkle izlenen bir futbol-savaş dramıdır.

Daha yakın tarihli birkaç örnek vermek gerekirse, 1991 tarihli Eran Riklis'in yönettiği "Kupa Finali", Marun Bagdadi'nin yönettiği "Yaşamın Dışında", Bruno Barreto'nun yönettiği 1997 tarihli "Merhaba Yoldaş", Jasmin Dizdar'ın yönettiği "Güzel İnsanlar" filmi Ortadoğu ve Güney Amerika'daki

Beşiktaş'ın bir dönem yönetim kurulu üyesi olan İbrahim Altınsay, bir röportajda şöyle demiş: "Futbolla sinema birbirini benzeşiyor. İkisinin de kadrosu var, süreleri birbirine yakın. Acıları, sevinçleri, korkuları, heyecanları orada hissediyorsunuz."

politik kaostan beslenen, içinde futbol olan ve çeşitli başarılar kazanmış yapımlarıdır. "Eski Güzel Günlerin Futbolu", "6:3", "Beyrut'a Gideceğiz", "Fanatikler", "Amigolar" futbol fon olarak kullanan, güzel sinema örnekleridir. "Nordkurve" adlı Adolf Winkelmann imzalı film ise tüm zamanların en iyi 10 spor filminden biri olarak kabul görülür ve 'futbol hükümdarı emreder, herkes çıldırır' temasını iliklerine kadar hissettirir. Holiganizmi anlatan "I.D.", "Fever Pitch", "Karavan", "Slutspel", "Asit Evi", "Fanatik Martin", "Daha İyişi Can Sağlığı" gibi filmler çeşitli festivaller kapsamında ülkemizde de gösterilmiştir. Kadın ve futbol temalı "Hayatımın Çalım Beckham" Hintli kız Jesse'nin futbolcu olma sevdasının öyküsüdür. İngiltere'nin aykırı yönetmeni Ken Loach'ın "Benim Adım Joe" adlı filmi, bir kaybedenin futbol ile yaşama geri dönmesini anlatır. Wim Wenders'in "Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi" adlı filmi, takımlarını omuzlarında taşıyan kalecilere odaklanmıştır ve penaltı anında endişe duyanın kaleci değil aslında atıcı olduğunu ironik bir dille anlatmaktadır. Yakın dönemden "Looking for Eric", ki ülkemizde "Hayata Çalım At" adıyla gösterilmiştir, futbol, özellikle de Eric Cantona fanatığı bir şizofrenin,

mutsuz evliliği ve kötü giden hayatından, kafasındaki Eric Cantona kurgusunun verdiği tavsiyelerle kurtuluşu ve yeniden mutluluğu bulmasının hikâyesi olan bir filmidir ve gerek tarzı gerekse konusu ile ilgi çekicidir. Filmin yönetmeni Ken Loach, bu filmde tarzının dışına çıkarak sinemaseverleri ters köşeye yatırmıştır. Filmin bir özelliği de, sosyal bir konu ile futbol sevgisini birleştirmesi ve futbolu ilgisi olmayan herkese sevdirmesidir. Özellikle Cantonanın gollerine ilişkin görüntüler harikuladedir.

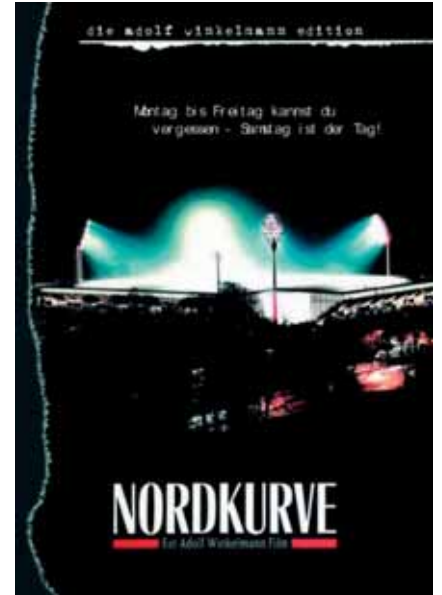
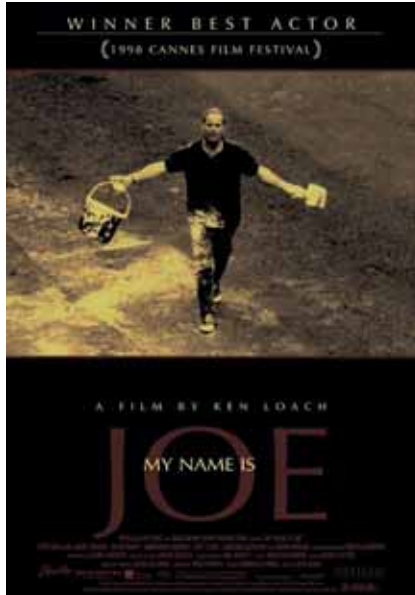
Türk sinemasında futbolun yeri ile ilgili olarak verebileceğim örnekler daha azdır. Akla ilk gelenler: Kemal Sunal'ın oynadığı, Kartal Tibet'in yönettiği "Gol Kral", Ümit Efekan'ın yönettiği "Ya Ya Ya Şa Şa Şa", Serdar Akar'ın yönettiği "Dar Alanda Kısa Paslaşmalar", Ömer Ali Kazma'nın kamerasını Galatasaray'ın soyunma odasına doğrulttuğu belgesel nitelikli "Eski Açık, Sarı Desene" ve son olarak adını anmadan geçemeyeceğimiz Taçsız Kral Metin Oktay'ın hayatından kesitleri anlatan Atif Yılmaz'ın elinden çıkan "Taçsız Kral". Bunun dışında içinde futbol olan, kahramanının bir şekilde futbola bulaştığı, top sürdüğü, şut attığı yeşil sahanın fonda kullanıldığı onlarca film vardır ancak özü itibarıyla futbol ve sinema birlikteliğine örnek olabilecek filmler sınırlıdır.

Son olarak bir alıntı yapmak istiyorum. Futbol ve sinema ilişkisini çok güzel anlatıyor. Beşiktaş'ın bir dönem yönetim kurulu üyesi İbrahim Altınsay, futbol ve sinema ilişkisini anlatan bir belgesel çalışmasında yapılan röportajda şöyle demiştir: "Futbolla sinema gerçekten birbirini benzeşiyorlar. Bir seyir var ortada. İkisinin de kadrosu var, süreleri birbirine yakın. Sonuna kadar seyrettiğiniz bir gösteri var. Bu gösteri aslında hayatın yeniden yaratılışı. Hayatta hissettiğiniz her şeyi acıları, sevinçleri, korkuları, heyecanları orada hissediyorsunuz. Kendi hayatınızı gözden geçiriyorsunuz. O artistle ya da futbolcuyla özdeşleşiyorsunuz." Bana göre futbol sinemadan 1:0 önde. Ama neyse ki sinemanın, daha birçok spor dalını ve konuyu anlatma özgürlüğü var. Gördüğü ilgi bakımından olmasa bile sanat adına kalıcı olması bakımından son dakikada eşitliği yakalama, hatta öne geçme şansı var. Biliyorsunuz top yuvarlaktır, maç ise 90 dakika. Yaşamın ise ne kadar süreceği belli olmaz. Biz en iyisi ikisinden de zevk almaya bakalım. Kim kazanırsa kazansın.

Türk sinemasında örnekler daha az. Aklı ilk gelenler: Kemal Sunal'ın oynadığı, "Gol Kralı", "Ya Ya Ya Şa Şa Şa", Serdar Akar'ın yönettiği "Dar Alanda Kısa Paslaşmalar", belgesel nitelikli "Eski Açık, Sarı Desene" ve Metin Oktay'ın hayatından kesitleri anlatan "Taçsız Kral".

Kesişme, İyi ki Varsın Eren, 11 Ağustos 2017'de, güvenlik güçlerine, bölücü terör örgütü mensuplarının yerlerini göstererek yardım etmeye çalışırken şehit düşen 15 yaşındaki Eren Bülül ve yine aynı olayda birlikte şehit edilen Astsubay Ferhat Gedik'in gerçek öykülerinin sinema filmi...

13 çocuklu bir ailenin çocuğudur Eren. Kendi inekleri ve koyunları olan, yoksullukla mücadele eden, yazın yaylaya çıkan bu kalabalık ailede her bireyin bir görevi vardır. Günde 3 kere 15 tas yemek sofraya konacak, çayırılar kesilecek, odun toplanacak, hayvanlar beklenecek, ekmek yapılacak, fındık zamanı yevmiyeli toplayıcılığa gidilecek, okumaktan geri kalınmayacak ...

Medyada yaygın olarak karşımıza çıkan, Eren'in şehit olmasından önceki yıllarda çekilen, 9 yaşında odun taşıdığı veya koyunlara çobanlık yaptığı fotoğraflardaki masum yüzü, onu hiç tanımayan pek çok vatandaşımızın, ülkenin bambaşka yerlerinde gözyaşı dökmesine neden olduğunu söyleyen filmin yapımcısı Mustafa Uslu; "Herkes bu fotoğraflardaki çocuğa; masumluğu ve meleksi güzelliği yanında, küçücük yaşına rağmen sırtlandığı hayat sorumluluğunun yüzündeki yansıması nedeniyle de şefkat duymuştur" diyor.

Mustafa Uslu sözlerini şöyle sürdürüyor; "Doğumundan, şehit olduğu güne kadar Eren'in hayatına baktığımızda, belki 'dev' olaylarla karşılaşmayız. Ama Eren'i halkımızın gözünde Eren yapan, içlerimizi kanarcasına acıtan, ölümünden bir ay önce sosyal medyada paylaştığı 'Biri de çıkıp demiyor ki, Eren iyi ki varsın.' mesajı, filmimizin ana temasını oluşturmaktadır."

Eren'in şehit olması olayının, terör örgütü bağlamından ayıramayacağını. Filmde bu aksın Eren'le birlikte şehit olan Ferhat Gedik üzerinden inceleneceğini aktaran Mustafa Uslu, Ferhat Gedik'in, Güneydoğu'da edindiği tecrübeleri, örgütün Karadeniz yapılmasıyla mücadelede kullanan değerli bir asker olduğunu belirterek şunları söylüyor: "Genç yaşta acımasızca katledilmesiyle vicdan ve gönüllerimizde yer eden Eren Bülbül'ün onuruna yapılacak Kesişme, İyi ki Varsın Eren filmimizi, bir 'Saygı' filmine ek olarak ve ondan öte; hayata ilişkin de bir şeyler söyleyen, Eren'in 'Biri de çıkıp demiyor ki ...' mesajının altında yatan psikoloji üzerinden onu tanımaya çalışan, annesinin 'Çileli' ifadesiyle ne demeye çalıştığını açan ve ona layık olmak için sinemasal bir değer yaratmayı hedefleyen bir film olarak Türkiye ve dünya seyircisi ile buluşacaktır."

Yönetmen koltuğunda Cep Herkülü, Naim filminin yönetmeni Özer Feyzioğlu'nun oturduğu filmin yapımcılığını ise Türkiye'de bugüne kadar en çok izlenen ilk iki dram filmi olan Ayla, Müslüm, Çiçero, Türk İşi Dondurma, Cep Herkülü, Naim sinema filmlerinin ve Hükümsüz dizi filmin yapımcısı Mustafa Uslu, Dijital Yapımevi gerçekleştiriyor.

Şubat 2021'de kış sahneleri tamamlanan filmin yaz sahneleri Mayıs ayında Trabzon'da çekilecek.

Yapımcı Mustafa Uslu: "Doğumundan, şehit olduğu güne kadar Eren'in hayatına baktığımızda, belki 'dev' olaylarla karşılaşmayız. Ama Eren'i halkımızın gözünde Eren yapan, içlerimizi kanarcasına acıtan, ölümünden bir ay önce sosyal medyada paylaştığı 'Biri de çıkıp demiyor ki, Eren iyi ki varsın.' mesajı, filmimizin ana temasını oluşturmaktadır."

CEZA İNFAZ KURUMLARI ARAMA KURTARMA TİMİ (CEKUT)

Ülkemiz genelinde ve ceza infaz kurumlarımız özelinde meydana gelebilecek deprem ve sel gibi doğal afet olaylarında ortaya çıkabilecek can ve mal kaybını en aza indirmek büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla 2000 yılında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından Afyon Açık Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde “Doğal Afet Durumlarına Müdahale Ekibi” oluşturulmuş, 2017 yılında Adana Açık Ceza İnfaz Kurumu ile Erzurum Açık Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde ise Ceza İnfaz Kurumları Arama Kurtarma Timi (CEKUT) kurulmuştur.

İzmir'de 30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan 6.9 büyüklüğündeki depremde 117 vatandaşımızın hayatını kaybetmiştir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün dört personeli, depremin ilk saatlerinden itibaren gönüllü olarak kamuoyunca yakından bilinen Rıza Bey Apartmanı'nda arama ve kurtarma faaliyetlerinde bulunmuştur. Depremin 65 nci saatinde Ares adlı patili dostumuz enkaz altından çıkarılırken arama kurtarma ekibinde görevli ceza infaz kurumu personeli Ahmet Çelik'in "Son çakıl taşı kaldırılınca ya da değil canlı çıkacağı umudunu yitirmeyeceğiz" sözü 91'inci saatte vücut bulmuş; böylelikle enkaz altındaki Ayda bebek sesini mesai arkadaşlarımıza duyurmayı başarmıştır.

Adalet Bakanı Sayın Abdülhamit Gül ve Bakan Yardımcısı Sayın Uğurhan Kuş, yapılan bu arama kurtarma çalışmalarını yerinde takip etmişlerdir. Arama kurtarma ekipleri arasında ceza infaz kurumu personellerinin de yer aldığını gören Adalet Bakanı Yardımcısı Uğurhan Kuş tarafından CEKUT faaliyetlerinin daha aktif ve profesyonel hale getirilmesi talimatı verilmiştir.

Adalet Bakanlığı'nın talimatları doğrultusunda İzmir (Aliğa), İstanbul (Silivri) ve Maltepe Kampüs Ceza İnfaz Kurumları bünyesinde 21'er asıl, 20'şer yedekten oluşan üç ekip kurulmuştur. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılan çalışmalar sonucunda AFAD ile Ceza İnfaz Kurumları Personel Eğitim Dairesi Başkanlığı arasında işbirliği yapılarak personelin hazırlanmasına yönelik CEKUT Kentsel Arama ve Kurtarma Eğitimi programı oluşturulmuştur.

Ceza İnfaz Kurumları Personeli Denizli Hasan Erbil Eğitim Merkezi koordinasyo-

nunda, ilk basamak olan ve 45 gün sürecek "Kentsel Arama ve Kurtarma Temel Eğitimi" 15 Mart 2021 tarihinde İzmir'de 64 katılımcı ile başlamış, ileri seviye kentsel eğitimler ile diğer ihtisas eğitim planlamaları ise devam etmektedir.

CEKUT araç kadrosuna altı adet tam donanımlı orta tonaj arama kurtarma aracı katılmış olup, araçların üst yapısı ve aydınlatma, siren vb. donanımlarının montaj çalışmaları sürmektedir. İlerleyen dönemde kompakt müdahale aracı alınması planlanmaktadır. Ayrıca kentsel arama kurtarmada kullanılacak teknik malzemeler de alınmış olup kapasite artımına devam edilmektedir.

Yukarıda kısaca tarihçesi ve kimliğinden söz edilen CEKUT sadece bir arama kurtarma ekibi değildir. Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler yapan, sosyal sorumluluk projeleri yürüten, kurumların güvenlik ve sivil savunma planlarında ihtiyaç duyulan planlama ve organizasyon sistemlerini revize eden ve uzman personel yetiştiren bir oluşumdur. Bu kapsamda kısa vadede Silivri, Maltepe ve İzmir Ceza İnfaz Kurumları Kampüslerinde 1'er ekip, orta vadede Afyon, Adana, Erzurum ekiplerinin oryantasyonu ve 14 yerleşkede ekiplerin kurulup oryantasyonlarının tamamlanması, uzun vadede ise tüm ceza infaz kurumu personelinin afet farkındalık eğitimi alması planlanmaktadır.

Kararlılık ve ekip ruhu gerektiren CEKUT eğitim programına Adalet Bakanlığı tarafından büyük önem atfedilmektedir. Uzun soluklu bu eğitim programı zor olduğu kadar manevi tatmin de sağlamaktadır.

Şimdi umut olalım,
Bir can'da hayat bulalım!

Silivri, Maltepe ve İzmir Ceza İnfaz Kurumları Kampüslerinde 1'er ekip, orta vadede Afyon, Adana, Erzurum ekiplerinin oryantasyonu ve 14 yerleşkede ekiplerin kurulup oryantasyonlarının tamamlanması, uzun vadede ise tüm ceza infaz kurumu personelinin afet farkındalık eğitimi alması planlanıyor.

İzmir Adalet
Komisyonu Başkanı
**İBRAHİM
KORKMAZ'IN
EMEKLİLİK
TÖRENİ**

Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanımız İbrahim Korkmaz'ın emekliye ayrılması nedeniyle İzmir Adliyesinde bir tören düzenlendi.

Değerli Başkan İbrahim Korkmaz törende yaptığı konuşmada şunları söyledi:
"İzmir Adalet Komisyonu Başkanlığı görevimden yaş haddinden emekliye sevk edilmem nedeniyle 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla ayrılıyorum. Zor günlerde hep birlikte adaletin tecellisi için gayret gösterdik. Siz adalet çalışanlarının hakkın haklıya zamanında teslimi için elinizden gelen gayreti göstereceğine inanıyorum. Sizlere Allahımarladık derken aile fertlerinizle birlikte sağlıklı ve mutlu günler diliyorum, saygılar sunuyorum. Allah'a emanet olunuz, sağlıklıyla kalınız."

18 MART ŞEHİTLER GÜNÜ ZİYARETLERİ

18 Mart Şehitler Günü kapsamında, en son görev yeri Adana'da terörle mücadelede sorumlu Başsavcı Yardımcısı olarak görevine devam ederken 20 Nisan 1993 günü sabah işine gitmek üzere çıktığı evinin önünde uğradığı silahlı saldırı sonucu şehit olan Cumhuriyet Savcısı Ethem Ekim'in ve İzmir Adliyesine yönelik olarak 05 Ocak 2017 tarihinde gerçekleştirilen menfur terör saldırısında şehit olan Mübaşir Musa Can'ın ilimizde ikamet etmekte olan ailelerine ziyaret gerçekleştirilmiştir.

HÜKÜMSÜZ DİZİSİ EKİBİNİN ZİYARETİ

Yönetmenliğini Ömer Faruk Sorak'ın, yapımcılığını Mustafa Uslu'nun üstlendiği başrollerinde Burçin Terzioğlu, Hande Doğandemir ve Alican Yücesoy'un yer aldığı Exxen platformunda izleyici ile buluşan Hükümsüz dizisi çekimlerinin bir kısmını adliyemizle gerçekleştirmektedir. Yönetmen Ömer Faruk Sorak ve dizinin başrol oyuncusu Burçin Terzioğlu, Başsavcımız Kamil Erkut Güre'ye nezaket ziyareti gerçekleştirmiştir.

SORUŞTURMA İŞLEMLERİ GENEL DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

Cumhuriyet Başsavcılığımız bünyesinde Cumhuriyet başsavcı vekilleri ve Cumhuriyet savcılar arasında iş ve işleyişte koordinasyonun sağlanması, geçtiğimiz süreçte yaşanan pandemi ve deprem sebebiyle yapılan planlamaların değişikliğe uğraması sonucu oluşan sorunların tespiti ve soruşturma işlemlerinin etkinleştirilmesi, hızlandırılması ile verimliliğin artırılması amacıyla genel değerlendirme toplantısı düzenlenmiştir.

Adalet

Yapılması Gereken Doğru Şey Nedir?

Michael J. Sandel
Felix Kitap

Adalet, genel adalet konsepti ve ahlaki muhakeme üzerine, klasik dönemden günümüze kadar başlıca filozofların düşüncelerini tartışmaya açar. Sandel da yorumlarıyla okuyucularının çeşitli çağdaş meselelerle yüzleşmesini sağlar.

Pozitif ayrımcılık, zorunlu askerlik, gelir dağılımı gibi birçok ahlaki ikileme ahlaki, hukuki ve siyasal açılarından bakarken aslında siyaset felsefesinin temel sorunlarına çözüm arar: kişisel haklar ve toplumun istekleri, eşitlik ve eşitsizlik, ahlak ve hukuk ve nihayetinde adalet.

Bu kitap, düşünceler tarihi kitabı değildir ama ahlaki ve siyasal düşünceye bir yolculuktur.

Bu kitabın amacı, siyasal düşünce tarihinde kimin kimden etkilendiğini göstermek değil; okuyucuları, adalet üzerine kendi görüşlerinin ne olduğunu ve niçin böyle düşündüklerini çözümlemek için eleştirel inceleme-ye davet etmektir.

Kitap; öğrenciler, akademisyenler ve büyük ahlaki tartışmalar hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen herkes için harika bir kaynaktır.

Akademik Metinler Nasıl Yazılır?

Hukukçular İçin rehber

Eugene Volokh
Tekin Yayınevi

İyi bir öğrenci makalesi size yüksek bir not, iyi bir hukuk dergisinde editörlük ve yapacağınız yayın sayesinde itibar kazandırabilir. Bütün bunlar ise akabinde işe girerken, yargıç yardımcılığı alırken ve -eğer ilgi duyuyorsanız- öğretimle ilgili pozisyonlara atanırken size yardımcı olacaktır.

Makale yazma deneyimi yazma becerinizi keskinleştirecektir ki bu da bir hukukçuda aranan en önemli nitelikler. Aynı şekilde, yargıç yardımcısı veya avukat stajyeri olduğunuz daha önceki yıllarda yazacağınız bir makale -akademik veya değil- hem işverenleri hem de müvekkil adaylarını etkileyecektir. Yazacağınız makale yargıçları, avukatları ve yasama organı mensuplarını etkileyebilir. Hukuk, ikinci sınıftaki bir öğrencinin akademik bir makaleyi (tek başına) yazabildiği birkaç disip-linden biridir ve bu makaleler çoğunlukla mesleği icra eden diğer insanlar tarafından ciddiye alınır.

Avukatlar bu makaleleri okur, akademisyenler onları tartışır, mahkemeler ise -ABD Yüksek Mahkemesi de dahil olmak üzere- onlara atıf yapar.

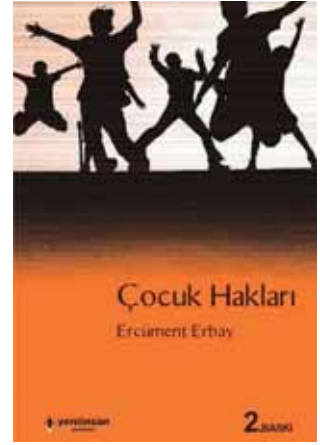
Savunma Saldırıyor

Jacques Vergès
Çevirmen: Vivet Kanetti
Metis Yayıncılık

Kimsiniz? Neyi temsil ediyorsunuz? Nedir tarihsel olarak varlık nedeniniz? Bunlar yargıçların, savcılarının ve sanıklarının her davanın eşğinde kendi kendilerine sormaları gereken sorular. Savunma politikasında her zaman iki yöntem olmuştur: Varolan adalet mekanizmasını kabul eden uyum savunmaları (Dreyfus, Challe) ve yeni bir gerçekliği gözler önüne sermeyi hedefleyen kopuş savunmaları (Sokrates, Dimitrov). Birinciler kafalarını kurtarıırken, ikinciler davalarını kazanmışlardır.

Davaların, mahkeme salonunun dört duvarı arasında kalmadığı, dünyanın gözleri ve kulakları önünde yer aldığı günümüzde, hem davasını kazanıp hem de kafasını kurtaranların sayısı artmaktadır. "Uygarlık"larının ve ellerinde tuttukları öldürme gücünün verdiği güvenle davranan tuzukurular, "adaletlerinin" geçerliğinin kalmadığını, tek söz söyleme hakkının kendilerinde olmadığını anlamalıdır artık.

İlk kez 1988 yılında yayımlamıştık Savunma Saldırıyor'u. Bugün baktığımızda güncelliğinden ve önemin-den hiçbir şey kaybetmediğini görüyoruz. Yeni okur kuşakları için tekrar yayımlıyoruz.

Çocuk Hakları

Ercüment Erbay
Yeni İnsan Yayınevi

Çocuk haklarının amacı; çocukların toplumda mutlu, refah içinde ve sorunlarından arındırılmış bir şekilde yaşamasını sağlayacak kavramlar dizgesinin kurulmasıdır. Çocuk haklarının görünür kısmı ise sözleşmelerde kendini bulmaktadır ve bunların en kapsayıcı olanı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Ülkemizin de onayladığı bu Sözleşmenin ne derece uygulandığını tartışmaya açmak gerekir.

Bu kitap, Türkiye'de çocuk haklarının nasıl algılandığı ve çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye yönelik uygulamaların nasıl şekillendiğini eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır. Bunun yanında kitapta, Türkiye'de iyi işleyen bir çocuk hakları sisteminin nasıl olması gerektiğine ilişkin model önerisi yer almaktadır.

Her türlü haberleşme olanağının sınırlarını zorladığı bir çağda, özellikle çocuklar bu olanakları diğer her yaş grubundan daha iyi kullanıyorlar. Bu nedenle artan bir ivmeyle haklarını öğrenip, bu hakları talep ediyorlar.

Artık bütün çocuklar büyümüş de küçülmüş. Bu kitabın çocuklara da ufuk açacağını düşünüyoruz.